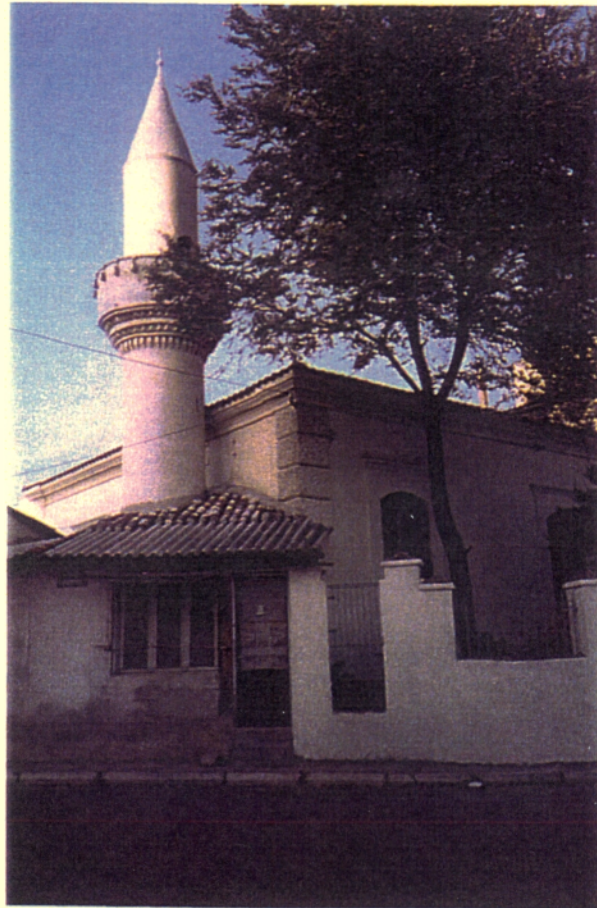

Πτυχιακή για την λήψη πτυχίου από το τμήμα Τοπικής
Αυτοδιοίκησης της Σχολής Διοίκησης Οικονομίας του
Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι) Καλαμάτας

ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Σπουδάστριες:

Αποστολίδου Δήμητρα
Γίδαρη Ιωάννα

Υπεύθυνος Καθηγητής:

Βρυώνης Δημήτριος

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
1. Βαλκανικός χώρος	3
1.1 Μουσουλμανικές μειονότητες στα Βαλκάνια.....	3
1.2 Θράκη: Η χωρική συνιστώσα του μειονοτικού ζητήματος	3
2. Το πλαίσιο συγκρότησης της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης.....	4
2.1 Η συνδιάσκεψη της Λωζάνης.....	4
2.2 Το θρησκευτικό κριτήριο ανταλλαγής και εξαίρεσης.....	5
2.3 Η Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης.....	6
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
1. Η εθνοφυλετική σύνθεση της μειονότητας	9
1.1 Τουρκογενείς.....	9
1.2 Πομάκοι.....	10
1.2.1 Καταγωγή των Πομάκων.....	11
1.2.2 Διαμάχες για τη διεκδίκηση της καταγωγής των Πομάκων.....	12
1.2.3 Ετυμολογία της λέξης.....	13
1.2.4 Η γλώσσα των Πομάκων.....	14
1.3 Αθίγγανοι.....	15
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
1. Θεσμική προσέγγιση.....	18
1.1 Το κοινωνικό μόντελο της μουσουλμανικής μειονότητας.....	18
1.2 Το Ισλάμ.....	19
2. Θρησκευτική ζωή των μουσουλμάνων.....	23
2.1 Μουφτής.....	25
3. Η εκπαίδευση στη μειονότητα	26
4. Οικονομική ζωή.....	27
5. Η εκπροσώπηση της μειονότητας.....	29
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
1. Τουρκόφωνος τύπος.....	31
1.1 Ο ημερήσιος τύπος στη μειονότητα.....	31
1.2 Ο περιοδικός τύπος στη μειονότητα.....	33
2. Τουρκικός περιοδικός τύπος και μουσουλμανική μειονότητα....	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

1.	Δυτική Θράκη.....	37
1.1	Γενικά.....	37
1.2	Τα προβλήματα της Δ. Θράκης σήμερα – Προτάσεις	38
2.	Ελλάδα και Τουρκία στον αγώνα για τη Δυτική Θράκη.....	40
2.1	Η στάση της Τουρκίας.....	40
2.2	Η στάση της Ελληνικής Πολιτείας	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1.	Είδος της έρευνας – Σκοπός.....	46
2.	Ερωτήσεις – Υποθέσεις.....	46
3.	Δειγματοληψία.....	47
4.	Ερωτηματολόγιο.....	48
5.	Τρόπος ανάλυσης πληροφοριών.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

1.	Αποτελέσματα της έρευνας.....	51
2.	Πίνακας υπολογισμών.....	82

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....

1.	Συμπεράσματα.....	85
2.	Προτάσεις.....	88

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	95
---------------------	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....

ΣΥΝΘΗΚΗ ΛΩΖΑΝΗΣ.....	113
----------------------	-----

ΕΙΚΟΝΕΣ.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	119
-------------------	-----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πολιτική και επιστημονική συζήτηση σχετικά με τις μειονότητες παρουσιάζεται ιδιαίτερα ενταμένη τα τελευταία χρόνια , με τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Στα ίδια συμφραζόμενα, τα οποία προφανώς συναρτούνται και με την αναζωπύρωση του εθνικισμού, εντάσσεται και η έντονη θεματοποίηση των μειονοτικών ζητημάτων στα Βαλκάνια.

Σε αυτή τη συζήτηση φιλοδοξεί να συμμετάσχει και η παρούσα μελέτη, η οποία έχει ως αντικείμενό της τους μουσουλμάνους της ελληνικής Θράκης.

Με τον όρο «μειονότητα» εννοείται μια πληθυσμιακή / κοινωνική ομάδα η οποία είναι αποκλεισμένη από βασικούς τομείς της κοινωνίας στην οποία ζει, διαθέτει περιορισμένη πρόσβαση στα κέντρα εξουσίας , βιώνει συλλογικές διακρίσεις και χαρακτηρίζεται γενικά από ένα υποδεέστερο κοινωνικό και πολιτικό στάτους. Η κοινωνικά μειονοτική της θέση συνοδεύεται, κατά κανόνα , από την ιδεολογική της παράσταση στο πλαίσιο της οποίας φαινομενολογικά χαρακτηριστικά ανάγονται σε κώδικες αρνητικά αξιολογούμενης συμπεριφοράς.

Στις μέρες μας , κύριο πρόβλημα της ελληνικής Θράκης, η οποία αναφέρεται και ως Δυτική Θράκη, είναι το μειονοτικό, το οποίο έχει οξυνθεί ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία και προσέλαβε διαστάσεις εθνικού κίνδυνου. Το πρόβλημα δεν συνίσταται στην παρουσία στο έδαφος της Θράκης της μουσουλμανικής μειονότητας, διότι ο ευφορούμενος από πνεύμα αγάπης και απόλυτης ανεξιθρησκίας ορθόδοξος ελληνισμός ουδέποτε αντιμετώπισε προβλήματα συμβίωσης με διαφορετικής φυλής, θρησκείας και πολιτισμού ομάδες. Το πρόβλημα συνίσταται στο γεγονός ότι το πολιτικοστρατιωτικό κατεστημένο της Τουρκίας , μετά μεθοδική και επίμονη προσπάθεια ολόκληρων δεκαετιών, πέτυχε να θέσει, δια του τουρκικού προξενείου Κομοτηνής, υπό τον πλήρη έλεγχο του ένα μικρό, αλλά δυναμικό και φανατισμένο τμήμα της μειονότητας και μέσω αυτού να επηρεάζει αποφασιστικά ολόκληρη σχεδόν τη μειονότητα και να την κατευθύνει σε ενέργειες απροκάλυπτα εχθρικές προς τη χριστιανική πλειοψηφία και την ελληνική πολιτεία, που εξυπηρετεί τις δόλιες σοβινιστικές σε βάρος της Θράκης επιδιώξεις της Τουρκίας.

Το πρόβλημα λοιπόν συνίσταται στο γεγονός ότι η αναγνωρισμένη από τη Συνθήκη της Λωζάνης θρησκευτική μειονότητα των Ελλήνων μουσουλμάνων – που απαρτίζεται από τρεις τουλάχιστον διακεκριμένες εθνοφυλετικές ομάδες - , κατευθυνόμενη από ομάδα έξαλλων και αδίστακτων πρακτόρων και οργάνων των ιμπεριαλιστών της Άγκυρας,

χρησιμοποιείται διαρκώς περισσότερο ως όργανο πραγματώσεως του γνωστού πλέον όρκου του Κεμάλ Ατατούρκ για την αποκατάσταση της τουρκικής κυριαρχίας στη Θράκη. Δυστυχώς, η δημιουργία του προβλήματος δεν οφείλεται μόνο στη διαβρωτική δραστηριότητα των Τούρκων σοβινιστών και στην ευπιστία και την αφέλεια των Ελλήνων μουσουλμάνων, αλλά και στην ασυγχώρητη σύμπραξη της κατά καιρούς ελληνικής εθνικής ηγεσίας, η οποία με εγκληματικής αστοχίας ενέργειες και παραλείψεις επέτρεψε και διευκόλυνε το ολέθριο σε βάρος της ελληνικής Θράκης έργο του παντουρκισμού. Πράξεις και παραλείψεις που παρά τις αντίθετες διακηρύξεις και διαβεβαιώσεις συνεχίζονται και σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Βαλκανικός χώρος

1.1 Μουσουλμανικές μειονότητες στα Βαλκάνια

Οι σύγχρονες μειονότητες στη Βαλκανική Χερσόνησο είναι καρποί της εποχής των εθνικών κρατών, η οποία ακολούθησε την αποσύνθεση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι περισσότερες από αυτές είναι θρησκευτικές, ενώ υπάρχουν και εθνικές. Οι κυρίαρχες μειονότητες είναι Μουσουλμανικές. Πολλοί φοβούνται πως αυτές οι μειονότητες ίσως βοηθήσουν και συνεισφέρουν στη δημιουργία του γνωστού πια σε όλους «μουσουλμανικού τόξου». Εκτός από τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης που θα εξεταστεί εκτενέστερα παρακάτω, υπάρχουν η μουσουλμανική μειονότητα της Βουλγαρίας η οποία αποτελεί το 10% του πληθυσμού της και αυτή της Γιουγκοσλαβίας. Στα κράτη της πρώην Γιουγκοσλαβίας το μουσουλμανικό στοιχείο υπολογίζεται σε περισσότερο από 4 εκατομμύρια πληθυσμό· οι μουσουλμάνοι αυτοί είναι είτε Αλβανοί, είτε Σκοπιανοί, είτε Τσιγγάνοι.

Σήμερα στη Βαλκανική, την «πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης», όπως την αποκαλεί ο Ναθαναήλ Μ. Παναγιωτίδης στο έργο του «μουσουλμανική μειονότητα και εθνική συνείδηση», (σελ 21), όπου ο γεωφυσικός παράγοντας προσδίδει μια γενικότερη ιδιομορφία στο γεωπολιτικό της χώρο και οι εξελίξεις ετεροκαθορίζονται, οι αντιθέσεις εθνολογικού χαρακτήρα και τα προβλήματα των θρησκευτικών και εθνικών μειονοτήτων αποκτούν κατά καιρούς εκρηκτικό χαρακτήρα (όπως με τα γεγονότα του 1999 στο Κοσσυφοπέδιο), αφού η ίδια, ιστορικά, μοιάζει με «καζάνι» που δεν έπαψε ποτέ (στην καλύτερη περίπτωση) να σιγοβράζει.

Επίσης, εκτός από τις μουσουλμανικές μειονότητες, για τις οποίες αναφερθήκαμε παραπάνω, θα επιχειρήσουμε στο επόμενο υποκεφάλαιο μια σύντομη αναφορά και στην ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, μια που έχει ιδιαίτερα άμεση σχέση με τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης.

1.2 Θράκη: Η χωρική συνιστώσα του μειονοτικού ζητήματος

Η Θράκη ανήκει στις περιοχές που συνήθως ονομάζονται νευραλγικά σημεία της παγκόσμιας πολιτικής. Αποτελεί το χερσαίο συνδετικό κρίκο ανάμεσα στη Μαύρη θάλασσα και στη Μεσόγειο, έχοντας πρόσβαση στα

στενά των Δαρδανελίων. Ως η νοτιότερη περιοχή της Ευρώπης αποτελεί το σύνδεσμο ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Στη συνδιάσκεψη της Λωζάνης αποτέλεσε ιδιαίτερο αντικείμενο διαπραγματεύσεων, διεκδικούμενο από τρία κράτη: τη Βουλγαρία, την Τουρκία και την Ελλάδα. Λόγω της στρατηγικής της θέσης παρέμεινε ένα πότε ενεργό και πότε υπολανθάνον πεδίο μάχης μεταξύ των τριών κρατών.

Η διαμόρφωση μιας εικόνας σχετικά με τη σύνθεση του πληθυσμού στην περιοχή της Θράκης πριν από το 1922 αποδεικνύεται εξαιρετικά δύσκολη, καθότι τα υπάρχοντα πληθυσμιακά στοιχεία δίστανται. Το γεγονός αυτό είναι ευεξήγητο αν ληφθούν υπόψη τα αλληπάλληλα προσφυγικά ρεύματα από το δεύτερο ήμισυ του 19^{ου} μέχρι και τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Ωστόσο οι περισσότερες πηγές συγκλίνουν στο ότι οι μουσουλμάνοι επικρατούσαν αριθμητικά έναντι του (ελληνικού) χριστιανικού πληθυσμού πριν την οριακή ημερομηνία της Συνδιάσκεψης της Λωζάνης. Η ελληνική πολιτική ηγεσία έκρινε αναγκαίο, μετά την προσάρτηση της Θράκης, να ενισχύσει την ελληνική φυσιογνωμία της περιοχής μέσω μιας κατευθυνόμενης πληθυσμιακής πολιτικής. Ο εποικισμός της περιοχής από πρόσφυγες συνέβαλε στην ανατροπή των αριθμητικών συσχετισμών υπέρ του χριστιανικού πληθυσμού.

2. Το πλαίσιο συγκρότησης της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης

2.1 Η συνδιάσκεψη της Λωζάνης

Μετά τη ήττα που υπέστησαν τα ελληνικά στρατεύματα από τα κεμαλικά και το κολοσσιαίο προσφυγικό κύμα που ακολούθησε, συγκαλέστηκε η Συνδιάσκεψη της Λωζάνης στις 20 Νοέμβριου 1922, για να διαπραγματευτεί τη συνθηκολόγηση της Ελλάδας και τη νέα τάξη πραγμάτων στην επίμαχη περιοχή. Στην τελική πράξη της Συνδιάσκεψης υπογράφηκαν, εκτός από την κεντρική Συνθήκη Ειρήνης, πολυάριθμες δευτερεύουσες συμφωνίες, συνθήκες, συμβάσεις και πρωτόκολλα. Ανάμεσα σε αυτά υπογράφηκε και η Συνθήκη που υπαγόρευε την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία.

Η υποχρέωση ανταλλαγής πληθυσμών επιβλήθηκε για πρώτη φορά στην ιστορία του Διεθνούς Δικαίου. Το γεγονός ότι η μαζική φυγή του ελληνικού (χριστιανικού) πληθυσμού, που αφορούσε περίπου 1,4 εκατομμύρια ανθρώπους, έλαβε χώρα πριν από την απόφαση της Συνδιάσκεψης της Λωζάνης, δεν μειώνει τη βαρύνουσα σημασία της

ρήτρας περί υποχρεωτικής ανταλλαγής. Η υποχρέωση της ανταλλαγής φέρει το χαρακτήρα «εθνοκάθαρσης», η οποία αποσκοπεί στην επίτευξη «εθνικής ομοιογένειας» μέσα στα δύο κράτη.

Η Συνδιάσκεψη της Λωζάνης δεν αποφάσισε, εντούτοις, τον ολοκληρωτικό διαχωρισμό των δύο πληθυσμών. Αντ' αυτού, επέβαλε τη συγκρότηση τουλάχιστον δύο μειονοτήτων, με το να εξαιρέσει από την ανταλλαγή αφενός τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και των νήσων Ίμβρος και Τένεδος και αφετέρου τους μουσουλμάνους της ελληνικής Θράκης.

Με την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάνης, τόσο το ελληνικό όσο και το τουρκικό κράτος αποδέχονται για πρώτη φορά επίσημα την ύπαρξη μειονοτήτων στην επικράτειά τους και στο εξής, μέχρι και σήμερα, αναγνωρίζουν τις μειονότητες που συνδέονται με αυτή τη Συνθήκη.

2.2 Το θρησκευτικό κριτήριο ανταλλαγής και εξαίρεσης

Με την επιλογή της θρησκευτικής πίστης ως κριτήριο ανταλλαγής και εξαίρεσης πληθυσμών, αναδεικνύεται η θρησκεία σε κεντρικό στοιχείο προσδιορισμού των εν γενέσει μειονοτήτων, δηλαδή των μη μουσουλμανικών πληθυσμών της Τουρκίας και των μουσουλμανικών πληθυσμών της Ελλάδας. Σε ειδικό κείμενο με τον τίτλο «Protection of Minorities» καταγράφονται οι υποχρεώσεις με τις οποίες δεσμεύεται η Τουρκία έναντι των μη μουσουλμάνων Τούρκων πολιτών, ενώ τις αντίστοιχες υποχρεώσεις της Ελλάδας απέναντι στους μουσουλμάνους Έλληνες πολίτες υποδεικνύει το άρθρο 45 του ίδιου κειμένου, στο οποίο αναγράφεται: «The rights conferred by the provisions of the present section on the non-Moslem minorities of Turkey will be similarly conferred by Greece on the Moslem minority in her territory». Στη συγκεκριμένη διατύπωση επισύρεται η προσοχή στην αναφορά περισσότερων μειονοτήτων στην Τουρκία, ενώ αντίθετα μόνο μιας μουσουλμανικής μειονότητας στην Ελλάδα. Αυτή η αναντιστοιχία θα μπορούσε ενδεχομένως να ερμηνευτεί ως αναγνώριση από την πλευρά της Δυτικής Ευρώπης τουλάχιστον κάποιων μη μουσουλμανικών πληθυσμιακών ομάδων της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ως εθνικές ή εν δυνάμει εθνικές οντότητες. Άλλωστε, πολλές από αυτές τις ομάδες είχαν ήδη συγκροτήσει – ή διέθεταν τις προϋποθέσεις να συγκροτήσουν- μια αυτόνομη εθνική και ίσως κρατική υπόσταση. Αντίθετα, στην περίπτωση των μουσουλμάνων της ελληνικής Θράκης – ίσως με εξαίρεση τους Τουρκογενείς – πρόκειται για κοινότητες που δεν συμμετείχαν στη διαδικασία της «εθνικής αφύπνισης» ούτε διέθεταν ένα κράτος αναφοράς. Πολύ λιγότερο διαφαινόταν η προοπτική να

διεκδικήσουν στο άμεσο μέλλον τη δημιουργία ενός δικού τους κράτους. Παρότι η Συνθήκη της Λωζάνης αναφέρει προστασία περαιτέρω χαρακτηριστικών πληθυσμιακών ομάδων, όπως η γλώσσα, η καταγωγή, ο πολιτισμός κ.α., εντούτοις, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι η παροχή προστασίας σε άλλες μειονότητες αποτέλεσε μέλημά της. Συνεπώς, κοινότητες, όπως οι Κούρδοι και οι Αλεβήτες που βρίσκονταν σε αέναη διαμάχη με τους Τούρκους σουνίτες και την τουρκική εξουσία, μένουν ουσιαστικά αποκλεισμένες από το φάσμα προστασίας της Λωζάνης.

Σχετικά με τους εξαιρούμενους μουσουλμάνους της ελληνικής επικράτειας, το ζήτημα αν συγκροτούν μια ή περισσότερες μειονότητες θα αποτελέσει αντικείμενο ελληνοτουρκικής διαμάχης, από το 1923 μέχρι και σήμερα. Ανεξάρτητα, ωστόσο, από την εκάστοτε ερμηνεία της επίμαχης ρήτρας, αδιαμφισβήτητο παραμένει το γεγονός ότι η Συνθήκη της Λωζάνης έθεσε κάτω από το ίδιο θεσμικό σχήμα πληθυσμιακές ομάδες, οι οποίες αρχικά μάλλον δεν είχαν άλλο κοινό τόπο εκτός από τη μουσουλμανική πίστη. Η κοινή πίστη προφανώς στο Ισλάμ δε αρκούσε για να συνενώσει τις διαφορετικές κοινότητες των μουσουλμάνων στο επίπεδο της κοινωνικής ζωής και οργάνωσης.

Αναμφίβολα όμως η Συνθήκη της Λωζάνης διαμόρφωσε μια καινοφανή κατάσταση: επέβαλε στις διάφορες ομάδες των μουσουλμάνων, που κατοικούσαν στη Θράκη, μια θεσμική σχέση με το τουρκικό κράτος, προσδιορίζοντας, ουσιαστικά, το τελευταίο ως εθνικό τους κέντρο.

2.3 Η ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης

Μετά το μικρασιατικό πόλεμο, παρέμειναν στο μεν ελληνικό χώρο (Δυτική Θράκη) αρκετοί μουσουλμάνοι, στο δε τουρκικό (Κωνσταντινούπολη) αρκετοί Έλληνες που αποτέλεσαν την ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης. Αρχικά, η ελληνική αυτή μειονότητα αποτελούνταν από 250.000 Έλληνες. Η τύχη αυτής της μειονότητας κρίθηκε από τη σύναψη της Συνθήκης της Λωζάνης και ειδικότερα στα άρθρα 37-45 του τμήματος Γ' από το πρώτο μέρος της συνθήκης. Στα άρθρα αυτά γινόταν λόγος για την προστασία των μειονοτήτων και έκαναν λόγο για δικαιώματα ζωής, ελευθερίας, εκπαίδευσης, θρησκείας, οικονομικής ανάπτυξης, κ.τ.λ.

Η αλήθεια είναι όμως πως το μέλλον της ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης δεν ήταν ανάλογο της Συνθήκης της Λωζάνης. Η μειονότητα της Κωνσταντινούπολης σήμερα, μπορεί να θεωρηθεί κλινικά «νεκρή». Κι αυτό γιατί ο αριθμός των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης σήμερα είναι περίπου 2.000. Οι υπόλοιποι, είτε δεν άντεξαν τον τρόπο ζωής της Τουρκίας, είτε ήρθαν στην Ελλάδα μετά τις συνεχείς

καταπατήσεις της Συνθήκης της Λωζάνης από την τουρκική πλευρά. Η κυριότερη καταπάτηση συντελέστηκε στις 6 Σεπτεμβρίου του 1955. Εκείνο το βράδυ, δύο ισχυρές βόμβες εξερράγησαν στην αυλή του τουρκικού προξενείου στη Θεσσαλονίκη. Τις βόμβες είχε τοποθετήσει ο μουσουλμάνος φοιτητής από την Κομοτηνή Οκτάι Ενγκίν (ο οποίος αργότερα, αφού διαφεύγει από την Ελλάδα αναρριχάται στα διευθυντικά αξιώματα της τουρκικής μυστικής υπηρεσίας πληροφοριών και ασφάλειας, τη γνωστή ΜΙΤ) κατ' εντολή του Τούρκου γενικού πρόξενου Θεσσαλονίκης! Αυτή ήταν η αφορμή για να ξεσπάσει στην Κωνσταντινούπολη το μεγάλο ανθελληνικό πογκρόμ, της νύχτας της 6^{ης} προς 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1955. Βασιβουζούκοι από τα παράπολα, σε συνεργασία με κάθε είδους κοινωνικά κατακάθια από τις κακόφημες γειτονίες της πόλης, επιδόθηκαν για 8 ώρες περίπου (από τις 6:30 το βράδυ ως τις 2 το πρωί) σε ένα όργιο βανδαλισμού και λεηλασίας εξωτερικεύοντας και πραγματώνοντας κάθε μορφή ανθρώπινης διαστροφής.

Ο απολογισμός της εφιαλτικής εκείνης νύκτας ήταν:

1. 16 Έλληνες βρήκαν τραγικό θάνατο, ένας εκ των οποίων, ο ενενηντάχρονος ιερέας της Μονής Βαλουκλή Χρύσανθος Μαντάς, κάηκε ζωντανός.
2. 32 άλλοι τραυματίστηκαν σοβαρά και ένας από αυτούς, ο ηγούμενος της Μονής Βαλουκλή Πάμφιλος Μαντάς, πέθανε μετά από λίγο καιρό εξαιτίας των τραυμάτων του.
3. 200 Ελληνίδες βιάστηκαν έξω ή ακόμη και μέσα στα σπίτια τους. Η τουρκική κτηνωδία δε σεβάστηκε ούτε κοριτσάκια κάτω των 10 ετών.
4. 4.348 καταστήματα, 1.300 σπίτια, 21 εργοστάσια, 110 ξενοδοχεία και εστιατόρια καταστράφηκαν τελείως.
5. 73 Εκκλησίες (εκ των οποίων οι δύο της Βυζαντινής περιόδου) καταστράφηκαν ή έπαθαν ανυπολόγιστες ζημιές. Την ίδια τύχη είχαν 8 νεκροταφεία (στα οποία σκυλεύτηκαν πτώματα, βιάστηκαν φρεσκοθαμμένα γυναικεία σώματα!, κάποια άλλα μαχαιρώθηκαν και οστά βρέθηκαν ακόμα και πεταμένα στο δρόμο), και το μοναστήρι του Βαλουκλή του οποίου οι τάφοι των πατριαρχών συλήθηκαν βάρβαρα. Κειμήλια ανυπολόγιστης αξίας καταστράφηκαν ή εξαφανίστηκαν.
6. Η επισκοπική κατοικία του Μητροπολίτη Δέρκων στα Θεραπειά καταστράφηκε τελείως από φωτιά.

Η συνολική αποτίμηση της ζημιάς ανέρχονταν στα 150.000.000 δολάρια.

Έτσι, ενώ λόγος πολύς γίνεται για τη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης, η ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης –

εθνική και όχι θρησκευτική μειονότητα – δεν ακούγεται καθόλου και δίνει την εντύπωση ανύπαρκτης μειονότητας που η μόνη που μας θυμίζει την ύπαρξή της είναι η ιστορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

1. Η εθνοφυλετική σύνθεση της μουσουλμανικής μειονότητας

Οι ιστορικές καταβολές της μουσουλμανικής μειονότητας ανάγονται, ως γνωστόν, στη Συνθήκη της Λωζάνης (πράξεις που υπογράφηκαν στη Λωζάνη την 30^η Ιανουαρίου και την 24^η Ιουλίου 1923) με βάση την οποία εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή των πληθυσμών οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και των νήσων Ίμβρου και Τενέδου, καθώς και οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης, αφού χαρακτηρίστηκαν, ως μη ανταλλάξιμοι πληθυσμοί, για να αποτελέσουν «τη γέφυρα της ελληνοτουρκικής φιλίας», σύμφωνα με τις διακηρύξεις των Κεμάλ – Βενιζέλου.

Παρά το ,τυπικά, κοινό θρήσκευμα η μουσουλμανική κοινότητα είναι, φυλετικά, γλωσσικά και, ιδιαίτερα, πολιτιστικά , ανομοιογενής.

Σήμερα στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης διακρίνουμε τρεις μεγάλες εθνοφυλετικές ομάδες:

1. Τους Τουρκογενείς
2. Τους Πομάκους ή Ροδοπαίους (γηγενείς κάτοικοι της Θράκης που εξισλαμίστηκαν)
3. Τους Αθίγγανους

1.1 Τουρκογενείς

Οι λεγόμενοι Τουρκογενείς αποτελούν περίπου το 50% της μουσουλμανικής μειονότητας, ανέρχονται δηλαδή σε 60.000 άτομα. Αυτή η ομάδα αποτελείται από τρεις μικρότερες υποομάδες : α) Αυτούς που είναι απόγονοι των Τούρκων και εγκαταστάθηκαν στη Θράκη μετά την κατάκτησή της 1370 – 1380 , β) Αυτούς που είναι απόγονοι συγγενικών προς τους Τούρκους φυλών, όπως οι Γιουρούκοι και οι Τάρταροι που εξισλαμίστηκαν μετά την κατάκτησή τους από τους Τούρκους και γ) αυτούς που είναι απόγονοι εξισλαμισμένων Ελλήνων της Μικράς Ασίας, που ήρθαν ως κατακτητές μαζί με τους μουσουλμάνους.

Οι Τούρκοι ιστοριογράφοι από τη δική τους πλευρά θεωρούν ότι όλοι οι μουσουλμάνοι τουρκικής καταγωγής είναι υπόλοιπα των Τούρκων που διαβιούσαν στη Θράκη. Ξεχνούν τους βίαιους εξισλαμισμούς της Τουρκοκρατίας.

Οι Τουρκογενείς μουσουλμάνοι είναι σήμερα εγκατεστημένοι σε προνομιούχα μέρη της Θράκης (στις πόλεις Ξάνθη και Κομοτηνή και στις

πεδινές εκτάσεις των νομών Ροδόπης και Ξάνθης), ως απόγονοι των πολιτικά κυρίαρχων Οθωμανών.

Η γλώσσα που χρησιμοποιούν στις καθημερινές συναλλαγές τους είναι η τουρκική. Δεν γνωρίζουν πολύ καλά την ελληνική και όταν ακόμα την γνωρίζουν αποφεύγουν να τη χρησιμοποιούν. Αυτό δημιουργεί αρκετές δυσχέρειες στις συναλλαγές τους με τους Έλληνες συμπολίτες τους, αλλά και κυρίως με τις δημόσιες υπηρεσίες, στις οποίες αναγκαστικά για κάποια αίτια θα καταφύγουν κάποιες φορές. Έτσι συχνά δημιουργείται ένα άσχημο κλίμα και μια ένταση και στις δύο πλευρές.

Αναφερόμενοι στην επαγγελματική κατάσταση των Τουρκογενών μουσουλμάνων θα λέγαμε ότι οι περισσότεροι ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός ατόμων που ασχολείται με το εμπόριο και ένας πολύ μικρός αριθμός επιστημόνων, οι περισσότεροι εκ των οποίων απόκτησαν την ειδικότητά τους στο εξωτερικό και κυρίως στην Τουρκία.

1.2 Πομάκοι

Σήμερα στην οροσειρά της Ροδόπης, τόσο από τη βουλγαρική πλευρά όσο και από την ελληνική, ζει από την αρχαιότητα ακόμη μια ιδιόμορφη και παρεξηγημένη φυλή, οι Πομάκοι.

Στην ελληνική επικράτεια οι Πομάκοι αριθμούν 40.000 – 45.000 άτομα, αποτελούν δηλαδή περίπου το 35% της μουσουλμανικής μειονότητας. Πρόκειται για ομάδα περήφανων ανθρώπων που ζουν κυρίως στα ορεινά χωριά της Θράκης, μακριά από τις πόλεις και το σύγχρονο πολιτισμό, αλλά είναι εργατικοί, φιλότιμοι, προσαρμοστικοί και φιλήσυχοι άνθρωποι.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης. Οι Πομάκοι εγκαταλείπουν τα χωριά τους με στόχο την καλύτερευση των συνθηκών ζωής και κατοικούν στην Ξάνθη, στην Κομοτηνή και σε χωριά του κάμπου τους. Κύρια απασχόληση των Πομάκων της Θράκης είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία και η υλοτομία.

Μια φυλή που ζει μέσα στη φτώχεια και την αμάθεια χωρίς να μπορεί να εξηγήσει τις ιδιομορφίες που παρουσιάζει και που είναι μοναδικές στον ελληνικό χώρο. Αναφερόμαστε στις τρεις ιδιομορφίες των Πομάκων, που προκαλούν σύγχυση και στους ίδιους και που έχουν συντείνει στο να χάσει μια ολόκληρη φυλή τον εαυτό της και την ταυτότητά της.

- Είναι μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα και όμως δεν είναι Τούρκοι
- Μιλούν την πομακική διάλεκτο, που έχει μεγάλη σχέση με τη σλαβοβουλγαρική. Θα μπορούσε δηλαδή κανείς να την

χαρακτηρίσει σαν βουλγαρική γλώσσα και όμως οι Πομάκοι δεν είναι Βούλγαροι.

- κατοικούν στο όρος Ροδόπη από αρχαιοτάτων χρόνων. Είναι αυτόχθονες της Ροδόπης και όμως η θρησκεία τους και η γλώσσα τους, τους χωρίζει από τους Έλληνες.

Όλα αυτά, από τη μια μπερδεύουν τους απλοϊκούς Πομάκους και δεν τους επιτρέπουν να δημιουργήσουν μια ξεκάθαρη εικόνα για την καταγωγή τους και από την άλλη τους κάνουν ευάλωτους στην προπαγάνδα οποιουδήποτε που έχει συμφέροντα στην περιοχή και ιδιαίτερα απέναντι στους Τουρκογενείς μουσουλμάνους που διακηρύσσουν πως έχουν κοινή καταγωγή.

1.2.1 Καταγωγή Πομάκων

Οι Πομάκοι σύμφωνα με πολλούς ιστορικούς είναι αρχαίο φύλο. Μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις πολιτιστικές παραδόσεις των Πομάκων συγγενεύουν και εμφανίζουν κατάλοιπα αρχαίων Θρακών και Ορφικών παραδόσεων. Όμως η επιστημονική έρευνα δεν έχει δώσει ακόμα μια τελική ερμηνεία όσον αφορά την ιστορική καταγωγή των Πομάκων. Το γλωσσικό ιδίωμα δεν αποτελεί και την αποφασιστική παράμετρο κατάταξης ή ταξινόμησης μιας μειονοτικής ομάδας, αφού σε πολλές περιπτώσεις έχουμε αλλαγή γλώσσας χωρίς να υπάρχει αντίστοιχη φυλετική αλλαγή.

Αντίθετα πολιτιστικές παράμετροι όπως η μουσική, ο χορός και λαογραφικά στοιχεία μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην επιστημονική έρευνα. Παρ' όλα αυτά τα βουλγαρικά και σλαβικά φύλα όπως και πολλά άλλα νέα φύλα εισέρχονται στο προσκήνιο της ιστορίας αφού ήδη προ πολλού η νότια Βαλκανική έχει εξελληνισθεί πλήρως τόσο στους Αλεξανδρινούς όσο και στους Ελληνορωμαϊκούς χρόνους. Βέβαια η εθνογένεση στους νεότερους χρόνους και στα πλαίσια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είναι ένα γεγονός που δεν έχει πλήρως ερμηνευθεί επιστημονικά αφού συχνά έχουμε περιπτώσεις ανθρώπων που προέρχονται από την ίδια οικογένεια ή από στενά συγγενικά περιβάλλοντα, αλλά με διαφορετική εθνική συνείδηση. Οι Πομάκοι όπως και οι υπόλοιποι Έλληνες ανήκουν στην ινδοευρωπαϊκή φυλή, με λευκό και κοκκινωπό δέρμα, γαλανά συνήθως μάτια και ευρωπαϊκή κατατομή.

Εάν δεχθούμε την υπόθεση, περί Θρακικής καταγωγής των Πομάκων, τότε η ιστορία τους είναι πανάρχαια και συνδέεται με την ιστορία της Θράκης και των θρακικών φυλών που την κατοικούσαν.

Με την ίδρυση επαρχιών στις θρακικές παράλιες (600 – 356π.Χ.) από τους Ίωνες, τους Αθηναίους και τους άλλους Έλληνες, όλα τα

θρακικά φύλα (και οι πρόγονοι των Πομάκων ως γηγενείς Θράκες) άρχισαν να εξελίσσονται σταδιακά.

Στα τέλη του 4^{ου} αιώνα π.Χ. είχε ολοκληρωθεί πλήρως ο εξελληνισμός τους. Στα χρόνια της ρωμαϊκής κυριαρχίας (146 – 330π.Χ.) οι Έλληνες χάρη στον υψηλό πολιτισμό τους, διοικούνταν προνομιακά, και πάνω στη Ροδόπη οι Αγριάνες (η τότε ονομασία των σημερινών Πομάκων) , ως ελληνικό φύλο πλέον συνέχιζαν την ελεύθερη ζωή τους, σαν κτηνοτρόφοι κυρίως.

Από το 330μ.Χ. με την επικράτηση του Μ. Κωνσταντίνου η εξουσία περνά σιγά σιγά στους χριστιανούς. Πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας γίνεται το Βυζάντιο (Κωνσταντινούπολη). Αργότερα η αυτοκρατορία ονομάζεται Βυζαντινή και από το 642μ.Χ. είναι καθαρά Ελληνική αυτοκρατορία, με ελληνική διοίκηση (642 – 1453μ.Χ.). Στα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, η Θράκη (Ροδόπη – περιοχή που κατοικούν σήμερα οι Πομάκοι) πήρε το όνομα Αχριδώ, κι αποτελούσε ξεχωριστό διοικητικό διαμέρισμα. Οι κάτοικοι της Αχριδούς ονομάζονται Αχριάνες. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου η περιοχή της Αχριδούς δέχεται πολλές ενοχλήσεις από τους Βούλγαρους με συνεχείς επιδρομές από τον 7^ο αιώνα. Οι Βούλγαροι το 1344 καταλαμβάνουν τη Φιλιππούπολη και τη Στενήμαχο. Στη συνέχεια συνομολογείται συνθήκη μεταξύ του Ανδρόνικου του νεώτερου, αυτοκράτορα του Βυζαντίου και του τσάρου Αλέξανδρου, βασιλιά των Βουλγάρων και η περιοχή αυτή, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και ο γεωγραφικός χώρος που κατοικούν οι Αγριάνες περιέχεται στη βουλγαρική κυριαρχία.

Στα μετέπειτα χρόνια από το 1354 με την αποβίβαση στην ευρωπαϊκή ακτή (Καλλίπολη) των Οθωμανών Τούρκων, αρχίζει η κατάκτηση της Θράκης από το νέο κατακτητή. Η περιοχή της Ροδόπης περιέχεται στην τουρκική κυριαρχία στην περίοδο 1365 – 1368μ.Χ.

Οι Πομάκοι δέχτηκαν την Μωαμεθανική θρησκεία γύρω στα τέλη του 17^{ου} αιώνα, όταν Σουλτάνος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν ο Μεχμέτ IV και μεγάλος Βεζίρης του ο Μεχμέτ Κιοπρουλού (1656 – 1661).

1.2.2 Διαμάχες για τη διεκδίκηση της καταγωγής των Πομάκων

Οι Βούλγαροι, στηριζόμενοι βασικά στο γλωσσικό τους ιδίωμα, τους διεκδικούν ως Βούλγαρους, ενώ οι Τούρκοι, ξεκινώντας από το γεγονός ότι είναι στο θρήσκευμα μουσουλμάνοι, τους θεωρούν Τούρκους.

Οι ίδιοι αυτοαποκαλούνται Α(γ)ρέν ή Α(χ)ρέν και πιστεύουν πως έλκουν την καταγωγή τους από τους Αγριάνες, αρχαία ελληνοθρακική φυλή. Όμως, κάθε φορά που προσπαθούν να απαντήσουν στο ερώτημα,

που οι ίδιοι υποβάλλουν στον εαυτό τους για την εθνική τους ταυτότητα, καταλαμβάνονται από αμηχανία.

Η συνεχής και επίμονη πλύση εγκέφαλου, που τους γίνεται, άλλοτε (στο παρελθόν) από τη Βουλγαρία και άλλοτε (στο παρόν) από την Τουρκία και συνοδευόμενη από τη μόνιμη ελληνική αδιαφορία, έχει συντελέσει, ώστε οι άνθρωποι αυτοί να έχουν χάσει τις εθνικές τους ρίζες.

Διάφοροι συγγραφείς Έλληνες και ξένοι που μας δίνουν πληροφορίες για τη ζωή των Αγριάνων στοιχειοθετούν την άποψη, που θεωρεί τους σημερινούς Πομάκους, απόγονους των αρχαίων Θρακών. Και ο Στράβων και ο Θουκυδίδης και ο Αριανός με τις περιγραφές τους και τις εξιστορήσεις τους δεν άφησαν κανένα περιθώριο αμφιβολίας, ότι στο χώρο, στον οποίο ζουν, σήμερα, οι Πομάκοι, έζησαν στην αρχαιότητα οι Αγριάνες. Λείψανα άλλωστε της ζωής των Αγριάνων συναντούμε και σήμερα ακόμη σε χώρους, που ζουν οι σημερινοί Πομάκοι. Έτσι στο παλιό τμήμα της πόλης της Ξάνθης υπάρχει συνοικία, που και σήμερα ακόμα ονομάζεται «Αχριάν – μαχαλεσί». Στην οροσειρά της Ροδόπης, περίπου στα όρια των νομών Ροδόπης – Έβρου, χώρος που κατοικείται αποκλειστικά από Πομάκους, υπάρχει περιοχή που λέγεται «Αχράν – μπουνάρ», δηλαδή βρύση των Αγριάνων.

Οι σύγχρονοι ιστορικοί της Τουρκίας υποστηρίζουν ότι οι Πομάκοι είναι απόγονοι των Κομάνων και Πετσενέγκων. Η άποψη όμως αυτή δεν ευσταθεί γιατί ναι μεν οι Κομάνοι και οι Πετσενέγκοι επέδρασαν στη Βαλκανική κατά τον 10^ο και 11^ο αιώνα, αντίστοιχα, όμως πολύ γρήγορα αποκρούστηκαν από τους αυτοκράτορες του Βυζαντίου προς βορρά χωρίς να έχουν πλησιάσει καν την οροσειρά της Ροδόπης, όπου ζούσαν ανέκαθεν οι Πομάκοι.

1.2.3 Ετυμολογία της λέξης

Για την ετυμολογική προέλευση της λέξης «Πομάκος» υπάρχουν πολλές εκδοχές. Σύμφωνα με μια πρώτη εκδοχή, η ονομασία Πομάκοι προέρχεται από τη λέξη απόμαχος. Κατά την εκδοχή αυτή, αυτοί είναι οι απόμαχοι που άφησε ο Μ. Αλέξανδρος, μετά τις νικηφόρες εκστρατείες του, να φυλάγουν τη Θράκη.

Οι Τούρκοι, ως συνήθως, έχουν και αυτοί τη δική τους ερμηνεία. Ισχυρίζονται πως η λέξη Πομάκ(ος) αποτελεί παραφθορά της λέξης Πατσινάκ (Πετσενέγκος), γιατί δέχονται, πως οι Πομάκοι είναι απόγονοι των Κομάνων και Πετσενέγκων. Όμως ο ισχυρισμός τους δεν ευσταθεί, γιατί ανάμεσα στις δύο λέξεις, η μόνη ομοιότητα, που υπάρχει, είναι η κατάληξη «- ακ», γεγονός σύνηθες σε πολλές λέξεις της τουρκικής γλώσσας.

Άλλη ερμηνεία τους συνδέει με τις βουλγαρικές λέξεις πομόντσο / πομαγκάμ, που σημαίνουν «βοήθεια»/ «βοηθώ», γιατί οι Βυζαντινοί τους χρησιμοποιούσαν ως βοηθητικούς στρατιώτες. Οι Βούλγαροι τους ονόμασαν λοιπόν Πομάκ, σύμφωνα με αυτή την εκδοχή, η οποία και δείχνει να προσεγγίζει περισσότερο την πραγματικότητα ως προς την ετυμολογική ερμηνεία της λέξης. Πρόκειται για ειρωνικό προσωνύμιο (κοροϊδευτικό, παρατσούκλι) και όπως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις το «όνωμα» δίνεται από «νονό», που όχι μόνο δε συμπαθεί αλλά και περιφρονεί το «βαπτιστικό» και αποσκοπεί στο να τον υποβαθμίσει, υποτιμήσει, ειρωνευτεί. Και στην περίπτωση μας οι Βούλγαροι είχαν λόγους να μιλούν έτσι για τους Πομάκους, γιατί παρ' όλο που μετέδωσαν σε αυτούς τη γλώσσα τους, δεν κατόρθωσαν να τους κάνουν να αποκτήσουν βουλγαρική εθνική συνείδηση.

Ωστόσο, η προέλευση του ονόματος Πομάκος δεν έχει ερμηνευθεί οριστικά ως τώρα.

1.2.4 Η γλώσσα των Πομάκων

Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης, ένα ανομοιογενές εθνοφυλετικό σύνολο, φυσικό είναι, να μην αποτελεί μια ομοιογενή γλωσσική κοινότητα. Η γλώσσα των Πομάκων είναι βασικά σλαβοβουλγαρική, περιέχει πολλές λέξεις της ελληνικής γλώσσας και έχει συμπεριλάβει αρκετές επίσης τουρκικές λέξεις αποτελώντας ένα δημιούργημα της συγχώνευσης γλωσσικών στοιχείων της ελληνικής, της βουλγαρικής και της τουρκικής γλώσσας. Οι Πομάκοι προφορικά εκφράζονται στην πομακική γλώσσα τους. Παράλληλα όμως γνωρίζουν και την ελληνική και την τουρκική. Γραπτά εκφράζονται στην ελληνική και τουρκική γλώσσα. Την τουρκική γλώσσα διδάσκονται και στα σχολεία τους.

Σήμερα, στη Θράκη η πομακική γλώσσα τείνει να εξαφανιστεί. Ο λόγος, που συνέτεινε σε αυτό είναι η υποχρεωτική διδασκαλία της τουρκικής γλώσσας στα μειονοτικά σχολεία, όπου φοιτούν τα παιδιά των Πομάκων. Το πομακόπουλο αποτελεί το μεγαλύτερο θύμα αυτής της ιστορικής συγκυρίας. Στο σπίτι μιλάει με την οικογένειά του τη μητρική του γλώσσα, και όταν πηγαίνει στο σχολείο, υποχρεώνεται σε έναν γλωσσικό βομβαρδισμό από το μουσουλμάνο δάσκαλο, που του διδάσκει την τουρκική και τον χριστιανό, που του διδάσκει την ελληνική. Τη μόνη, που δε διδάσκεται είναι η μητρική του, η πομακική.

Η καταδίκη της μητρικής γλώσσας των Πομάκων, πέρα από τη νοητική, επικοινωνιακή και εκφραστική στασιμότητα, που επιβάλλει στα παιδιά, συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός αρνητικού διαλεκτικού δίπολου, όπου η αποποίηση της μητρικής γλώσσας καλλιεργεί την υποτίμηση της

ταυτότητας και η υποτίμηση της ταυτότητας ενισχύει και προσαυξάνει την επιθυμία για αποποίηση της γλώσσας.

Οι σημερινές λοιπόν κοινωνικές και εκπαιδευτικές συνθήκες οδηγούν, νομοτελειακά στον γλωσσικό ευνουχισμό των Πομάκων και είναι γνωστό πως ο γλωσσικός ευνουχισμός ενός λαού οδηγεί σταθερά στον πολιτιστικό του αφανισμό.

1.3 Αθίγγανοι (Τσιγγάνοι)

Οι Αθίγγανοι αποτελούν το 15% της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης. Έτσι, αριθμούνται σε 18.000 περίπου άτομα, τα οποία κατοικούν και στους τρεις νομούς της Θράκης (Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου).

Αθίγγανος σήμερα, είναι αυτός που ανήκει στη φυλή των τσιγγάνων. Η λέξη προέρχεται από το «Αθίγγανος, ο μη θέλων τίني προσεγγίσει». Ετυμολογικά, η λέξη αποτελείται από το στερητικό «α» και το ρήμα «θιγγάνω» που σημαίνει αγγίζω, πιάνω.

Οι Αθίγγανοι εγκαταστάθηκαν στο χώρο της Θράκης κατά τη βυζαντινή περίοδο προερχόμενοι από τις δυτικές περιοχές των Ινδιών. Από στοιχεία της γλώσσας τους αλλά και από ορισμένα λατρευτικά τους έθιμα προκύπτει ότι οι Αθίγγανοι κατά τη βυζαντινή περίοδο ασπάστηκαν τον χριστιανισμό και δέχτηκαν τις επιδράσεις της ελληνικής γλώσσας και εν μέρει και του ελληνικού πολιτισμού. Η υποταγή της Θράκης στους Οθωμανούς κατά τα μέσα του 14^{ου} αιώνα είχε βαρύτατες συνέπειες στη θρησκευτική ζωή ολόκληρου του χριστιανικού πληθυσμού της Θράκης και επομένως και των χριστιανών Αθίγγανων. Είναι ευνόητο ότι πολλοί από τους Αθίγγανους αναγκάστηκαν να ασπαστούν το Ισλάμ, ενώ άλλοι είχαν το κουράγιο και τη δύναμη να παραμείνουν χριστιανοί.

Οι μουσουλμάνοι Αθίγγανοι, οι οποίοι ως το 1923 παρέμειναν στη Δυτική Θράκη ή όσοι άλλοι στο μεταξύ είχαν εγκατασταθεί εκεί, συναποτελέσαν μαζί με άλλους μουσουλμανικούς πληθυσμούς, δηλαδή τους Τουρκογενείς και τους Πομάκους, τη μουσουλμανική μειονότητα. Οι Αθίγγανοι αυτοί δεν αποτελούν μια συμπαγή μάζα, αλλά διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: Πρώτον σε αυτούς που αποκαλούνται «καθαροί» και οι οποίοι παλαιότερα ήταν εγγεγραμμένοι με το επίθετο «Κιπτιί» και δεύτερον στους Τουρκόγυφτους. Η διάκριση αυτή δεν είναι τωρινή. Υπήρχε από τότε που υπογράφηκαν από τη Μικτή Επιτροπή ως μη ανταλλάξιμοι. Όσοι από αυτούς ήταν εγκατεστημένοι στη Βέννα, τον Άρατο, τη Βραγιά και την περιοχή των Αμαράντων του νομού Ροδόπης δήλωσαν στα μέλη της Μικτής Επιτροπής που χορηγούσε πιστοποιητικά στους ανταλλάξιμους πληθυσμούς, ότι αυτοί είναι και λέγονται «Κιπτιί», δηλαδή Κόπτες, ενώ οι υπόλοιποι δήλωσαν ότι είναι Τουρκόγυφτοι.

Οι σχέσεις των Τουρκογενών πληθυσμών της Θράκης με τους Αθίγγανους της ίδιας περιοχής ως το 1973 ήταν χαλαρές έως και εχθρικές, ενώ από το έτος αυτό και μετά, με την πρωτοβουλία της τουρκικής πλευράς, παρουσίασαν εντυπωσιακή βελτίωση, με αποτέλεσμα ορισμένοι από τους σημερινούς μουσουλμάνους Αθίγγανους να πρωτοστατούν στην τουρκοποίηση της μειονότητας.

Οι Αθίγγανοι μουσουλμάνοι κατοικούν μόνιμα σε σπίτια και δεν αποτελούν περιπλανώμενους νομάδες. Ασχολούνται με τη χαλκουργία, σιδηρουργία και πολλοί δουλεύουν, ως τεχνίτες σε σύγχρονα επαγγέλματα. Πολλά παιδιά των Αθίγγανων παρουσιάζουν ιδιαίτερη επίδοση στη μουσική και το χορό και κάποια από αυτά φοιτούν σε σχολεία της Β/θμιας εκπαίδευσης.

Όπως συμβαίνει και με τους άλλους μουσουλμανικούς πληθυσμούς της μειονότητας, τους Τουρκογενείς και τους Πομάκους, έτσι και οι Αθίγγανοι είναι χωρισμένοι σε δύο θρησκευτικές παρατάξεις: α) αυτοί που πρεσβεύουν τη διδασκαλία του σουννιτικού Ισλάμ και β) αυτοί που έχουν δοξασίες όμοιες με την μυστικιστική διδασκαλία των Μπεκτασήδων – Κιζιλμπάσηδων της Θράκης.

Όσοι Αθίγγανοι αποδέχονται το θρησκευτικό σύστημα των Μπεκτασήδων – Κιζιλμπάσηδων της Θράκης, είναι σαφές ότι αποδέχονται και πολλές δοξασίες της χριστιανικής και προχριστιανικής λατρευτικής ζωής των Ελλήνων της Θράκης. Είναι όμως βέβαιο ότι το λατρευτικό αυτό σύστημα το αποδέχτηκαν οι Αθίγγανοι επειδή δεν ήθελαν να οδηγηθούν στο σουννιτικό Ισλάμ. Όταν δηλαδή οι πληθυσμοί αυτοί βρέθηκαν στην ανάγκη, λόγω της σκληρής οθωμανικής πολιτικής, να εγκαταλείψουν τη χριστιανική θρησκεία, προτίμησαν να αποδεχτούν τη διδασκαλία των Μπεκτασήδων-Κιζιλμπάσηδων, την οποία συνήθως επέλεγαν οι περισσότεροι χριστιανικοί πληθυσμοί, προκειμένου να αποφύγουν τον τελειωτικό εξισλαμισμό τους. Οι ασπαζόμενοι το λατρευτικό αυτό σύστημα δεν ήταν υποχρεωμένοι να αποβάλλουν εντελώς τα χριστιανικά λατρευτικά τους έθιμα. Άλλωστε η διδασκαλία των Μπεκτασήδων στηρίζεται σε πάρα πολλά χριστιανικά πρότυπα και θα μπορούσε να πει κανείς ότι αυτά κυριαρχούν σε σχέση με τα καθ' αυτό μουσουλμανικά στοιχεία. Θα πρέπει βεβαίως να διευκρινίσουμε εδώ, ότι πολλά από τα χριστιανικά κατάλοιπα, τα οποία διατηρούνται στον μπεκτασισμό, προέρχονται από δοξασίες των αιρετικών χριστιανών, όπως των Ευχητών, των Μασαλιανών, των Παυλικιανών και των Βογομίλων, οι οποίοι έδρασαν κατά κύριο λόγο στο χώρο της Θράκης. Η ίδια όμως περιοχή υπήρξε και ο κατ' εξοχήν χώρος όπου αναπτύχθηκε ο μπεκτασισμός. Υπάρχουν μάλιστα πολλές ενδείξεις ότι ο μπεκτασισμός υπήρξε η διάδοχη κατάσταση των χριστιανικών αιρέσεων που προαναφέραμε. Ο συγχρωτισμός αυτός διαδοχικά επέδρασε και στους Αθίγγανους της Θράκης.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί με έμφαση εδώ, είναι ότι τα περισσότερα χριστιανικά στοιχεία, τα οποία διατηρούν οι σημερινοί μουσουλμάνοι και μουσουλμανοφανείς Αθίγγανοι της Θράκης, έχουν αμεσότητα με την ορθόδοξη ελληνική παράδοση και ζωή των Ελλήνων της Θράκης.

Οι παραπάνω επισημάνσεις θα πρέπει ασφαλώς να αποτελέσουν την αφετηρία μιας νέας πολιτικής για την αντιμετώπιση των πληθυσμών αυτών, οι οποίοι συναποτελούν με τα άλλα δύο εθνοφυλετικά στοιχεία, τη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

1. Θεσμική προσέγγιση

1.1 Το κοινωνικό μόρφωμα της μουσουλμανικής μειονότητας

Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης αποτελεί σήμερα ένα ιδιότυπο κοινωνικό σύνολο με ένα δικό της σύστημα αξιών, που δεν ακολούθησε την όποια εκσυγχρονιστική πορεία της ελληνικής κοινωνίας. Το κοινωνικό μόρφωμα, που κυριάρχησε στους μουσουλμάνους της Θράκης ήταν αυτό της αγροτικής και ποιμενικής κοινωνίας. Αυτός ο σταθερός και αναλλοίωτος τρόπος ζωής, ο εξαρτώμενος και διαφοροποιούμενος μονάχα από την αέναη κυκλική (εποχική) πορεία του χρόνου, οι αμετάθετες και εκτεθειμένες στην νομοτέλεια των φυσικών φαινομένων, βιοτικές συνθήκες, δημιούργησαν στους μουσουλμάνους μια στατική αντίληψη του κόσμου.

Ενώ αρκετοί θεσμοί του Ισλάμ έχουν σήμερα αλλοιωθεί, εν τούτοις, πολλές από τις αξίες και τα ιδανικά του διασώζονται στο υποσυνείδητο των μουσουλμάνων (τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τους Τουρκογενείς μουσουλμάνους), γι' αυτό και αντιδρούν ως ενιαίο σύνολο κάθε φορά που νομίζουν ότι θίγεται το κύρος τους και καταπατούνται τα δικαιώματά τους.

Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης, περιχαρακωμένη στο δικό της καθαρά, θρησκευτικό πλαίσιο, αρκείται συνήθως να ικανοποιείται με τις φαντασιακές της απογειώσεις από τον κόσμο αυτό και να εναποθέτει τις ελπίδες της στο πεπρωμένο (κισμέτ) επιδεικνύοντας παθητικότητα και συμπεριφορά πειθαρχημένου ποιμνίου. Έτσι, αντί να έχουμε μια ενεργό μειονότητα, η οποία διαπλεκόμενη στους εργασιακούς και κοινωνικούς χώρους με τους χριστιανούς της περιοχής, θα απαιτούσε με μια συγκρουσιακή συμπεριφορά την επίλυση των προβλημάτων της, πολλά από τα οποία είναι κοινά με αυτά των χριστιανών, παρατηρείται πλήρης διαχωρισμός του κοινωνικού χώρου, ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους, που συχνά συνοδεύεται με ψυχρότητα και καχυποψία.

Η μουσουλμανική μειονότητα, όντας ένας θρησκευτικός θύλακας μέσα σε μια αλλόθρησκη κοινωνία, δυσκολεύεται να υπερβεί τους φραγμούς και τις αναστολές για να συμπορευτεί κοινωνικά με τους χριστιανούς παρά τις κάποιες επαγγελματικές δοσοληψίες, που αναπτύσσονται μεταξύ τους. Αποτελεί ιδιαίτερη δυσκολία για τους μουσουλμάνους το να αποδεχτούν μια κοινωνία δίχως θρησκευτικά σύνορα, γιατί η θρησκευτική κυριαρχία, πάνω τους, προηγείται της ταξικής.

Άλλωστε το Ισλάμ δεν αποτελεί μια απλή θρησκεία, αλλά ταυτόχρονα και ένα πολιτειακό μόρφωμα, η ύπαρξη και η διαίωνιση του οποίου προϋποθέτει αναλλοίωτες τις παραγωγικές σχέσεις και συνακόλουθα εντελώς στατική την κοινωνία.

Με αυτές λοιπόν τις συνθήκες τα δύο σύνοικα στοιχεία της Θράκης (χριστιανοί – μουσουλμάνοι) παρά το γεγονός, ότι η συμβίωσή τους είναι αρμονική και χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα, παραμένουν δύο ετερόκλητα στοιχεία και δεν μπορούν να διαμορφώσουν ένα κοινό πεδίο «εμείς».

1.2 Ισλάμ

“Ισλάμ”, σημαίνει, “εγκατάλειψη στο Θεό, υποταγή στη θέληση του Θεού”. Είναι ο αραβικός μονοθεϊσμός με ιδρυτή τον Μωάμεθ, που εξελίχθηκε σε μια από τις πιο μεγάλες θρησκείες του κόσμου. Οι οπαδοί της ονομάζονται μουσουλμάνοι αλλά και μωαμεθανοί εξαιτίας του κεντρικού συνθήματος της πίστεως που είναι: “Δεν υπάρχει άλλος Θεός από τον Αλλάχ, και ο Μωάμεθ είναι αντιπρόσωπος του Αλλάχ”. Όμως, σε πολλούς μουσουλμάνους δεν αρέσει ο όρος “μωαμεθανός” γιατί υποστηρίζουν πως ο Μωάμεθ δεν ίδρυσε μια νέα θρησκεία αλλά τελειοποίησε και συντέλεσε να προσλάβει την ανώτερη και οριστική μορφή της μια θρησκεία, που υπήρχε από την εποχή του Αδάμ.

Κεντρική θέση του Μουσουλμανισμού είναι η πίστη στον Αλλάχ, το μοναδικό Θεό, και σε μια τελική κρίση όλων των ανθρώπων κατά την οποία ο Αλλάχ θα αμείψει τους καλούς, παραχωρώντας τους τις απολαύσεις του παραδείσου και θα τιμωρήσει τους κακούς με τις ποινές της κόλασης.

Όμως, όσο κι αν ο Μωάμεθ αντιδιέστειλε αποτελεσματικά τον πρόσκαιρο και εφήμερο χαρακτήρα των ηδονών του κόσμου τούτου από την αιωνιότητα του Θεού και όσο και αν κήρυξε πως η γήινη ζωή δεν είναι παρά μια σύντομη παρένθεση και κυρίως προπαρασκευή για την μετά θάνατο, ωστόσο, ενεργώντας, κυρίως, ως κρατικός λειτουργός της Μεδίνας άφησε να περάσουν οι προσπάθειες αυτές σε δεύτερο πλάνο, επικεντρώνοντας τις φροντίδες του στη βασικότερη επιδίωξή του, που ήταν η αύξηση των “πολεμιστών του Θεού”. Διαμορφώθηκε με τον τρόπο αυτό μια πολύπλευρη διαπλοκή μεταξύ θρησκείας και πολιτικής, όπου η πίστη θεμελιώνει την πεποίθηση στον πιστό ότι ανήκει σε μια κοινότητα, σ’ ένα έθνος, σ’ έναν λαό, σε μια πολιτικο-θρησκευτική οντότητα.

Αυτή η ιδέα, ότι δεν υπάρχει διάκριση επιπέδων ανάμεσα σ’ αυτό, που αποκαλείται σφαίρα της θρησκείας (al – din) και σ’ αυτό , που αναφέρεται ως κοινωνικο- πολιτική οργάνωση του κράτους (al – daulah), δημιούργησε μια θρησκεία με έντονο ρεαλισμό και με έναν αρκετά γήινο

προσανατολισμό. Θρησκεία και κράτος στους κόλπους του Ισλάμ σχηματίζουν ένα αδιαίρετο σύνολο.

Η Μεδίνα υπήρξε το λίκνο μιας πίστης, που σήμερα έχει εξαπλωθεί σ' όλο τον κόσμο και ταυτόχρονα το σπέρμα ενός κράτους, που ένωσε τους Άραβες και αποτέλεσε την αφετηρία ενός πολιτισμού, που στάθηκε με αξιώσεις πλάι στο Δυτικό, Ινδικό, Κινέζικο. Έτσι, η διάδοση του Ισλάμ συνδέθηκε από τα πρώτα του στάδια με την πολιτική δύναμη των μωαμεθανικών κρατών.

Διάφοροι μουσουλμάνοι νομομαθείς δέχονται, ότι η πολιτική δραστηριότητα του Μωάμεθ την εποχή εκείνη και κάτω από την πίεση των περιστάσεων ήταν αναπόφευκτη. Ο Sanhoury, για παράδειγμα, υποστηρίζει ότι πρωταρχικός στόχος του Μωάμεθ ήταν να ιδρύσει θρησκεία. Η ίδρυση ενός κράτους ήταν ένα πρόσθετο εγχείρημα και αποτελούσε μέρος του όλου έργου του, που ευνοούσε την επίτευξη του τελικού του στόχου. Και ο Ibn Khadun, μουσουλμάνος ιστορικός του 15^{ου} αιώνα, που είχε βαθιά επίγνωση του αδιαιρέτου των εννοιών "πολιτική" και "θρησκεία" στην εποχή του, πρεσβεύει ότι η θρησκεία αποτελεί την πιο στέρεη βάση πάνω στην οποία μπορεί να δημιουργηθεί μια παντοδύναμη αυτοκρατορία. "Οι αυτοκρατορίες" γράφει, "δημιουργούνται με τις κατακτήσεις κι αυτές γίνονται από ομάδα, που τα μέλη της εμπνέονται από το ίδιο πνεύμα αλληλεγγύης και προσβλέπουν στον ίδιο στόχο. Η ένωση όμως των καρδιών και των θελήσεων δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μονάχα με την θεϊκή δύναμη και την επικράτηση της θρησκείας".

Αυτή η ισορροπία μεταξύ θρησκείας και πολιτικής και η κοινωνική και θρησκευτική συνθετότητα, που υπάρχουν στο Ισλάμ, το καθιστούν μια θρησκεία με την περιορισμένη έννοια του όρου.

Η ηθική του Μωάμεθ δεν βρίσκεται στο ίδιο ποιοτικά επίπεδο με την ηθική, που ο Ιησούς κήρυξε στην επί του όρους ομιλία του. Ούτε διακήρυξε ο προφήτης του Αλλάχ "το βασίλειό μου δεν είναι επίγειο". Αντίθετα έγινε ο ιδρυτής ενός παντοδύναμου επίγειου κράτους.

Το χριστιανικό "αποδώσατε τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ" αφηρημένο, αρχικά, αξίωμα, που χρειάστηκαν ατέλειωτοι θρησκευτικοί πόλεμοι για να καταστεί κανόνας αποδεκτός από την Δύση, δεν υιοθετήθηκε ποτέ από το Ισλάμ.

Ο Μωάμεθ με τον αυστηρότατο μονοθεϊσμό του και με τον αδιαχώριστο δεσμό μεταξύ θρησκείας και κράτους, αναντίρρητα διαδραμάτισε σημαντικότατο πνευματικό και πολιτικό ρόλο. Όμως η διδασκαλία του από ηθικής και μεταφυσικής πλευράς δε θα μπορούσε να συγκριθεί με την διδασκαλία των άλλων μεγάλων θρησκειών. Γράφει, σχετικά, ο H. H. Schaefer : " Ο Βουδισμός κι ο Χριστιανισμός είναι θρησκείες με εξαιρετικές απαιτήσεις". Γι' αυτές, το πνεύμα και η εξουσία, το θρησκευτικό και πολιτικό πεδίο είναι όσο γίνεται απομακρυσμένα

μεταξύ τους. Τούτο είναι γόνιμη πραγματικότητα. Για το Μωάμεθ αυτοί οι δύο πόλοι συμπύκνουν. Σ' αυτή την φαινομενική ένωση των αντιθέτων οφείλεται το ότι ο Μωαμεθανισμός δεν γνώρισε τις συγκρούσεις και τις κρίσεις, που γνώρισε ο Χριστιανισμός. Είναι η θρησκεία με τις ελάχιστες απαιτήσεις".

Με αυτήν την έννοια, το Ισλάμ είναι μια αρκετά ιδιότυπη θρησκεία. Στους κόλπους της ανταμώνει και συνενώνεται η εξουσία στο επέκεινα με την πολιτική εξουσία. Οι θρησκευτικοί κανόνες είναι συνάμα και νόμοι της πολιτείας.

Το δίκαιο, η θρησκεία, η ηθική είναι στοιχεία συνδεδεμένα αναπόσπαστα μεταξύ τους σε ένα ενιαίο σύστημα. Έχουμε, έτσι, μια αρμονική συνύπαρξη του υπερβατικού με το ενδοκόσμιο στοιχείο. Το ισλαμικό δίκαιο καλύπτει θεωρητικά όλες τις πτυχές των κοινωνικών σχέσεων. Πολιτειακές, διοικητικές και θρησκευτικές έννοιες στις ισλαμικές χώρες αποδίδονται πολλές φορές με την ίδια λέξη.

Η έννοια της ενορίας, για παράδειγμα, ενώ για την ελληνική κοινωνία και την πολιτεία αποτελεί μια συσσωμάτωση θρησκευτικού χαρακτήρα, της οποίας τα μέλη (χριστιανοί) συνδέονται μεταξύ τους με μυστηριακούς δεσμούς, στην τουρκοκρατία, το μικρότερο αυτό οργανωτικό μόρφωμα της Ορθόδοξης Εκκλησίας ερμηνεύτηκε και χρησιμοποιήθηκε από τους κατακτητές, ως το κατώτερο κοινωνικό και ταυτόχρονα διοικητικό σχήμα. Ο ιερέας ορίζονταν, ως ο βασικός υπεύθυνος, που μεριμνούσε για τη συλλογή των φόρων ή για την τήρηση της τάξης σε κάθε ενοριακοινότητα. Τούτο, με τα δεδομένα του Ισλάμ ήταν φυσιολογικό, γιατί το τζαμί αντικαθιστά την εκκλησία (ναό) και οι συνερχόμενοι σ' αυτό πιστοί αποτελούν την ενορία, δηλαδή το τζεμαάτ (cemaat) . Όμως με την ίδια λέξη (τζεμαάτ) αποδίδεται στα τουρκικά και η έννοια της κοινότητας.

Φυσικά, υπέρτατη συνταγματική και νομοθετική πηγή αποτελεί το Κοράνιο, με την έννοια, πως οι κανόνες δικαίου οφείλουν να συμμορφώνονται σ' ένα καθαρά θεωρητικό επίπεδο με τις εντολές του ιερού βιβλίου και οι κυβερνητικές και δικαστικές αποφάσεις, για να ισχύουν στην καθημερινή πρακτική θα πρέπει να περιβάλλονται το κύρος και την αναγνώριση των Μουφτήδων ή του Σεΐχουλισλάμ, ανάλογα, με την σπουδαιότητά τους. Η επικύρωση των παραπάνω αποφάσεων με την έκδοση των φετβάδων αποτελεί ουσιώδη τύπο και όσο κι αν φαίνεται μια απλή γνωμάτευση ή πιστοποίηση των θρησκευτικών λειτουργιών, ότι οι αποφάσεις είναι σύμφωνες με τον ιερό μουσουλμανικό νόμο (σεριάτ), στην ουσία συνιστά έλεγχο νομιμότητας, βέβαια, που ορίζεται με βάση τους θρησκευτικούς κανόνες.

Το Κοράνιο είναι κατάμεστο από πρακτικές διατάξεις και οδηγίες νομικού χαρακτήρα, που αναφέρονται στην αντιμετώπιση θεμάτων κληρονομικού, δικονομικού, ποινικού δικαίου και στη ρύθμιση οικογενειακών σχέσεων και κοινωνικών θεσμών. Μια από τις

μεγαλύτερες ικανότητες του Μωάμεθ ήταν να αφομοιώνει βασικά στοιχεία της Αραβικής παράδοσης και προσαρμόζοντας αυτά στις νέες συνθήκες, να τα αξιοποιεί κατάλληλα.

Όσα, λοιπόν, είπε και έκανε ο προφήτης έχουν κανονιστική αξία για τους πιστούς, οι οποίοι θα πρέπει να ακολουθούν τη ζωή και το παράδειγμα του Μωάμεθ και να τηρούν πιστά τις εντολές του. Βέβαια, υποστηρίζεται, ότι οι λόγοι και οι οδηγίες αυτές καταγράφηκαν δύο ή τρεις αιώνες μετά τον προφήτη, οπότε μερικοί μελετητές αμφισβητούν την αυθεντικότητά τους. Όμως αυτό είναι άνευ σημασίας, γιατί πρέπει να δεχτούμε, ότι στο βαθμό, που οι μουσουλμάνοι συμμορφώθηκαν μ' αυτούς τους κανόνες, αυτοί (οι κανόνες) αντιπροσωπεύουν γι' αυτούς τον κώδικα συμπεριφοράς τόσο στον ιδιωτικό, όσο και στον δημόσιο βίο. Έτσι και ο βαθμός συμμόρφωσης των μουσουλμάνων της μειονότητας της Θράκης στους θρησκευτικούς κανόνες κινείται σε υψηλά επίπεδα.

Το γεγονός λοιπόν αυτό, σε συνάρτηση με το ότι οι θρησκευτικές επιταγές του Ισλάμ συνιστούν αμετακίνητους κανόνες ιδιωτικού και δημόσιου δικαίου, δηλαδή, μηχανισμούς καταστολής, που εκφράζουν συγκεκριμένο πολιτειακό και κοινωνικό μόρφωμα, η ύπαρξη, η συντήρηση και η αναπαραγωγή του οποίου προϋποθέτουν αναλλοίωτες τις παραγωγικές σχέσεις, δηλαδή εντελώς στατική την κοινωνία, συντελεί στο να διαμορφώνεται στις ισλαμικές κοινωνίες (άρα και στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης) μια άκρατη δυσκαμψία, που και την προσαρμογή σε μεταγενέστερες κοινωνικές αλλαγές δεν επιτρέπει και την διαπλοκή των σχέσεων μεταξύ μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων δεν ευνοεί.

Οι μη μουσουλμάνοι γενικά θεωρούνται χαρμπί (harbi), δηλαδή πολέμιοι. Εμπνεόμενοι από την "παγκοσμιοότητα" του προφητικού μηνύματος για την ισλαμική επικράτηση και ενθουσιασμένοι από τις πρώτες στρατιωτικές επιτυχίες τους οι διάδοχοι του Μωάμεθ, μετέβαλαν το απλό κήρυγμα του προφήτη "προς όλους τους ανθρώπους", σε μεγαλεπήβολη θεωρία "πανανθρώπινης θρησκείας" και οραματίστηκαν να πραγματοποιήσουν το ιδανικό " της παγκόσμιας κυριαρχίας" .Τούτο είναι επακόλουθο της ισλαμικής επεκτατικής κοσμοαντίληψης, σύμφωνα με την οποία ο κόσμος διαιρείται σε δύο dar (περιοχές). Την dar ul-Islam (περιοχή του Ισλάμ) και την dar ul-harb (περιοχή του πολέμου).

Το ιδανικό του Ισλάμ προέτρεπε να οργανωθεί όλος ο κόσμος σύμφωνα με τους νόμους και τις εντολές του Κορανίου. Όσο θα μένει απραγματοποίητο αυτό το ιδανικό, οι πιστοί του Ισλάμ θα πρέπει να πολεμούν για να επεκτείνουν την dar ul- Islam και να περιορίζουν, μέχρι να την εκμηδενίσουν, την dar ul- harb. Από εδώ προκύπτει για το μουσουλμάνο η υποχρέωση και το ιερό καθήκον να συμμετάσχει στον ιερό πόλεμο (cihad).

Αυτή η μανιχαϊστική διάκριση του κόσμου σε δύο περιοχές, διαμορφώνει την αντίληψη ότι η ειρήνη δεν είναι νοητή μεταξύ μιας ισλαμικής και μιας αλλόθρησκης πολιτείας και κατά συνέπεια οποιαδήποτε διμερής μεταξύ τους σύμβαση δεν αποτελεί παρά έναν ελιγμό, ένα τέχνασμα, που δε δεσμεύει ηθικά την ισλαμική πολιτεία, γιατί παρόμοιες απάτες, που έχουν, ως απώτερο στόχο την παγκόσμια κυριαρχία του Ισλάμ, νομιμοποιούνται από το Κοράνιο.

Το Κοράνιο λοιπόν μαζί με την ιερή ισλαμική παράδοση (sunna και hadith) αποτελούν ιερό κώδικα, που ρυθμίζει και "κανοναρχεί" τη συμπεριφορά των μουσουλμάνων σ' όλες τις εκφάνσεις της ζωής. Έτσι, καθώς ο ιερός μουσουλμανικός κώδικας αποτελεί το σημείο της κοινωνικής, πολιτειακής και θρησκευτικής "συνάντησης" εκατομμυρίων ανθρώπων, αναδεικνύεται σ' έναν ανασταλτικό μηχανισμό, που δεν επιτρέπει την επανατοποθέτηση και τον επαναπροσδιορισμό της στάσης του πολίτη-πιστού με βάση τα δεδομένα, που προκύπτουν από τις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις, που συμβαίνουν γύρω του. Τούτο φάνηκε εναργέστατα στη στάση των μουσουλμάνων –Τούρκων σε ότι αφορά την πραγμάτωση του δεύτερου στόχου της κεμαλικής επανάστασης, που ήταν ο κοινωνικός και οικονομικός εκσυγχρονισμός του θεοκρατικού Οθωμανικού κράτους και η μετεξέλιξή του σε μια σύγχρονη κοσμική δημοκρατία.

2. Θρησκευτική ζωή των μουσουλμάνων

Οι μουσουλμάνοι της Θράκης στην πλειοψηφία τους ανήκουν στο Ισλαμικό δόγμα των Σουνιτών. Πολλοί μουσουλμάνοι, που ζουν στα ορεινά χωριά της Θράκης, ιδιαίτερα, στα όρια των νομών Ροδόπης – Έβρου ανήκουν στην αίρεση του Μπεκτασισμού, σε αντίθεση, με τους μουσουλμάνους των πεδινών περιοχών, που ανήκουν όλοι στον ορθόδοξο ισλαμισμό. Οι ρίζες του Μπεκτασισμού ανάγονται στον σουφισμό, που αποτελεί τον ασκητισμό του ισλαμισμού. Οι Μπεκτασίδες προέρχονται και απευθύνονται στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις και τα κληρύματά τους έχουν μεγάλη απήχηση στα λαϊκά στρώματα.

Οι μουσουλμάνοι της μειονότητας γενικά, θεωρούνται από τους πλέον αφοσιωμένους στην ισλαμική θρησκεία. Φλογερός πόθος κάθε μουσουλμάνου είναι η μετάβαση στη Μέκκα της Σαουδικής Αραβίας για να προσκυνήσει στην Καάβα. Θα αποκτήσει έτσι τον τίτλο του «Χατζή» και θα θεωρείται από τους ομόθρησκους πρόσωπο αξιοσέβαστο. Η προσευχή είναι για τον μουσουλμάνο η σπουδαιότερη μορφή λατρείας, γιατί τον φέρνει πλησιέστερα στον Αλλάχ.«Πέντε φορές την ημέρα αφήνεις τα υλικά και τα προβλήματα σου για να ζητήσεις ακρόαση από τον Αλλάχ. Η ομαδική προσευχή υπερέχει της ατομικής, καθόσον οι

συγκεντρώσεις των αδελφών μουσουλμάνων την ώρα της προσευχής, σε σειρά και σαν στέρεο οικοδόμημα, δυναμώνει την ενότητα και στερεότητα μεταξύ τους και προκαλεί αισθήματα αγάπης και αδελφότητας στις καρδιές τους» γράφει ο Χασάν Πατσαμάν, ιεροκήρυκας και δημοσιογράφος.

Πριν από την προσευχή, απαιτείται το πλύσιμο και ο καθαρισμός των μελών του σώματος και του προσώπου, που «είναι σύμβολο εσωτερικής καθάρσεως, που απαιτείται για να παρουσιαστεί ενώπιον του Θεού με καθαρή συνείδηση ελεύθερη από κακία και φθόνο στον Αλλάχ και μόνο», γράφει ο Χασάν Πατσαμάν.

Για την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων τους οι μουσουλμάνοι της Θράκης διατηρούν 280 τεμένη (τζαμιά). Από αυτά τα 165 βρίσκονται στο νομό Ροδόπης, 95 στο νομό Ξάνθης και 20 στο νομό Έβρου.

Σε όλο το νομό Ροδόπης υπάρχουν 70 ιεροί ναοί της Ορθόδοξης Εκκλησίας, ενώ στην Κομοτηνή, απέναντι σε 22 τεμένη, υπάρχουν 6 ναοί. Σε αυτούς τους τόπους λατρείας, υπηρετούν τη μουσουλμανική θρησκεία περίπου 350 θρησκευτικοί λειτουργοί. Επικεφαλής τους είναι ο Μουφτής, ακολουθούν οι ιμάμηδες, που είναι υπεύθυνοι για την ομαδική προσευχή, μετά είναι οι μουεζίνηδες (δηλαδή οι ψάλτες), οι χατίπηδες (ιεροκήρυκες), οι μουτεβελλήδες (διαχειριστές των βακουφίων).

Οι ιμάμηδες είναι δύο κατηγοριών: οι «επίσημοι», που τελούν όλες τις θρησκευτικές τελετές, (προσευχές, γάμους, κηδείες) και οι δεύτερης κατηγορίας, που οι αρμοδιότητές τους εξαντλούνται στις καθημερινές προσευχές, εκτός βέβαια από την προσευχή της Παρασκευής, η οποία θεωρείται θρησκευτική τελετή αυξημένης σπουδαιότητας και της οποίας προϊστάται ο χατίπης.

Οι θρησκευτικοί λειτουργοί απαλλάσσονται από τη στρατιωτική θητεία. Τυπικό και βασικό προσόν, για να γίνει κάποιος θρησκευτικός λειτουργός είναι η αποφοίτηση του από το ιεροσπουδαστήριο. Τέτοια ιεροσπουδαστήρια λειτουργούν σήμερα στη Θράκη δύο. Στην Κομοτηνή το ένα και το άλλο στον Εχίνο της Ξάνθης. Επίσης με τον νόμο 1920/91 στην Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (Ε.Π.Α.Θ.) ιδρύθηκε ιερατικό μουσουλμανικό τμήμα για την εκπαίδευση θρησκευτικών λειτουργών, οι οποίοι θα καλύπτουν θρησκευτικές ανάγκες της μειονότητας.

2.1 Ο Μουφτής

Και στους τρεις νομούς της Θράκης, όπου διαβιούν οι μουσουλμάνοι υπάρχουν αντίστοιχα και τρεις Μουφτείες (Ξάνθης, Κομοτηνής, Διδυμοτείχου). Οι Μουφτείες θεωρούνται δημόσιες υπηρεσίες, αλληλογραφούν στην επίσημη γλώσσα του κράτους και απαλλάσσονται των ταχυδρομικών και τηλεγραφικών τελών. Επικεφαλής της κάθε Μουφτείας είναι ο Μουφτής ο οποίος έχει καθήκοντα θρησκευτικά και κοσμικές εξουσίες. Διορίζεται από μια 11μελή επιτροπή, που αποτελείται από το Νομάρχη και 10 επιφανείς μουσουλμάνους, βάσει μορφωτικών και ηθικών κριτηρίων. Η θητεία του είναι δεκαετής και μπορεί να ανανεώνεται. Ο διοριζόμενος Μουφτής είναι δημόσιος υπάλληλος και κατέχει θέση Γενικού Διευθυντή.

Εκτός από τα θρησκευτικά του καθήκοντα και την έκδοση γνωμοδοτήσεων (φετβάδων), ο Μουφτής στην Ελλάδα είναι φορέας δικαστικής εξουσίας (λειτουργίας). Έτσι, πέραν του ότι διορίζει, εποπτεύει και παύει τους θρησκευτικούς λειτουργούς, τελεί ή επικυρώνει θρησκευτικούς γάμους μεταξύ μουσουλμάνων ή γνωμοδοτεί σε θέματα που έχουν σχέση με τον ιερό μουσουλμανικό νόμο, ταυτόχρονα, ασκεί και δικαιοδοτικές αρμοδιότητες μεταξύ μουσουλμάνων Ελλήνων πολιτών της περιφέρειάς του πάνω σε θέματα: Γάμων, διαζυγίων, διατροφών, επιτροπειών, κηδεμονιών, χειραφεσίας ανηλίκων, ισλαμικών διαθηκών και της εξαδιαθέτου διαδοχής, εφόσον βέβαια οι σχέσεις αυτές διέπονται από τον ιερό μουσουλμανικό νόμο (άρθρο 5, παρ.2 του ν.1920/91).

Βλέπουμε λοιπόν πως στη Θράκη, υπάρχει καθεστώς που σε κανένα άλλο μέρος του κόσμου δεν μπορείς να το βρεις: ο Μουφτής, καθαρά θρησκευτικός λειτουργός έχει μετουσιωθεί βαθμιαία από την ελληνική πολιτεία και σε δικαστή, ο οποίος δικάζει σε πρώτο και σε τελευταίο βαθμό τις οικογενειακού χαρακτήρα υποθέσεις των μουσουλμάνων της περιοχής του που προβλέπονται από το ιερό νομικό ισλαμικό δίκαιο, εκδίδει γνωματοδοτήσεις επί κληρονομικών υποθέσεων κ.λ.π.

Ο Μουφτής δηλαδή δικάζει με βάση το Κοράνι(!) και όχι τον Αστικό Κώδικα, με διαδικασία συνοπτική και ασαφή, χωρίς δικονομία, ακόμα και στην τουρκική γλώσσα. Το Κοράνι μπορεί μεν να είναι κατά τη γνώμη τους σωστό ιερό κείμενο, όσον αφορά στη θρησκευτική ζωή, αλλά είναι απαρχαιωμένο ως προς τις δικονομίες και κυρίως δικαιοδικές διατάξεις του. Έτσι καθιερώνει την ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, τόσο στο κληρονομικό όσο και στο οικογενειακό δίκαιο.

Η αναγόρευση του Μουφτή σε ιεροδίκη είναι αντισυνταγματική, αφού το άρθρο 87 του Συντάγματος ορίζει ότι «η δικαιοσύνη απονέμεται από τακτικούς δικαστές». Επίσης, αντίκειται στο σύνταγμα διότι εφαρμόζει κανόνες του ισλαμικού δικαίου (πολυγαμία, λύση γάμου με μονομερή δήλωση του συζύγου, που σημαίνει αποπομπή της συζύγου από

την οικογενειακή εστία, κ.α.) οι οποίοι τελούν σε προφανή δυσαρμονία με θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές όπως: « ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας» (άρθρο 2, παρ. 1), «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου» (άρθρο 4, παρ. 1), καθώς και «Έλληνες και Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις» (άρθρο 4, παρ. 2).

Βέβαια οι εκδιδόμενες από το Μουφτή αποφάσεις είναι εκτελεστέες μόνο αν κριθούν ως τέτοιες από το αρμόδιο πρωτοδικείο της περιφέρειας που έχει την έδρα του ο Μουφτής. Η υπόθεση όμως, δεν κρίνεται από την αρχή από το ελληνικό δικαστήριο. Αυτό που εξετάζεται είναι αν η απόφαση του Μουφτή είναι στα όρια των αρμοδιοτήτων του.

3. Η εκπαίδευση στη μειονότητα

Η εκπαίδευση των μουσουλμάνων της Θράκης γίνεται σε μειονοτικά σχολεία. Αυτά κατανέμονται στο χώρο της Θράκης ως εξής:

- *Α/θμια εκπαίδευση:* 233 μειονοτικά σχολεία από τα οποία 77 στο νομό Ξάνθης, 135 στο νομό Ροδόπης και 21 στο νομό Έβρου.
- *Β/θμια εκπαίδευση:*
 - Δύο μειονοτικά γυμνάσια, από ένα στην Κομοτηνή και Ξάνθη.
 - Δύο μειονοτικά λύκεια, επίσης από ένα στην Κομοτηνή και Ξάνθη.
 - Δύο ιεροσπουδαστήρια, ένα στην Κομοτηνή και ένα στον Εχίνο του νομού Ξάνθης.
 - Στις ορεινές περιοχές των νομών Ξάνθης και Ροδόπης λειτουργούν πέντε (5) δημόσια γυμνάσια, στα οποία φοιτούν μουσουλμανόπαιδα των γύρω περιοχών.
- *Γ/θμια εκπαίδευση:* Η Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης (Ε.Π.Α.Θ.)

Τα σχολεία επανδρώνονται με εκπαιδευτικούς που αποφοιτούν από την Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης και από αυτούς τους εκπαιδευτικούς που έρχονται από την Τουρκία. Σύμφωνα με ένα ελληνοτουρκικό μορφωτικό πρωτόκολλο σε κάθε σχολικό έτος, ένας αριθμός μετακλητών από την Ελλάδα εκπαιδευτικών διδάσκει στα ελληνικά σχολεία της Κωνσταντινούπολης και ένας αντίστοιχος αριθμός μετακλητών από την Τουρκία διδάσκει στα μειονοτικά σχολεία της Δυτικής Θράκης. Η διδασκαλία των μαθημάτων είναι δίγλωσση, δηλαδή γίνεται στην ελληνική και στην τουρκική γλώσσα.

Κεντρική θέση στα μουσουλμανικά σχολεία κατέχει η εμφάνιση στις αρχές της ισλαμικής θρησκείας με τη διδασκαλία του Κορανίου, το οποίο, ως το κατεξοχήν ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων, διαγράφει την προοπτική της νοητικής και βουλητικής εξέλιξης του μαθητή.

Έτσι, το εκπαιδευτικό σύστημα δεν προάγει την ανάπτυξη ούτε της κρίσης ούτε της δημιουργικής σκέψης του παιδιού αλλά αντίθετα, καλλιεργεί την πλήρη συμμόρφωσή του προς τους θρησκευτικούς κανόνες μεταβάλλοντάς το σε παθητικό λήπτη μιας θρησκογενούς κοινωνικοπολιτικής επίδρασης. Η εκπαίδευση που παρέχεται σήμερα στη μειονότητα παρουσιάζει χαρακτήρα έντονα τουρκοκεντρικό.

Η κατά παράβαση της συνθήκης της Λωζάνης, καθιέρωση της τουρκικής γλώσσας, ως μόνης μειονοτικής και η διδασκαλία όλων σχεδόν των μαθημάτων του δημοτικού σχολείου στην τουρκική, συνετέλεσαν σε αυτό. Μια πρώτη συνέπεια της καθιέρωσης ενός τέτοιου εκπαιδευτικού συστήματος είναι ότι αποτρέπει τους απόφοιτους των δημοτικών σχολείων από το να συνεχίζουν τη φοίτησή τους σε σχολεία της Β/θμιας εκπαίδευσης της χώρας, αφού η πρόσβαση στα ελληνικά Τ.Ε.Ι. και Α.Ε.Ι. με αυτές τις συνθήκες και λόγω των γενικών εξετάσεων είναι σχεδόν αδύνατη. Από την άλλη, παιδιά προσοντούχα, που επιζητούν τη μόρφωση, και διαθέτουν τους ανάλογους οικονομικούς πόρους, προσανατολίζονται αναγκαστικά προς το τουρκικό εκπαιδευτικό σύστημα και, αφού εξασφαλίσουν το πιστοποιητικό «νομιμοφροσύνης» από το τούρκικο προξενείο Κομοτηνής, συνεχίζουν τις σπουδές τους στη γειτονική χώρα, κάτω από την επιρροή της Άγκυρας.

Αποτέλεσμα όλων αυτών, είναι, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και η αδυναμία ένταξης και προσαρμογής στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να δημιουργούν ένα φαύλο κύκλο, μέσα στον οποίο αναπαράγεται η κοινωνική υποβάθμιση και εντείνονται οι κοινωνικές διακρίσεις, φαινόμενα, που σε κάθε περίπτωση χρησιμοποιούνται από τη «φάμπρικα» του εθνικού αποχρωματισμού ως πρώτη ύλη για την κατασκευή αλλοτριωμένης εθνικής συνείδησης.

4. Οικονομική ζωή

Οι κανόνες της ισλαμικής θρησκείας απαγορεύουν την πρακτική που συνιστά τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής και κατ' αυτόν τον τρόπο καταπνίγουν τη σύγχρονη οικονομική ανάπτυξη. Έτσι, η οικονομία στις ισλαμικές κοινωνίες, και στην περίπτωσή μας στην μουσουλμανική κοινωνία της Θράκης, δεν παρουσιάζεται χειραφετημένη από τη θρησκευτική κηδεμονία, γι' αυτό και δεν καταλαμβάνει κεντρική θέση, όπως συμβαίνει στις μη θεοκρατικές κοινωνίες, οι οποίες όλες στη σημερινή εποχή είναι οικονομοκεντρικές. Ο «οικονομικός άνθρωπος»,

σύγχρονο δημιούργημα των δυτικών κοινωνιών, είναι φαινόμενο παράδοξο ακόμα και για τις ισλαμικές κοινωνίες.

Η έλλειψη, λοιπόν, αυτονομημένης οικονομικής ζωής στο χώρο της μειονότητας συνεπάγεται την απουσία της πολιτικής δράσης. Το γεγονός ότι τα μέλη της μειονότητας απουσιάζουν από τα κοινωνικά κινήματα διεκδίκησης της ισονομίας και ισοπολιτείας και από τις σωματειακές οργανώσεις οικονομικών διεκδικήσεων, αποστερεί τη δυνατότητα από τα δύο σύννοικα στοιχεία της Θράκης να «εμπλακούν» με μια ενεργό συμμετοχή σε διαδικασίες διαμόρφωσης ενός κοινωνικού και οικονομικού βίου, που θεωρείται κοινή υπόθεση χριστιανών και μουσουλμάνων.

Η Θράκη είναι περιφέρεια με έντονα χαρακτηριστικά αγροτικής και κτηνοτροφικής περιοχής. Παρά το γεγονός ότι διαθέτει σημαντικούς φυσικούς πόρους (πεδινές εκτάσεις, πλούσιο υπέδαφος, άφθονο υδάτινο δυναμικό, δασικές εκτάσεις, δυνατότητες αλιείας κ.α.) αποτελεί μια από τις πιο υποβαθμισμένες περιοχές της Ελλάδας. Παρ' όλα αυτά, τις τελευταίες δεκαετίες οι συνθήκες με την ανάπτυξη της τεχνολογίας έχουν βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό.

Η πλειοψηφία των μουσουλμάνων, όπως άλλωστε και αυτή των χριστιανών της περιοχής, απασχολείται με τον πρωτογενή τομέα και μόνο ένα μικρό ποσοστό του ενεργού πληθυσμού απασχολείται με το δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Η γεωργία αποτελεί τον κύριο κλάδο της πρωτογενούς παραγωγής, αφού συμμετέχει κατά 70% περίπου στη διαμόρφωση του οικογενειακού εισοδήματος και είναι ο σοβαρότερος τομέας της οικονομίας της Θράκης. Οι πλέον δυναμικές καλλιέργειες είναι του βαμβακιού, του καπνού, των τεύτλων και του αραβοσίτου, ενώ στις ορεινές περιοχές οι κάτοικοι ασχολούνται, κυρίως, με την κτηνοτροφία. Οι διάφορες επιδοτήσεις, που δίνονται σε αγρότες και κτηνοτρόφους όλης της Ελλάδας παρέχονται και στους κατοίκους (χριστιανούς – μουσουλμάνους) της Θράκης ανεξαρτήτως θρησκευματος.

Παρ' όλο που οι μουσουλμάνοι είναι κατά βάση αγρότες και στο εμπόριο δεν τα πάνε άσχημα. Σε όλη τη Θράκη υπάρχουν πολλές εκατοντάδες εμπορικές επιχειρήσεις. Οι πιο πολλές σε ιδιότητα ακίνητα. Και ως επαγγελματίες προκόβουν.

Πίνακας 35. Επιχειρήσεις των νομών Ροδόπης και Ξάνθης, που ανήκουν σε μουσουλμάνους (2000).

Είδος επιχειρήσεων	Ν. Ροδόπης	Ν. Ξάνθης	Σύνολο
Εμπορικές – Βιομηχανικές	55	73	128
Βιοτεχνίες	510	133	643
Επαγγελματικές	650	212	862
Σύνολο	1215	418	1633

- Πηγές: 1. Εμπορικό και βιομηχανικό επιμελητήριο Κομοτηνής.
2. Επαγγελματικό και βιοτεχνικό επιμελητήριο Κομοτηνής.
3. Εμπορικό και βιομηχανικό επιμελητήριο Ξάνθης.

5. Η εκπροσώπηση της μειονότητας

Η μουσουλμανική μειονότητα εκφράζεται εκλογικά μέσω των πολιτικών σχηματισμών, που κάθε φορά υπάρχουν. Τα κόμματα όμως ποτέ δεν επιδίωξαν συστηματικά και μεθοδικά την πολιτική ένταξη και ενσωμάτωση της μειονότητας. Αρκέστηκαν σε μια συγκυριακή κάθε φορά συνεργασία με αυτήν, με απώτερο και αποκλειστικό στόχο την μεγαλύτερη δυνατή «είσπραξη» ψήφων για την επωφελέστερη κατανομή των βουλευτικών εδρών στους νομούς Ροδόπης και Ξάνθης. Η συμμετοχή των μουσουλμάνων υποψηφίων στους συνδυασμούς των κομμάτων αντιμετωπίστηκε και από τις δύο πλευρές, ως αναγκαίο κακό, γι' αυτό και ο ρόλος των βουλευτών, που αναδεικνύονταν από τις εκλογικές αναμετρήσεις υπήρξε πάντα ιδιότυπος. Οι μουσουλμάνοι βουλευτές δε συμμετείχαν ενεργά στις εσωκομματικές διαδικασίες και με το άλλοθι αυτό δε δεσμεύονταν από τις αποφάσεις των κομμάτων τους. Ουσιαστικά, επρόκειτο για συνεργαζόμενους που μετά την εκλογή τους ανεξαρτητοποιούνταν και λειτουργούσαν ως διεκπεραιωτές της πολιτικής, που υποδείκνυε σε αυτούς το τουρκικό προξενείο Κομοτηνής. Επιπλέον, ο πολιτικός λόγος στο χώρο της μειονότητας συνεχίζει να είναι εξαρτημένος από μεταφυσικές παραμέτρους. Η απαγκίστρωση της πολιτικής από την επιρροή και κηδεμονία της θρησκείας δεν έχει συντελεστεί και η πρώτη δεν έχει αποκτήσει την αυτονομία της από τη δεύτερη. Ανάμεσα στην πολιτική και τη θρησκεία εξακολουθεί να υπάρχει μια σύνθετη και πολύπλευρη διαπλοκή. Αυτό σημαίνει πως μονάχα όποιος ασπάζεται το Θεό του Μωάμεθ δικαιούται να αποτελεί μέλος μιας κοινότητας, μιας πολιτικό – θρησκευτικής οντότητας.

Όταν λοιπόν αυτό έγινε κατανοητό από την Άγκυρα, ότι δηλαδή, η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης δεν ήταν διατεθειμένη να ακολουθήσει την τραυματική ρήξη με τη θρησκευτική παράδοση, πορεία που ακολούθησε ο Κεμάλ («έξω από τη θρησκεία»), άλλαξε τα σχέδιά της και υιοθέτησε τη μέθοδο της μετάγγισης εθνικιστικών αντιλήψεων μέσω των θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Έτσι ερμηνεύεται η, ως ένα βαθμό, αντιφατική και παράδοξη πολιτική στάση της πλειοψηφίας της μειονότητας έναντι των ανεξάρτητων μειονοτικών συνδυασμών «Εμπιστοσύνη» στο Ν. Ροδόπης και «Πεπρωμένο» στο Ν. Ξάνθης στις βουλευτικές εκλογές των ετών 1989, 1990 και 1993.

Γνωρίζοντας άριστα την ψυχosύνθεση του παραδοσιακού μουσουλμάνου οι επικεφαλής των συνδυασμών αυτών πολιτεύτηκαν δίνοντας έμφαση αποκλειστικά και μόνο στη μουσουλμανική τους ιδιότητα. Η έξαψη του θρησκευτικού φανατισμού προκάλεσε την αντιπαράθεση των μουσουλμάνων με τους χριστιανούς υποψηφίους των άλλων κομμάτων με αποτέλεσμα και οι Πομάκοι ακόμη που δεν έτρεφαν, (ούτε τρέφουν) ιδιαίτερα φιλικά αισθήματα προς την Άγκυρα, παγιδευμένοι από το έντονο θρησκευτικό τους συναίσθημα, υπερψήφισαν τους τοποτηρητές της σε μεγαλύτερο ποσοστό ακόμη και από τους Τουρκογενείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

1. Τουρκόφωνος Τύπος

1.1 Ο Ημερήσιος Τύπος στη μειονότητα

Ο τουρκόφωνος τύπος της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, τα πρώτα χρόνια μετά την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης απέχει πολύ από το να θεωρείται πραγματικό μέσο μαζικής ενημέρωσης. Συνήθως επιτελούσε το ρόλο ενός οργάνου πληροφόρησης μιας περιορισμένης ομάδας εγγραμμάτων μουσουλμάνων, οι οποίοι ήταν εγκαταστημένοι κυρίως στις πόλεις Κομοτηνή και Ξάνθη. Ωστόσο, με το πέρασμα του χρόνου, καθώς το "ρήγμα" μεταξύ "συντηρητικών" και "νεωτεριστών" μεγάλωνε, εκφράζοντας τις ιδεολογικές κατευθύνσεις των θρησκευτικών σωματείων ή των νεωτεριστικών ενώσεων, προσέλαβε σημαντικές διαστάσεις και απέβη πρωταρχικός προσδιοριστικός παράγοντας της στάσης και των αντιλήψεων, που διαμορφώνονταν στη μεγαλύτερη μερίδα της μειονότητας.

Στα πλαίσια της προστασίας της μειονότητας, ως θρησκευτικής, μέσω του τύπου, η οποία συνίσταται στην ελεύθερη έκδοση και κυκλοφορία διαφόρων εντύπων, εφημερίδων ή περιοδικών, που υπεραμύνονταν των αρχών και δοξασιών του Ισλαμισμού, κυκλοφόρησε από το 1935 η *Mudafaai Islam* (Ισλαμική άμυνα). Η εφημερίδα αυτή, που εκδίδονταν με αραβική γραφή ήταν το όργανο του σωματείου "Ένωσις μουσουλμάνων Ελλάδος" και πολέμησε δριμύτατα τους νεωτεριστές. Η έκδοσή της σταμάτησε το 1941.

Όργανο του άλλου ισλαμικού σωματείου "Ισλαμική αφύπνιση" ήταν η εφημερίδα *Hak yol* (δρόμος δικαιοσύνης), η κυκλοφορία της οποίας έχει σταματήσει.

Το 1956 ο Κιρκάσιος Hafiz Ali Resat ιδρυτικό μέλος του συλλόγου "Ένωσις μουσουλμάνων Ελλάδος" κυκλοφόρησε την εφημερίδα "Muxafazakar" (Συντηρητικός), που διακρίνονταν για την προσήλωσή της στα σύμβολα και την ιδεολογία του Ισλαμισμού. Η *Muxafazakar* εκδίδονταν στην Κομοτηνή με αραβικά στοιχεία και η κυκλοφορία της κράτησε ως το 1966.

Στο χώρο των "νεωτεριστών" πρώτος ο δάσκαλος Μεχμέτ Χιλμί, φορέας της εθνικιστικής ιδεολογίας επιδόθηκε στην προσπάθεια "εθνικής" αφύπνισης και ομοψυχίας των ομοθρήσκων του.

1. "Συντηρητικοί" : Διακρίνονταν για την προσήλωσή τους στα θρησκευτικά σύμβολα και την ιδεολογία του ισλαμισμού.

2. "Νεωτεριστές" : Εξέφραζαν κυρίως εθνικιστικές τάσεις.

Τον Ιούνιο του 1924 κυκλοφόρησε στην Ξάνθη, ως όργανο του συλλόγου καπνεργατών, την εφημερίδα Yeni ziyä (Νέο φως) και τον Μάρτιο του 1926 την εφημερίδα Yeni adim (Νέο βήμα), η οποία εξέφραζε την επίσημη πολιτική της Τουρκίας και απηχούσε την εθνικιστική ιδεολογία. Μετά το θάνατο του Μεχμέτ Χιλμί (1931) και το κλείσιμο της εφημερίδας του Yeni adim (Νέο βήμα) κυριάρχησε στην Ξάνθη, μεταξύ των "νεωτεριστών" η μορφή του Οσμάν Νουρί.

Διατέλεσε βουλευτής και η εφημερίδα του η "Trakya" που εξέδωσε για πρώτη φορά το 1932 και κράτησε ως το 1965 διακρίνονταν για τη σκληρή εθνικιστική της γραμμή.

Με την ίδια ιδεολογική τοποθέτηση κυκλοφόρησε στην Ξάνθη και η "Milliyet"(Εθνικότητα) από το 1931 ως το 1968.

Κατά το διάστημα της κατοχής δεν εκδίδονταν τουρκόφωνες εφημερίδες στο χώρο της Θράκης. Στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου διανέμονταν δωρεάν στη μειονότητα η εφημερίδα "Savas"(Πόλεμος), που εκδίδονταν από τον Κεμάλ Καπτάν και εξέφραζε θέσεις του Κ.Κ.Ε. Η Savas τυπώνονταν στο ορεινό χωριό Κίρτζαλι της Βουλγαρίας. Από το 1957 έως και σήμερα κυκλοφορεί στην Κομοτηνή η πλέον σύγχρονη τουρκόφωνη εφημερίδα Akin (Επιδρομή) με λατινικά στοιχεία. Ιδρυτής της είναι ο Asim Haliloglu και μετά το θάνατό του ιδιοκτήτες της έγιναν οι αδερφοί G.και H. Hatiroglu.

Από τότε που εκδόθηκε καλλιεργεί με επιμονή τον "εθνικισμό της διασποράς" στη μειονότητα .

Σήμερα, εκτός από την Akin οι κυριότερες εφημερίδες που κυκλοφορούν στη μειονότητα και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης είναι: Η Ileri (Εμπρός), εθνικιστικών τάσεων, η οποία ιδρύθηκε το 1975 και εκδίδεται στην Κομοτηνή από τον Salih Halil. Έχει περίπου δύο χιλιάδες συνδρομητές στην Ελλάδα και περίπου τους εκατό στην Ευρώπη.

Η Gercek (Πραγματικότητα) ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 1977 και εκδίδεται από τον Molla Ismail. Η εφημερίδα του συχνά παρουσιάζει θέματα της μειονότητας καλλιεργώντας σοβινιστικές τάσεις.

Μετριοπαθής και αντικειμενική παρουσιάζεται η εφημερίδα Aile birlik που εκδίδει στην Κομοτηνή η δασκάλα Ιμπράμ Ναζήμ Ρεφικά, ενώ στην Ξάνθη κυκλοφορεί η Trakya nin sesi (η φωνή της Θράκης) του Abdul Halim Dede από το 1981. Είναι εφημερίδα μικρού σχήματος και στην αριστερή πλευρά του τίτλου της απεικονίζεται η Δυτική Θράκη με καigόμενο πυρσό, ενώ αμέσως κάτω υπάρχει η φράση " hak verilmez alinir" (το δίκαιο δε δίνεται, παίρνεται).

Τέλος, στην Ξάνθη κυκλοφορεί η Yänki (Ηχώ, Αντίλαλος) και στην Κομοτηνή η Guven (Εμπιστοσύνη).

1.2 Ο Περιοδικός Τύπος στη μειονότητα

Στο χώρο της μειονότητας και ο περιοδικός τύπος παίζει αρκετά σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Το γεγονός, ότι οι εκδότες των περιοδικών συμπίπτει να είναι, κατά, κύριο λόγο, και εκδότες των μειονοτικών εφημερίδων, που εκδίδονται στη Θράκη, συντελεί στο να διακρίνονται και αυτά, σε περιοδικά "συντηρητικής" και νεωτεριστικής" κατεύθυνσης. Είναι κυρίως μηνιαία και δεν έχουν χαρακτήρα επιστημονικό ή λογοτεχνικό αλλά επηρεάζονται από τη διαμάχη μεταξύ των δύο παρατάξεων της μειονότητας, έτσι, που άλλα μεν καλλιεργούν την ιδεολογία του Ισλαμισμού και άλλα αναπτύσσουν έναν "εθνοκεντρισμό", ο οποίος βοηθά στην εξάπλωση της παντουρκιστικής ιδεολογίας στο χώρο της μειονότητας.

Το αρχαιότερο περιοδικό της μειονότητας ήταν το Muallim mesmuasi (περιοδικό των δασκάλων). Εκδίδονταν στην Ξάνθη από το 1933 και αποτελούσε το όργανο του συλλόγου "iskece muallimler birligi" (ένωση δασκάλων Ξάνθης). Με τη διάλυση του συλλόγου σταμάτησε και η έκδοση του περιοδικού.

Από τα σημαντικότερα περιοδικά στο χώρο των "συντηρητικών" ήταν το περιοδικό Peygamber binasi (οικοδόμημα του προφήτη), που εκδίδονταν στην Κομοτηνή από τον Δεκέμβριο του 1957. Τυπώνονταν στην αραβική γραφή και καλλιεργούσε και μετέδιδε το πνεύμα του αραβικού πολιτισμού στους μουσουλμάνους της μειονότητας. Εκδότης και διευθυντής του περιοδικού ήταν ο Hafiz Ali Resat. Σήμερα δεν εκδίδεται.

Σημαντικότερο ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης έπαιξε και συνεχίζει και σήμερα να παίζει, με άλλη βέβαια μορφή, το επίσης θρησκευτικό περιοδικό Haka davet (κάλεσμα στο δικαιοκρίτη). Η έκδοσή του άρχισε τον Δεκέμβριο του 1981, ως όργανο της "επιτροπής της διαφώτισης" της Μουφτείας της Κομοτηνής. Μέχρι το 1985 ευθυγραμμίζονταν με τις απόψεις της Μουφτείας, όμως από το 1985 και μετά, επειδή διαφώνησε για το διορισμό του τότε Μουφτή της Κομοτηνής, μάχεται τη Μουφτεία και την ελληνική διοίκηση. Σήμερα εκδίδεται με τον τίτλο "Yeni hakka davet" (νέο κάλεσμα στο δικαιοκρίτη), από τον Χασάν Πατσαμάν. Η σημερινή στάση του περιοδικού είναι χαρακτηριστική της τάσης, που κυριαρχεί στα πράγματα της μειονότητας τα τελευταία χρόνια, όπου, δηλαδή, έχουμε σύγκλιση και υπέρβαση του παλιού σχήματος "νεωτεριστών" - "συντηρητικών". Ενώ, δηλαδή, το περιοδικό είναι θρησκευτικό και με τα δεδομένα της περιόδου 1930-1960 θα το κατέτασσε κανείς στην παράταξη των "συντηρητικών", το ίδιο, ταυτόχρονα, εκφράζει και τις θέσεις εθνικιστικών κύκλων, οι οποίοι ζητούν να εκλέγονται οι Μουφτήδες με ψηφοφορία από το λαό, παρ' όλο, που γνωρίζουν, ότι αυτό δεν συμβαίνει σε καμιά ισλαμική χώρα.

Ένα άλλο περιοδικό, το "Birlik" (Ενότητα) με αρκετά μεγάλη απήχηση στους "νεωτεριστές" εκδίδονταν στην Κομοτηνή από τον Αύγουστο του 1963 ως όργανο του σωματείου "Ένωσις Τούρκων διδασκάλων Δυτικής Θράκης". Από το 1970 εκδίδεται με το νέο τίτλο "Ogretmen" (Δάσκαλος). Ακόμη το "Arkadas cocuk dergisi" (Φίλος: παιδικό περιοδικό) κυκλοφορεί στην Κομοτηνή από το 1982 ως δεκαπενθήμερο σχολικό και ψυχαγωγικό περιοδικό με κεκαλυμμένα σοβινιστικά και αλυτρωτικά μηνύματα.

Τέλος, το μηνιαίο περιοδικό Safak είναι ίσως το μόνο, που κυκλοφορεί αποκλειστικά με ύλη πολιτιστική-λογοτεχνική.

2. Τουρκικός περιοδικός Τύπος και μουσουλμανική μειονότητα

Δεν είναι εύκολο να καθοριστεί με σαφήνεια η κοινωνικο-οικονομική μορφή του παντουρκισμού. Πολλοί υποστηρικτές του διατείνονται, ότι έχει απήχηση σ' όλες τις κοινωνικές τάξεις. Άλλοι περισσότερο αντικειμενικοί μιλούν για περιορισμένη εμβέλεια σε μια ορισμένη κάστα φοιτητών, και αστών της μεσαίας τάξης, της οποίας ηγούνται οι διανοούμενοι. Το βέβαιο πάντως είναι, ότι όπως και όλα τα παν-κινήματα, έτσι, και ο παντουρκισμός δεν κατόρθωσε να εξελιχθεί σε μαζικό κίνημα, γι' αυτό οι οπαδοί του προσπαθούν να επικοινωνήσουν και να δημοσιοποιήσουν τις απόψεις τους στο ευρύ κοινό με διαλέξεις, προκηρύξεις και περιοδικά. Παρά το γεγονός όμως, ότι τα περιοδικά αυτά εκδίδονται στην Τουρκία, κυκλοφορούν ευρέως μεταξύ των μουσουλμάνων της Θράκης και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της εθνικής ιδεολογίας στο χώρο της μειονότητας.

Το περιοδικό-σύμβολο του παντουρκισμού, με την πλέον επιθετική και αλυτρωτική μορφή, που αυθεντικότερα απ' όλα τα υπόλοιπα έντυπα του είδους αυτού, εξέφραζε την παντουρκιστική ιδεολογία ήταν το Bozkurt (λύκος της στέπας). Πρώτη φορά εκδόθηκε το Μάιο 1939 ως μηνιαίο περιοδικό με έδρα την Κων/πολη. Το Μάρτιο 1942 έγινε εβδομαδιαίο και τον Ιούλιο του ίδιου έτους η κυκλοφορία του διακόπηκε. Επανεκδόθηκε ως "Νέο μποζγκούρτ" (Yeni bozkurt) το 1948 από τον Ιλχάν Εγεμέν Νταρεντέλιογλου, φανατικό αντικομμουνιστή. Προμετωπίδα του περιοδικού ήταν το σύνθημα "η τουρκική φυλή υπεράνω κάθε άλλης φυλής". Δε γνωρίζουμε πόσο κράτησε αυτό το δεύτερο στάδιο του περιοδικού. Όμως από το 1972 επανακυκλοφόρησε το περιοδικό στην Άγκυρα και κατόπιν στο Ικόνιο για πέντε χρόνια με τον τίτλο "Μποζγκούρτ: μηνιαίο περιοδικό ιδανικών" (Bozkurt: aylık ulku dergisi) με συντάκτη τον Οσμάν Οκτάυ, γνωστό παντουρκιστή. Με τα

άρθρα του απευθύνονταν στους Τούρκους της διασποράς και υποστήριζε, ότι η παντουρκιστική ιδεολογία είναι η μόνη κατηγορία εθνικισμού.

Τα έντυπα με σοβινιστικό περιεχόμενο, που εκδίδονταν στην Τουρκία και απευθύνονταν στους Τούρκους της διασποράς ήταν πολλά. Από τα σπουδαιότερα όμως, που ως αποκλειστικό τους στόχο είχαν ή εξακολουθούν να έχουν τη μετάδοση της παντουρκιστικής ιδεολογίας και την καλλιέργεια του αλυτρωτισμού στους μουσουλμάνους της μειονότητας της Θράκης είναι τα εξής:

1. Bati Trakya (Δυτική Θράκη). Εκδίδεται από το "σύλλογο αλληλεγγύης των Τούρκων της Δυτικής Θράκης", που ιδρύθηκε στην Κων/πολη το 1946. Δημοσιεύει κυρίως άρθρα ανθελληνικού περιεχομένου στα οποία κυριαρχεί το πνεύμα του επεκτατισμού. Εκδίδεται από το 1967 και κυκλοφορεί μεταξύ των μουσουλμάνων της μειονότητας.
2. Yeni Bati Trakya dergesi (Νέο περιοδικό Δυτικής Θράκης), βασικό όργανο προβολής των τουρκικών διεκδικήσεων στη Θράκη. Και αυτό το περιοδικό εκδίδεται από το "σύλλογο αλληλεγγύης των Τούρκων της Δυτικής Θράκης", κεντρικό φορέα του αλυτρωτικού πνεύματος.

Να σημειωθεί, ότι με το πραξικόπημα της 12^{ης} Σεπτεμβρίου 1980 στην Τουρκία απαγορεύτηκε η λειτουργία όλων των παντουρκιστικών – αλυτρωτικών συλλόγων (συνολικά δεκατεσσάρων) και η εκδοτική τους δραστηριότητα και από το μέτρο αυτό εξαιρέθηκε μονάχα ο "σύλλογος αλληλεγγύης των Τούρκων της Δυτικής Θράκης", πράγμα, που επιβεβαιώνει την ανοχή, αν όχι τη συναίνεση της επίσημης τουρκικής πολιτείας με το περιεχόμενο των δημοσιευμάτων των δύο αυτών περιοδικών.

3. Milli hareket (Εθνική δράση). Μηνιαίο περιοδικό εθνικιστικού προσανατολισμού. Είχε έδρα την Κων/πολη και η έκδοσή του διάρκεσε από τον Οκτώβριο 1966 μέχρι τον Αύγουστο 1971.
4. Devlet (Κράτος). Ξεκίνησε τον Απρίλιο του 1969 ως εβδομαδιαίο, πρώτα στην Άγκυρα και ύστερα στο Ικόνιο. Αργότερα έγινε δεκαπενθήμερο και στη συνέχεια μηνιαίο μέχρι το 1979 οπότε και σταμάτησε να εκδίδεται.

Τα περιοδικά Milli hareket (Εθνική δράση) και Devlet (Κράτος) αποτελούσαν τα στηρίγματα του "κόμματος της εθνικιστικής δράσης" αρχηγός του οποίου ήταν ο Τουρκές, γνωστός για την παντουρκιστική του ιδεολογία. Στα περιοδικά αυτά οι μινιμαλιστές διατύπωναν την άποψη, ότι η Κύπρος, τα νησιά του Αιγαίου και η Δυτική Θράκη θα έπρεπε ν' αποτελέσουν τμήματα της Τουρκίας ενώ οι μαξιμαλιστές μιλούσαν για το "αυριανό κράτος του Τουράν".

5. Στις προσπάθειες της Τουρκίας για μετάδοση αλυτρωτικού πνεύματος στους μουσουλμάνους της μειονότητας εντάσσεται και η έκδοση του τουρκικού περιοδικού με τίτλο Sesimiz (η φωνή μας). Στο περιοδικό αυτό, που ασχολείται αποκλειστικά με τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης αναπτύσσεται συντονισμένη επιχειρηματολογία για την προβολή των τουρκικών επεκτατικών απόψεων.

Το ενδιαφέρον αυτό των παντουρκιστών για τη μειονότητα της Θράκης, που εκδηλώνεται με τους συλλόγους-φορείς της παντουρκιστικής ιδεολογίας – και τα διάφορα έντυπά τους, περιττό να τονιστεί, πως δεν αποσκοπεί στη βελτίωση της ζωής της μειονότητας, αλλά ξεκινά από ένα “αυτοκρατορικό σύνδρομο” με στόχο την υλοποίηση του οράματος της “μεγάλης ιδέας” (buyuk emel), που είναι η πολιτική και πολιτιστική συνένωση όλων των τουρκόφωνων λαών για τη δημιουργία τουρκικής αυτοκρατορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

1. Δυτική Θράκη

1.1 Γενικά

Στο βορειοανατολικό τμήμα της Ελλάδας εκτείνεται το γεωγραφικό διαμέρισμα της Θράκης. Η Θράκη συνορεύει βόρεια και βορειοδυτικά με τη Βουλγαρία, ανατολικά και νοτιοανατολικά με την Τουρκία, δυτικά συνορεύει με τη Μακεδονία και νότια βρέχεται από το Θρακικό πέλαγος. Ο πληθυσμός της, με την απογραφή του 2001, ανέρχεται σε 355.571 κατοίκους. Η Θράκη αποτελείται από τρεις νομούς: Έβρου, Ξάνθης και Ροδόπης.

Η Δυτική Θράκη προσαρτήθηκε στην Ελλάδα με τις συνθήκες Σεβρών 10/8/1920 και Λωζάνης 24/7/1923. Με την τελευταία διαμορφώθηκαν και τα τελικά, σημερινά όρια. Το 1923 διαιρέθηκε σε δύο νομούς: Έβρου και Ροδόπης. Το 1944 αποσπάστηκε από το Ν. Ροδόπης η επαρχία Ξάνθης και αποτέλεσε και τον τρίτο νομό της Θράκης. Αυτή η διοικητική διαίρεση ισχύει και σήμερα.

1.2 Τα προβλήματα της Θράκης σήμερα

Η Θράκη είναι μια ακριτική περιοχή της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό από μόνο του και γνωρίζοντας και τις επεκτατικές βλέψεις των γειτόνων μας, συνιστά ένα σοβαρό πρόβλημα. Επίσης η ύπαρξη της μουσουλμανικής μειονότητας η οποία συνεχώς αυξάνεται, λόγω της υπεργεννητικότητας που παρουσιάζει, προσθέτει ένα ακόμα σοβαρό λόγο, για την ιδιαίτερη προσοχή του επίσημου ελληνικού κράτους, που χρήζει αυτή η περιοχή. Δυστυχώς, όμως, η Θράκη αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο που αντιμετωπίζεται ολόκληρη η ελληνική επαρχία: με τη λέξη αδιαφορία.

Όμως αν οι ιθύνοντες δεν αποφασίσουν να αντιμετωπίσουν τα σοβαρότερα τουλάχιστον προβλήματα που παρουσιάζονται στην περιοχή, σε λίγα χρόνια ίσως να είμαστε μάρτυρες πολύ άσχημων εξελίξεων στη Θράκη. Η ύπαρξη των προβλημάτων αυτών θα επηρεάσει την ακεραιότητα και σταθερότητα τόσο της χώρας μας, όσο και του χώρου των Βαλκανίων. Τα προβλήματα αυτά είναι τα εξής:

α. Το δημογραφικό πρόβλημα. Είναι γνωστό σε όλους ότι το δημογραφικό πρόβλημα αποτελεί μάλιστα για ολόκληρη τη σύγχρονη Ελλάδα. Στη Θράκη όμως η ύπαρξη της μουσουλμανικής μειονότητας του προσδίδει ιδιαίτερη σημασία. Γιατί από τη μια έχουμε μείωση του

χριστιανικού πληθυσμού της περιοχής, από την άλλη όμως παρατηρούμε σημαντική αύξηση του μουσουλμανικού πληθυσμού. Οι γεννήσεις του χριστιανικού στοιχείου της Θράκης έχουν μειωθεί. Αντίθετα στη μουσουλμανική μειονότητα παρατηρούμε το φαινόμενο της υπεργεννητικότητας. Ο ρυθμός αύξησης των μουσουλμάνων είναι τριπλάσιος και τετραπλάσιος. Όσο για τους ρυθμούς θανάτου, οι θάνατοι των χριστιανών είναι τρεις με τέσσερις φορές περισσότεροι από τους θανάτους των μουσουλμάνων.

Στον πληθυσμιακό μαρασμό της Θράκης συμβάλλει και η μετανάστευση του πληθυσμού της, εσωτερική και εξωτερική. Και είναι λογικό αφού δεν υπάρχουν οι κατάλληλες οικονομικοπολιτιστικές συνθήκες για να κρατήσουν τους νέους ανθρώπους στη Θράκη. Οι πρόσφατες δημοσκοπήσεις δείχνουν συνεχή μείωση του πληθυσμού των χωριών και κωμοπόλεων. Πολλά σχολεία επίσης στη Θράκη κλείνουν λόγω της έλλειψης μαθητών.

Η Θράκη μέρα με τη μέρα ερημώνεται από τους Έλληνες, οι οποίοι τείνουν να μετατραπούν σε μειονότητα. Αν το φαινόμενο αυτό συνεχιστεί με αυτό το ρυθμό θα δημιουργηθεί σύντομα μια άσχημη κατάσταση για την Ελλάδα και θα ευνοηθούν τα επεκτατικά σχέδια της Τουρκίας, η οποία βρίσκεται πολύ κοντά στη Θράκη.

Αν θέλουμε λοιπόν να αποφύγουμε τη δημιουργία ενός δημογραφικού εφιάλτη στη Θράκη, θα πρέπει το ελληνικό κράτος να δράσει άμεσα και να αντιμετωπίσει το ζήτημα με τη δέουσα σοβαρότητα. Δε θα πρέπει οι ιθύνοντες να εθελotuφλούν για μια ακόμα φορά όταν ο κίνδυνος είναι τόσο κοντά.

β. Το αναπτυξιακό πρόβλημα. Το πρόβλημα του οικονομικού μαρασμού που αντιμετωπίζει η Θράκη είναι και αυτό ένα πρόβλημα που χαρακτηρίζει ολόκληρη την ελληνική επαρχία. Συγκεκριμένα, αξίζει να σημειωθεί ότι οι νομοί Ξάνθης και Ροδόπης έχουν το μικρότερο ποσοστό κατά κεφαλήν εισοδήματος από όλους τους άλλους νομούς της Ελλάδας κατά το έτος 1991. Οι ιδιαιτερότητες όμως της περιοχής το κάνουν και αυτό να ξεχωρίζει, όπως γίνεται και με το δημογραφικό πρόβλημα.

Τα έντονα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Θράκη οφείλονται στο ότι: α) Ο μεγαλύτερος αγροτικός πληθυσμός της Θράκης ασχολούνταν με την καλλιέργεια του καπνού. Όμως η συγκεκριμένη καλλιέργεια δεν είναι πλέον τόσο κερδοφόρα. β) Πολλές συνεταιριστικές εταιρίες που δημιουργήθηκαν, λόγω της δυσλειτουργίας τους, οδηγήθηκαν σε κλείσιμο. Οι υπάλληλοι έμειναν χωρίς δουλειά. Οι ευθύνες της διάλυσής τους βαρύνουν πολλούς. Κάτω από αυτές τις συνθήκες πολλοί είναι αυτοί που οδηγούνται στη μετανάστευση. γ) Τα κρατικά δάνεια που δόθηκαν για το στήσιμο επιχειρήσεων στη Θράκη δεν αξιοποιήθηκαν. Και αυτό γιατί επρόκειτο για εταιρίες «μαϊμούδες» που ποτέ δε λειτούργησαν. δ) Στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης δε

δίνεται η απαραίτητη προσοχή. Δεν υπάρχουν πολλά τμήματα, παρόλο που ο γεωπεριβαλλοντικός και κοινωνικοοικονομικός χώρος το επιτρέπει και κατά συνέπεια δεν υπάρχουν και πολλοί φοιτητές. ε) Η Θράκη έχει πανέμορφα φυσικά τοπία τα οποία όμως μένουν αναξιοποίητα και άγνωστα ακόμα και σε εμάς τους Έλληνες

Πέρα όμως από τα παραπάνω βασικά προβλήματα, υπάρχουν και κάποια αλλά γεγονότα τα οποία αν δεν γίνουν αντικείμενο προσοχής θα εξελιχθούν σε σοβαρά προβλήματα τόσο για την Ελλάδα, όσο και για το μέλλον της Θράκης.

Ένα αξιοσημείωτο λοιπόν γεγονός είναι το ότι σημαντική έκταση γης περνά στα χέρια των μουσουλμάνων. Πολλοί Έλληνες της Θράκης, εξαιτίας του γεγονότος ότι είτε μεταναστεύουν είτε δεν έχουν καλή οικονομική κατάσταση πουλούν τη γη τους, η οποία αγοράζεται από μουσουλμάνους με οικονομική ενίσχυση από το τουρκικό προξενείο της Θράκης. Αυτό βέβαια δεν κρύβει κάποιο κίνδυνο στο βαθμό που δεν γίνεται με σκοπό την κτίση της Θράκης από τους μουσουλμάνους, ώστε να διευκολυνθεί η προσάρτηση της στην Τουρκία.

Η δράση, επίσης, του τουρκικού προξενείου στην Κομοτηνή αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα της Θράκης. Γιατί το προξενείο αυτό, δεν έχει σκοπό της εξομάλυνση τόσο των σχέσεων Ελλήνων και Τούρκων, όσο και των σχέσεων μουσουλμάνων και χριστιανών στη Θράκη, αλλά αντίθετα προκαλεί με τα όργανά του συγκρούσεις με σκοπό πάντα τη χρησιμοποίηση της μειονότητας για τους επεκτατικούς στόχους της Τουρκίας. Ο Γ. Μαγκριώτης (1993, σελ. 232) αναφέρει σχετικά: «το γενικό προξενείο της Κομοτηνής το οποίον με τα όργανά του πιέζει και εκφοβίζει την μουσουλμανική μειονότητα για να την καταστήσει τυφλό και άβουλο όργανό του».

Μια άλλη σημαντική πηγή προβλημάτων είναι ο ημερήσιος και περιοδικός τύπος που υπάρχει ή έρχεται στη Θράκη. Εφημερίδες και περιοδικά που διαβάζονται από τους μουσουλμάνους έχουν καθαρά διχοτομικό και αυτονομιστικό περιεχόμενο. Ειδικότερα, κάνουν λόγο για δημιουργία ανεξάρτητου κράτους της Δ. Θράκης, ενώ παράλληλα καλλιεργούν το πνεύμα του αλυτρωτισμού. Ένα μικρό παράδειγμα των παραπάνω είναι ένα άρθρο στο περιοδικό «Yeni Bati Trakya Dergisi» (1989, τ.73, σελ.21), όπου είχε ως επικεφαλίδα το εξής τετράστιχο:

«Ε ανήθικε κόσμε!

Δώσαμε όρκο, που δεν εκπληρώθηκε ακόμη.

Άλλο ένα λουλούδι έχουμε που θα ανθίσει στη Δ. Θράκη.

Δώσαμε όρκο για να φτιάξουμε έναν μεγαλοπρεπή ανθόκηπο στον κόσμο».

2. Ελλάδα και Τουρκία στον αγώνα για τη Δ. Θράκη

Σ' αυτό το υποκεφάλαιο θα αναφερθούμε αρχικά σ' όλα εκείνα που είπε και έκανε το τουρκικό κράτος και οι διάφοροι φορείς του για το ζήτημα της Δ. Θράκης. Σκοπός είναι να καταγραφούν τα γεγονότα και στοιχεία όσον αφορά στην πολιτική τόσο της Τουρκίας στη Δ. Θράκη, όσο και της Ελλάδας, για να κατανοήσουμε καλύτερα τι επιπτώσεις έχουν στη μουσουλμανική μειονότητα.

2.1 Η Στάση της Τουρκίας

Είναι πολλές φορές ειπωμένο το ζήτημα της δημιουργίας ενός «μουσουλμανικού τόξου» από την Τουρκία. Το τόξο αυτό θα ξεκινά από την Τουρκία και θα αποτελείται από μουσουλμανικά κράτη τα οποία θα ελέγχει η ίδια.

Η Δ. Θράκη, πολλοί αναφέρουν, πως είναι ο πρώτος στόχος της Τουρκίας, μια που αποτελεί το μοναδικό χερσαίο τμήμα της Ελλάδας που συνορεύει με την Τουρκία.

Το νομικό καθεστώς, σύμφωνα με το οποίο ρυθμίζεται η διαβίωση της μουσουλμανικής μειονότητας στον ελλαδικό χώρο και της ελληνικής μειονότητας στην Τουρκία, καθορίζεται από τη Συνθήκη της Λωζάνης (24/7/1923), που υπάρχει ειδικό τμήμα για την προστασία των μειονοτήτων στα άρθρα 37 έως 45 (βλ. Παράρτημα Β). Η Τουρκία, όμως, δείχνει να μη σέβεται αυτή τη συνθήκη, πραγματοποιώντας μια σειρά από παραβιάσεις από το 1923 ως σήμερα. Οι παραβιάσεις αυτές αφορούν στην προστασία της ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης και καθιστούν τη Συνθήκη της Λωζάνης μια συνθήκη ανύπαρκτης αμοιβαιότητας. Η σημαντικότερη απ' αυτές τις παραβιάσεις είναι αυτή του Σεπτεμβρίου του 1955 όπου μερικοί Τούρκοι επιδίδονται σε βαρβαρότητες και βιαιοπραγίες κατά των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο 16 Ελλήνων, τον τραυματισμό 32 και το βιασμό 200 Ελληνίδων.

Όλα τα παραπάνω όμως, θα πρέπει να τα δούμε και να τα αξιολογήσουμε όχι ως μεμονωμένες και αποσπασματικές βίαιες πράξεις, αλλά ως ενέργειες ενός προγραμματισμένου σχεδίου (Γκίνης, 1992, σελ. 15-22). Το σχέδιο αυτό βασικό σκοπό έχει την αναθεώρηση της συνθήκης και την υπογραφή μιας άλλης συνθήκης η οποία θα έχει ευνοϊκότερες ρυθμίσεις για την Τουρκία. Έτσι, όλη αυτή η προσπάθεια μοιάζει να συμφωνεί με την πάγια εξωτερική πολιτική της Τουρκίας που κινείται με το δόγμα: «αμφισβήτησε και διεκδίκησε συνεχώς. Πάντα στο τέλος κάτι θα μείνει κέρδος για σένα στο διπλωματικό τραπέζι», το οποίο αναφέρεται

από τη Λέσχη των Νέων Ελλήνων στο βιβλίο «Η Συνθήκη της Λωζάνης» (1990, σελ.163).

Πέρα όμως από τις προαναφερθείσες βιαιότητες, έχουν γίνει διάφορες κατά καιρούς δηλώσεις από τους τουρκικούς φορείς που έχουν καθαρά προκλητικό χαρακτήρα. Οι δηλώσεις αυτές κάνουν λόγο για αυτονόμηση της Δ. Θράκης ή για προσάρτηση αυτής στην Τουρκία. Αυτό, βέβαια, είναι απολύτως σύμφωνο με την εθνική ιδέα των Τούρκων που δεν είναι άλλη από την πολιτική ένωση όλων των τουρκικών φυλών και πληθυσμών από τη Μεσόγειο μέχρι τις ακτές της Κασπίας θάλασσας και των συνόρων της Κίνας με ενιαίο τουρκικό πολιτισμό και κοινή τουρκική γραφή. Οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης αποτελούν κατά την Τουρκία μια τέτοια τουρκική φυλή και γι' αυτό αποτελεί έναν από τους πρώτους – για να μην πούμε τον πρώτο – στόχους της.

Οι προκλητικές δηλώσεις που αναφέραμε παραπάνω γίνονται από διάφορους φορείς, είτε τουρκικούς, είτε φιλοτουρκικούς, που αποτελούν παράλληλα και τα μέσα που χρησιμοποιούν οι παντουρκιστές για την πραγματοποίηση των επεκτατικών βλέψεων και σχεδίων τους:

- Τύπος, ημερήσιος και περιοδικός, ο οποίος με εμπρηστικά άρθρα καλλιεργεί το φανατισμό, καθώς και το πνεύμα του αλυτρωτισμού στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης.
- Το τουρκικό προξενείο Κομοτηνής, το οποίο πιέζει πολλές φορές τη μουσουλμανική μειονότητα.
- Πολιτικοί φορείς της Τουρκίας
- Στρατιωτικοί φορείς της Τουρκίας.
- Δάσκαλοι της μουσουλμανικής μειονότητας που όπως αναφέρει ο Μαγκριώτης στο έργο του «Θράκη: η έπαλξη του ελληνικού Βορρά» (1993, σελ 232), ήταν πράκτορες της Τουρκίας όπου επί σειρά ετών οργάνωναν και φανάτιζαν τους μουσουλμάνους υπέρ της Τουρκίας.

Πριν όμως αναφερθούμε σε μερικές από αυτές τις εκδηλώσεις που είναι μικρά δείγματα μόνο του κυβερνητικού τουρκικού επεκτατισμού, αξίζει πιστεύουμε να κάνουμε λόγο για το σχέδιο που πολλοί υποστηρίζουν πως έχει καταστρώσει η Τουρκία με στόχο τη Δ. Θράκη. Το σχέδιο αυτό στην τελική του φάση, όπως αναφέρει ο Γ. Γκίνης στο έργο του «Τουρκία το γειτονικό ηφαίστειο» (1991, σελ15), προβλέπει την προσάρτηση της Δ. Θράκης στη γειτονική μας χώρα την Τουρκία. Τα στάδια αυτού του σχεδίου είναι τα εξής:

Πρώτο: Συστηματική και συνεχής προπαγάνδα της Τουρκίας στη Θράκη και στο εξωτερικό για την ύπαρξη «Τουρκικής» (και όχι μουσουλμανικής) μειονότητας.

Δεύτερο: Αυτοδιοίκηση της περιοχής (την ίδια περίοδο θα τεθεί και το ζήτημα της αυτοδιοίκησης των περιοχών της νότιας Βουλγαρίας όπου

ζουν πολλοί μουσουλμάνοι). Εναλλακτική λύση εδώ προτείνεται η αυτονομία.

Τρίτο: Το τελευταίο στάδιο αυτού του σχεδίου προβλέπει, όπως αναφέραμε, την ενσωμάτωση της Δ. Θράκης στην Τουρκία.

Πολλοί υποστηρίζουν πως το πρώτο στάδιο του παραπάνω σχεδίου, έχει ήδη μπει σε εφαρμογή. Απόδειξη γι' αυτό, ίσως σταθούν οι δηλώσεις που ακολουθούν παρακάτω.

Αρχικά, ιδιαίτερα σημαντική και αξιοπρόσεκτη είναι μια δήλωση του Κεμάλ Αττατούρκ που έγινε το 1920 και έχει ως εξής: «στόχος μας είναι σε εύθετο χρόνο και σε οποιαδήποτε ευκαιρία να εντάξουμε τη Δ. Θράκη στη Μητέρα Πατρίδα ... Με την πρώτη ευκαιρία θα προσπαθήσουμε να κερδίσουμε την ανεξαρτησία ή την αυτονομία της» (Γ. Μαγκριώτης 1993, σελ.232). Παρότι βέβαια, τα δεδομένα άλλαξαν και ο Κεμάλ είχε δηλώσει πως τα σύνορα που προβλέπει η Συνθήκη της Λωζάνης είναι οριστικά για την Τουρκία, η πρώτη αυτή δήλωσή του αποτελεί σήμερα το έμβλημα των Παντουρκιστών.

Σε σχέση με τον Τύπο, είτε της Τουρκίας, είτε του φιλοτουρκικού μουσουλμανικού στοιχείου της μειονότητας της Δ. Θράκης, πραγματικά έχουν γίνει πάρα πολλές δηλώσεις για το μέλλον τόσο της μουσουλμανικής μειονότητας, όσο και της Δ. Θράκης γενικότερα. Παρακάτω θα δοθούν μερικές μόνο τέτοιες δηλώσεις, οι πιο ενδεικτικές, καθώς λόγω του μεγάλου αριθμού τους, δεν είναι δυνατόν να τις περιλάβουμε όλες σ' αυτήν μας την εργασία.

1. Στην εφημερίδα *Son Havadis* δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 1989 μια σειρά άρθρων με τον εξής τίτλο: «Τα εδάφη της Δυτικής Θράκης πρέπει να συμπεριληφθούν σε εκείνα της Μητέρας Πατρίδας».

2. Στην εφημερίδα *Milliyet* (28/1/1991) σε ένα δημοσίευμα με τίτλο «Οι Τούρκοι σχημάτισαν Επιτροπή Εθνικού Αγώνα» περιλαμβάνεται και η εξής δήλωση από τα μέλη του Ανωτάτου Συμβουλίου της Μειονότητας: «Οι Μουσουλμάνοι θα αρχίσουν ένοπλο αγώνα αν απαιτηθεί, εφόσον δεν αποφέρει αποτέλεσμα η δημοκρατική οδός διεκδίκησης των δικαιωμάτων της τουρκικής μειονότητας».

3. Το περιοδικό *Yeni Bati Trakya Dergisi* (Νέο περιοδικό της Δυτικής Θράκης) που εκδίδεται από τα όργανα του Συνδέσμου Αλληλοβοηθείας Τούρκων της Δυτικής Θράκης, δημοσιεύει συνεχώς προκλητικές δηλώσεις. Στο περιοδικό αυτό αναφέρεται: " Το αποτέλεσμα αυτό (η ίδρυση του Τουρκοκυπριακού κράτους) σημαίνει την αναγέννηση του τουρκικού εθνικισμού. Όπως και στην περίπτωση της Κύπρου, που αποτελεί δεύτερο απελευθερωμένο τουρκικό έδαφος μετά το Hatay (Αλεξανδρέτα),

έτσι πιστεύουμε ότι η Δ. Θράκη θα συμπεριληφθεί μια μέρα οπωσδήποτε στη σημαία της ημισελήνου”.

4. Bati Trakya (1989, τ.239, σελ. 14-15) : “Ήλθε πια ο καιρός να πούμε στον Έλληνα ΣΤΑΜΑΤΑ! Είμαστε πεπεισμένοι ότι προκύπτει η ανάγκη να δώσουμε το απαραίτητο μάθημα σ’ αυτό το ελληνικό κράτος”.

Τα παραπάνω είναι ένα πολύ μικρό δείγμα των δημοσιευθέντων δηλώσεων από τον τουρκικό και φιλοτουρκικό Τύπο. Αυτό που αξίζει να σημειώσουμε είναι πως τα παραπάνω περιοδικά υποστηρίζονται από τις εκάστοτε τουρκικές κυβερνήσεις και είναι στρατευμένα όργανα στην ιδέα του τουρκικού επεκτατισμού.

2.2 Η Στάση της Ελληνικής Πολιτείας

Πολλά θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε και να πούμε για τις ενέργειες της Ελλάδας πάνω στο θέμα της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης αλλά και στην πάγια πολιτική της Τουρκίας. Σκοπός αυτής της ενότητάς μας δεν είναι μια άκαρπη κριτική αλλά μια παράθεση στοιχείων του τι έχει γίνει ή δεν έχει γίνει στην περιοχή της Θράκης. Με γνώμονα τα παρακάτω θα μπορέσουμε να δούμε και τη στάση της ελληνικής πολιτείας.

Αρχικά θα πρέπει να τονίσουμε πως στο παρελθόν επί σειρά ετών το Αθηναϊκό «κράτος» δεν έδινε την πρέπουσα σημασία και το αναγκαίο ενδιαφέρον στην επαρχία και ειδικότερα στην προκειμένη περίπτωση στη Θράκη. Η μεγάλη χιλιομετρική απόσταση έκανε ακόμα πιο δυσχερή τη σχέση Αθήνας – Θράκης. Έτσι, η Θράκη πλησίαζε στο μαρασμό, όπως βέβαια, και όλη η ελληνική επαρχία. Όπως είναι φυσικό, μια παραμελημένη περιοχή θα ήταν πρόσφορο έδαφος για όποιον ήθελε να «επεκτείνει» τα συμφέροντά του δείχνοντας ειδικό ενδιαφέρον.

Επίσης, όλα αυτά τα χρόνια οι επίσημες ελληνικές κυβερνήσεις, φαίνονται να μη χειρίζονται επιδέξια το ζήτημα της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης. Αυτό έγκειται κυρίως στο ότι δεν γίνεται επιτυχής προσπάθεια να ενσωματωθεί η μουσουλμανική μειονότητα στην ελληνική κοινωνία. Η ενσωμάτωση αυτή όμως, θα πρέπει να γίνει με σεβασμό στις εθνικές, γλωσσικές, θρησκευτικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες της μειονότητας.

Ως προς την Τουρκία τώρα και την επεκτατική πολιτική που επιθυμεί να ακολουθεί, οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν έδειξαν μια σταθερή πορεία και αντιμετώπιση. Κάθε κυβέρνηση και πολιτικό σχήμα που άλλαζε, άλλαζε συνάμα και η αντιμετώπιση προς την Τουρκία.

Σε γενικές όμως γραμμές, η Ελλάδα είχε υιοθετήσει μια αμυντική πολιτική απέναντι στην επιθετική και επεκτατική πολιτική της Τουρκίας.

Έτσι συνήθως η Ελλάδα δεν «διεκδικούσε» τίποτα παρά μόνο αυτά που της ανήκαν ιστορικά και δικαιωματικά. Ενώ, αντίθετα, η Τουρκία διεκδικούσε και απειλούσε όλα εκείνα που εξασφάλιζαν την επέκταση της κυριαρχίας της. Πέραν όμως, από κάποιες γενικές αλήθειες, η ελληνική πλευρά διέπραξε κάποια σοβαρά λάθη, ενώ έγιναν και κάποιες παραλείψεις.

Κατ' αρχήν, αρκετά λάθη και παραλείψεις έχουν γίνει σε σχέση με τους Πομάκους της Δ. Θράκης. Οι Πομάκοι σταδιακά αφομοιώθηκαν με τους Τουρκογενείς, ενώ οδηγήθηκαν και αφέθηκαν να πιστεύουν πως είναι και οι ίδιοι τουρκικής καταγωγής. Έτσι, δημιουργήθηκε μια μεγάλη ιστορική πλάνη μια που η καταγωγή των Πομάκων είναι αναμφισβήτητα ελληνική. Στην παραπάνω πλάνη, βέβαια, συνετέλεσε το γεγονός ότι οι περισσότεροι Πομάκοι είναι αγράμματοι. Και είναι, βέβαια, αγράμματοι γιατί δεν υπήρχε πρόνοια στην εκπαίδευση των Πομάκων. Αντίθετα, όσοι από του Πομάκους εκπαιδεύονται, ακολουθούν την μόρφωση των μειονοτικών σχολείων στα οποία μαθαίνουν την τουρκική και όχι την πομακική γλώσσα.

Στον οικονομικό τομέα επίσης, οι Πομάκοι αφέθηκαν χωρίς κρατική φροντίδα στην οροσειρά της Ροδόπης ξεκομμένοι από την υπόλοιπη κοινότητα, ξεχασμένοι από τους ίδιους τους γείτονές τους. Έτσι, επωφελήθηκε η γειτονική σε εμάς Τουρκία, δίνοντάς τους οικονομική βοήθεια μέσω του τουρκικού προξενείου Κομοτηνής. Με αυτόν τον τρόπο, η αποξένωση από την Ελλάδα από τη μια μεριά και η συμπόρευση με την Τουρκία από την άλλη, γίνονταν το λιγότερο ευκολότερη.

Πέραν όμως από τους Πομάκους, λάθη έγιναν γενικότερα στη μουσουλμανική μειονότητα και κατ' επέκταση και στη Θράκη. Έτσι, το 1934 επιτράπηκε η δημιουργία του τουρκικού προξενείου στην Κομοτηνή. Σήμερα, ως γνωστό, το προξενείο έχει αναλάβει έντονη προπαγανδιστική δράση υπέρ της Τουρκίας. Στη Θράκη είναι κοινό μυστικό πως το τουρκικό προξενείο βοηθά οικονομικά τους μουσουλμάνους για την αγορά ακίνητης περιουσίας στη Θράκη. Γύρω από το προξενείο τέλος, έχουν συσπειρωθεί αρκετοί φανατικοί μουσουλμάνοι που κατά κοινή ομολογία έχει αποκτήσει μεγάλη δύναμη στη Θράκη σήμερα, όπως γράφει ο Π. Χιδίρογλου στο έργο: «Η Θράκη υπό το φως της Εθνικής Ιδέας των Τούρκων» (1992, σελ.76-78). Κατά τη χρονική περίοδο 1951-1952 υπογράφηκαν μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας δύο μορφωτικά σύμφωνα τα οποία αναγνωρίζουν την τουρκική γλώσσα ως τη μόνη επίσημη μειονοτική γλώσσα, επιβάλλοντας έτσι στους Πομάκους την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας ως δική τους, επειδή μόνο και μόνο ανήκαν στη μουσουλμανική (και όχι στην τουρκική ή τουρκόφωνη) μειονότητα της Δυτικής Θράκης. Με τα ίδια σύμφωνα επιτρέπεται η διδασκαλία των μουσουλμάνων μαθητών στα μειονοτικά σχολεία από μετακλητούς εκπαιδευτικούς από την Τουρκία. Έτσι, δίνεται η

δυνατότητα να εισβάλλουν στη μειονότητα «πράκτορες της Τουρκίας» ως παιδαγωγοί και να καλλιεργήσουν ελεύθερα τις προπαγανδιστικές και διχοτομικές θέσεις τους (Γ. Μαγκριώτης 1993, σελ.232).

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό λάθος, επίσης, διαπράχθηκε το 1954 όταν η κυβέρνηση του Α. Παπάγου μετονομάζει τη μουσουλμανική μειονότητα σε τουρκική. Αυτό το γεγονός «δικαίωσε» τους ίδιους τους Τούρκους, αφού, ουσιαστικά το επίσημο ελληνικό κράτος παραδέχεται ότι η συγκεκριμένη μειονότητα είναι εθνική και όχι θρησκευτική. (Τέτοια μεγάλα λάθη δε δικαιολογούνται σε ένα εθνικό θέμα τόσο μεγάλης ζωτικής σημασίας).

Στις 6/10/1966 επίσης, ο τότε υπουργός Εξωτερικών Ε. Αβέρωφ αναφέρει πως η Τουρκία εκτός από το κυπριακό έθεσε και ζήτημα της Δ. Θράκης. Και ενώ η Τουρκία το λέει πια φανερά και το διατυμπανίζει, θα λέγαμε, η ελληνική πολιτεία φαίνεται να μην ξεκαθαρίζει τα ελληνικά δίκαια.

Η συνθήκη της Λωζάνης, επίσης, παραβιάζεται παράφορα από τους Τούρκους με βιαιοπραγίες εναντίον της ελληνικής μειονότητας στην Κωνσταντινούπολη. Η ελληνική πολιτεία δεν αντιδρά με την ένταση που επιβάλλεται, αλλά και προχωρά σε υπογραφές μορφωτικών συμφώνων με την Τουρκία.

Το 1982 τέλος, η ελληνική πολιτεία δεν επέτρεψε την εγκατάσταση προσφύγων Ελλήνων από την Ίμβρο και την Τένεδο στη Θράκη. Η εγκατάσταση αυτή θα αύξανε το ελληνικό στοιχείο στη Θράκη αφού, βέβαια, πρώτα θα πραγματοποιούνταν έργα και πρόνοια, τέτοια, που θα εξασφάλιζαν την παραμονή τους εκεί.

Γενικότερα, μετά απ' όλα αυτά θα λέγαμε πως είναι μεγάλη ανάγκη να υπάρξει ένα οργανωμένο σχέδιο για τη Δ. Θράκη αλλά και για τη μουσουλμανική μειονότητα αυτής. Ένα σχέδιο το οποίο θα ήταν αποτέλεσμα μιας υπερκομματικής προσπάθειας από διάφορους ειδικούς με το θέμα. Αν υπήρχε και στο παρελθόν ένα τέτοιο σχέδιο θα είχαν ίσως αποφευχθεί πολλές από τις παραπάνω άστοχες ενέργειες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1. Είδος της Έρευνας- Σκοπός

Η έρευνα που πραγματοποιήσαμε σκοπεύει να μελετήσει από τη μια μεριά τα χαρακτηριστικά της ζωής της μουσουλμανικής μειονότητας και από την άλλη να διερευνήσει τις ανάγκες που τυχόν υπάρχουν στη μειονότητα αυτή.

Ειδικότερα στοχεύει στο να εξακριβώσει τις ιδιαιτερότητες, τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των μουσουλμάνων της Δ. Θράκης σε διάφορους τομείς της ζωής τους. Ενδιαφερθήκαμε, δηλαδή, για τον οικονομικό τομέα, τον κοινωνικό, το θρησκευτικό και τέλος τον πολιτικό τομέα καλύπτοντας έτσι, τους γενικούς τομείς δράσης των ανθρώπων και στη συγκεκριμένη περίπτωση των μουσουλμάνων της Δ. Θράκης.

Το είδος της έρευνας που χρησιμοποιήσαμε ήταν η διερευνητική με χρήση ερωτηματολογίου με συνέντευξη, το οποίο απευθυνόταν σε άτομα που έχουν ασχοληθεί επισταμένως με τη μουσουλμανική μειονότητα, τόσο ως μελετητές και κάτοχοι συγγραμμάτων που αναφέρονται σε αυτή, όσο και ως πολιτικοί ή θρησκευτικοί ηγέτες της.

Επιλέξαμε τη διερευνητική σαν καταλληλότερο είδος έρευνας, διότι μας επιτρέπει να διερευνήσουμε και να εξετάσουμε τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της μουσουλμανικής μειονότητας της Δ. Θράκης.

2. Ερωτήσεις – Υποθέσεις

Πριν από την κατασκευή του ερωτηματολογίου διατυπώσαμε ορισμένα ερωτήματα. Αυτά προέκυψαν από τη βιβλιογραφική μελέτη και αποτέλεσαν τους κατευθυντήριους άξονες πάνω στους οποίους κινηθήκαμε για την κατασκευή του ερωτηματολογίου. Επίσης, μας βοήθησαν στη διατύπωση των αποτελεσμάτων της έρευνας τα παρακάτω ερωτήματα:

- Είναι πολύ χαμηλό το μορφωτικό και κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των μουσουλμάνων;
- Η θρησκεία και η προσήλωση σε αυτή κατέχει σημαντικό ρόλο στη ζωή των μουσουλμάνων της Δ. Θράκης και επηρεάζει καταλυτικά και τους υπόλοιπους τομείς δράσης τους;
- Η θέση της γυναίκας στη μουσουλμανική μειονότητα δεν είναι ισότιμη με αυτή του άνδρα, παρ' όλο που συμμετέχει σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγική διαδικασία;

- Σε ερωτήσεις όπου αναζητείται ο πολιτικός ρόλος της Τουρκίας και της Ελλάδας αντίστοιχα, απέναντι στη μουσουλμανική μειονότητα καθώς και για τις επιδράσεις που δέχεται εκατέρωθεν αυτή, θα υπήρχε ομοφωνία μεταξύ των χριστιανών και μουσουλμάνων ερωτώμενων;
- Οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης σήμερα, αισθάνονται περισσότερο σαν Έλληνες ή σαν Τούρκοι;
- Υπάρχει μέριμνα του επίσημου ελληνικού κράτους για τη μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης και ειδικότερα για την αφομοίωση αυτής από το ελληνικό στοιχείο;
- Επηρεάζεται η μουσουλμανική μειονότητα από την Τουρκία και ποιος ο ρόλος του τουρκικού προξενείου;
- Ποιος ο ρόλος των μουσουλμάνων βουλευτών στη μουσουλμανική μειονότητα;

3. Δειγματοληψία

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από άτομα που έχουν ασχοληθεί επισταμένως με το θέμα της μουσουλμανικής μειονότητας της Δ. Θράκης. Τα άτομα αυτά είναι, είτε εκπαιδευτικοί (μουσουλμάνοι – χριστιανοί), είτε δικηγόροι, είτε πολιτικοί και κομματικοί φορείς, είτε θρησκευτικοί ηγέτες της μουσουλμανικής μειονότητας.

Οι λόγοι για τους οποίους κάναμε αυτή την επιλογή του δείγματος για την έρευνα είναι οι εξής: Κατ' αρχήν ήταν ιδιαίτερα αμφίβολο, για να μην πούμε αδύνατον, να πραγματοποιήσουμε μια έρευνα με πληθυσμό την ίδια τη μουσουλμανική μειονότητα. Και αυτό θα συνέβαινε για πάρα πολλούς λόγους μερικοί από τους οποίους είναι οι εξής: α) η μελέτη, αλλά κυρίως η προσωπική μας πείρα, μας πιστοποιούν το γεγονός ότι η μουσουλμανική μειονότητα έχει όλα τα χαρακτηριστικά μιας κλειστής κοινωνίας. Έτσι, θα έβλεπε καχύποπτα τις κινήσεις μας που στόχο θα είχαν να μελετήσουν την ίδια, με αποτέλεσμα να είχαμε πολλές αρνήσεις στο να απαντήσουν ή οι απαντήσεις, αν θα δίνονταν, να μην ήταν όλες ειλικρινείς, β) αν τον πληθυσμό στον οποίο απευθυνόταν η έρευνα, αποτελούσε η μουσουλμανική μειονότητα, ο αριθμός του δείγματος, για να είναι αντιπροσωπευτικός, θα έπρεπε να είναι αρκετά ευρύς. Η συμπλήρωση όμως αυτού και ο χρόνος επεξεργασίας των αποτελεσμάτων θα είχε ως συνέπεια να οδηγηθεί η έρευνα έξω από τα όρια που της είχαν τεθεί.

Ένας άλλος λόγος που έγινε χρήση του συγκεκριμένου δείγματος ήταν επίσης, ότι οι «ειδικοί» πάνω στο θέμα θα μπορούσαν πέρα από τα γεγονότα (χαρακτηριστικά, ανάγκες), να δώσουν και τους λόγους για τους

οποίους διαμορφώθηκαν αυτά, να αιτιολογήσουν, δηλαδή, την επικρατούσα κατάσταση.

Επιδιώξαμε λοιπόν, να εξασφαλίσουμε την εκπροσώπηση διαφόρων τύπων εμπειρίας, λαμβάνοντας υπόψη τις γνώμες τόσο ανθρώπων από τη μειονότητα, όσο και από Έλληνες χριστιανούς και Τούρκους που βρίσκονται στη Θράκη, σαν εκπρόσωποι της Τουρκίας. Κρίναμε ότι μόνο έτσι θα μπορούσαμε να αποκτήσουμε ένα ευρύ φάσμα απόψεων που θα μας οδηγούσε σε μια όσο το δυνατόν περισσότερο ολόπλευρη παρουσίαση του θέματος της μουσουλμανικής μειονότητας στη Δ. Θράκη σήμερα.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, το δείγμα της έρευνας που πραγματοποιήσαμε ήταν δείγμα κρίσης και όχι αντιπροσωπευτικό. Το δείγμα μας λοιπόν, αποτέλεσαν 12 «εμπειρογνώμονες» κατά τη δική μας άποψη, στο θέμα της μουσουλμανικής μειονότητας.

Ο τόπος που πραγματοποιήθηκε η έρευνα ήταν η Δ. Θράκη. Εκεί βρήκαμε τους μουσουλμάνους ερωτώμενους, όσο και τους χριστιανούς.

Συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι ήταν οι εξής:

α. Τρεις (3) ψάλτες με την ιδιότητα του Χότζα.

β. Δύο (2) θρησκευτικοί λειτουργοί με τη ιδιότητα του Ιμάμη.

γ. Διακεκριμένος δικηγόρος (μουσουλμάνος στο θρήσκευμα) και πρώην βουλευτής στο νομό Ροδόπης.

δ. Δύο (2) δάσκαλοι που διδάσκουν σε μειονοτικά σχολεία της Δ. Θράκης. Ο ένας είναι χριστιανός και ο άλλος μουσουλμάνος.

ε. Ο γραμματέας της Μουφτείας Κομοτηνής.

στ. Επίκουρος καθηγητής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

ζ. Δικηγόρος ο οποίος έχει συγγράψει δύο βιβλία για το μειονοτικό ζήτημα στη Θράκη.

η. Ένας δημόσιος υπάλληλος της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, αρμόδιος για το μειονοτικό ζήτημα στη Θράκη.

4. Ερωτηματολόγιο

Το θέμα της έρευνας καθώς και ο πληθυσμός στον οποίο απευθυνόμασταν ήταν από την αρχή ένα σημείο που συνιστούσε ιδιαίτερη προσοχή στη σύνταξη του ερωτηματολογίου. Αφού αποφασίσαμε ότι το ερωτηματολόγιο θα ήταν κοινό και για τους μουσουλμάνους και για τους χριστιανούς, προσπαθήσαμε οι ερωτήσεις να είναι έτσι διατυπωμένες ώστε: α) να μην ενοχληθεί ή προσβληθεί κανείς από το περιεχόμενό τους, και, β) να είναι γραμμένες σε τέτοια γλώσσα ώστε να είναι κατανοητές από όλους, μουσουλμάνους και χριστιανούς.

Τα είδη των ερωτήσεων που χρησιμοποιήσαμε ήταν: α) οι πραγματικές, οι οποίες αναφέρονται μόνο σ' εκείνο το τμήμα του ερωτηματολογίου που ερευνάται ο θρησκευτικός τομέας της ζωής της μουσουλμανικής μειονότητας, και, β) οι ερωτήσεις γνώμης ή πίστης, που αποτελούν και το υπόλοιπο τμήμα του ερωτηματολογίου.

Συνολικά το ερωτηματολόγιο αποτελείται από πενήντα δύο (52) ερωτήσεις. Όσον αφορά τον τύπο των ερωτήσεων υπάρχουν και τα τρία είδη: κλειστές, ανοιχτές και προκατασκευασμένες.

Το ερωτηματολόγιο είναι χωρισμένο σε τέσσερις τομείς, ώστε να είναι και ευκολότερα κατανοητό, αλλά και να διευκολύνει και τη διεξαγωγή συμπερασμάτων.

Έτσι το πρώτο μέρος ασχολείται με τον οικονομικό τομέα και ειδικότερα με τις εξής ενότητες: α) επάγγελμα, β) εκπαίδευση, γ) κατοικία, δ) κινητή-ακίνητη περιουσία, ε) οικονομική εξέλιξη, και, στ) κρατική αντιμετώπιση.

Το δεύτερο μέρος αφορά στον κοινωνικό τομέα της ζωής των μουσουλμάνων της Δ. Θράκης. Οι ενότητες του τομέα αυτού είναι οι εξής: α) σχέσεις μουσουλμάνων – χριστιανών, β) κοινωνική τάξη – θέση, γ) ψυχαγωγία – ενημέρωση, δ) γάμοι, και, ε) οικογένεια.

Ο τρίτος τομέας του ερωτηματολογίου ασχολείται με το θρησκευτικό τομέα της ζωής της μουσουλμανικής μειονότητας. Ο τομέας αυτός είναι χωρισμένος στις εξής ενότητες: α) ήθη και έθιμα, β) ο ρόλος της θρησκείας στη ζωή τους, γ) ο θρησκευτικός ηγέτης, και, δ) εθνική-θρησκευτική συνείδηση.

Ο τέταρτος τέλος τομέας αναφέρεται στην πολιτική. Συγκεκριμένα ασχολείται με τις εξής ενότητες: α) στάση της Τουρκίας, β) ο ρόλος των μουσουλμάνων βουλευτών, γ) το τουρκικό προξενείο, δ) προοπτικές – προτάσεις για το μέλλον, και, ε) προβλήματα -ανάγκες.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε με τη μορφή συνεντεύξεων. Αυτός ο τρόπος κρίθηκε απαραίτητος εξαιτίας της φύσης της έρευνας. Ήταν ο μόνος τρόπος για να μπορέσουμε να έχουμε μια άμεση σχέση με τους ερωτώμενους. Αυτό μας επιτρέπει: α) να εκτιμήσουμε καλύτερα τη στάση και το ύφος των ερωτώμενων, β) να γίνουν κάποιες διευκρινήσεις, γ) να ενισχυθούν οι ερωτώμενοι για να απαντήσουν όταν δεν τους είναι εύκολο, και, δ) να συγκεντρωθούν επιπλέον πληροφορίες απ' αυτές που θα συγκεντρωνόντουσαν μόνο με το ερωτηματολόγιο.

Εξαιτίας του ότι σκοπός της έρευνας που πραγματοποιήσαμε ήταν η μελέτη των χαρακτηριστικών και των αναγκών της μουσουλμανικής μειονότητας, μέσα όμως από τη γνώμη των εμπειρογνωμόνων, το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν δείγμα κρίσης.

Τα άτομα που «χρησιμοποιήθηκαν» σαν δείγμα ήταν δώδεκα (12). Φτάσαμε σε αυτά μέσα από κάποιες δημοσιεύσεις που είχαν κάνει με

θέμα τη μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης, αλλά και λόγω της θέσης τους μέσα στην κοινωνική και πολιτική ζωή της Δ. Θράκης.

Αυτό έγινε γιατί θεωρήσαμε ότι τα συγκεκριμένα άτομα θα μπορούσαν να εκφράσουν μια τεκμηριωμένη άποψη, στηριζόμενοι στις γνώσεις τους, αλλά και στη πολυετή εμπειρία που αποκτήθηκε μέσω της συμβίωσής τους με τους μουσουλμάνους.

5. Τρόπος Ανάλυσης Πληροφοριών

Για την επεξεργασία των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν χρησιμοποιήσαμε την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων. Τα στατιστικά αποτελέσματα των κλειστών και προκατασκευασμένων ερωτήσεων δίνονται με πίνακες. Οι ανοικτές ερωτήσεις επεξεργάζονται αναλυτικά και παρατίθενται όλες οι απόψεις που προέκυψαν από αυτές. Το ερωτηματολόγιο της έρευνάς μας παρατίθεται στο Παράρτημα Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της έρευνας αυτής ήταν να διερευνήσει τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης σε πολλούς τομείς της ζωής τους, μέσα από τις απόψεις κάποιων ειδικών που έχουν ασχοληθεί με το θέμα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε είναι τα εξής:

1. Οικονομικός τομέας

A. Επάγγελμα

Ερώτηση 1

- Ποια επαγγέλματα κυρίως εξασκούν οι Μουσουλμάνοι;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, προέκυψε ότι η πλειοψηφία της μουσουλμανικής μειονότητας ασχολείται κυρίως με τη γεωργία, ενώ ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της ασχολείται με την κτηνοτροφία και το εμπόριο. Επίσης ένας μικρός αριθμός, κυρίως νέων ατόμων, ασκεί τα εξής επαγγέλματα: τεχνίτες, μηχανικοί συνεργείων και γενικότερα ανειδίκευτοι εργάτες.

Ερώτηση 2

- Το επάγγελμά τους εξασκείται μετά από:

- α. Φοίτηση σε κάποια σχολή
- β. Εμπειρική μάθηση
- γ. Κάτι άλλο

Πίνακας 1

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Φοίτηση σε κάποια σχολή				
Εμπειρική μάθηση		33,3	66,7	100
Κάτι άλλο				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 1, η εξάσκηση όλων των παραπάνω επαγγελμάτων, από τη γεωργία και την κτηνοτροφία ως και την εξάσκηση κάποιας τέχνης, είναι αποτέλεσμα εμπειρικής μάθησης.

Ερώτηση 3

- Η γυναίκα της μουσουλμανικής μειονότητας προσφέρει στην παραγωγική διαδικασία;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Πίνακας 2

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		33,3	66,7	100
ΟΧΙ				
ΔΕΝ ΞΕΡΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Από τον πίνακα 2 προκύπτει ότι στην παραγωγική διαδικασία συμμετέχουν οι γυναίκες της μουσουλμανικής μειονότητας. Σ' αυτό συμφωνούν όλοι οι ερωτώμενοι.

Ερώτηση 4

- Στην παραγωγική διαδικασία προσφέρουν τα παιδιά;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 3

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		33,3	58,3	91,7
ΟΧΙ				
ΔΕΝ ΞΕΡΩ			8,3	8,3
Σύνολο		33,3	66,7	100

Από τον πίνακα 3 φαίνεται ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων πιστεύει ότι τα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία.

B. Εκπαίδευση

Ερώτηση 5

- Τα παιδιά των Μουσουλμάνων είναι συνήθως απόφοιτοι:

- α. Δημοτικού
- β. Γυμνασίου
- γ. Λυκείου
- δ. Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- ε. Δεν πηγαίνουν σχολείο

Πίνακας 4

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Δημοτικού		33,3	66,7	100
Γυμνασίου				
Λυκείου				
Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης				
Δεν πηγαίνουν σχολείο				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Στον πίνακα 4 φαίνεται ότι όλοι οι ερωτώμενοι Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί υποστηρίζουν ότι η πλειονότητα των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης είναι απόφοιτοι δημοτικού σχολείου.

Ερώτηση 6^α

- Η εκπαίδευση των παιδιών των Μουσουλμάνων μετά το δημοτικό συνεχίζεται σε:

- α. Μειονοτικό σχολείο
- β. Ελληνικό σχολείο
- γ. Και στα δύο

Πίνακας 5

Ερωτώμενοι Απαντήσεις	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Μειονοτικό σχολείο	25,0	16,7	41,7
Ελληνικό σχολείο			
Και στα δυο	8,3	50,0	58,3
Σύνολο	33,3	66,7	100

Στον πίνακα 5 προκύπτει ότι όσα από τα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας θέλουν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους, πηγαίνουν τόσο σε μειονοτικό όσο και σε ελληνικό σχολείο.

Ερώτηση 6β

- Για ποιους λόγους;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων προέκυψε ότι πηγαίνουν και στα δύο σχολεία λόγω της ανικανότητας των μειονοτικών σχολείων να ανταποκριθούν σε ολόκληρο τον αριθμό των μουσουλμάνων μαθητών. Έτσι, αρκετοί μαθητές αναγκάζονται να πηγαίνουν και στα δημόσια ελληνικά σχολεία, παρ' όλο που θα προτιμούσαν τα μειονοτικά σχολεία.

Ερώτηση 7

- Οι ανώτερες σπουδές που γίνονται συνήθως;

- α. Στην Ελλάδα
- β. Στην Τουρκία
- γ. Άλλη χώρα
- δ. Δεν γνωρίζω

Πίνακας 6

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
Στην Ελλάδα			
Στην Τουρκία	33,3	66,7	100
Άλλη χώρα			
Δεν γνωρίζω			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Ο πίνακας 6 δείχνει ότι όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν πως για τη συνέχιση των σπουδών τους σε ανώτερες και ανώτατες σχολές, οι Μουσουλμάνοι σπουδαστές της Δ. Θράκης προτιμούν τις τουρκικές σχολές και όχι τα ελληνικά πανεπιστήμια.

Ερώτηση 8

- Ακολουθούν την εκπαιδευτική διαδικασία στον ίδιο βαθμό τα κορίτσια με τα αγόρια;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 7

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
ΝΑΙ		25,0	25,0
ΟΧΙ	33,3	41,7	75,0
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Από τον πίνακα 7 προκύπτει ότι όλοι οι Χριστιανοί ερωτώμενοι συμφώνησαν στο ότι τα κορίτσια δεν ακολουθούν στον ίδιο βαθμό την εκπαιδευτική διαδικασία με τα αγόρια. Ενώ από τους Μουσουλμάνους ερωτώμενους υπήρξε ένα ποσοστό (25% του συνολικού πληθυσμού) που διαφώνησε με αυτή την άποψη. Αυτοί υποστήριξαν ότι αγόρια και κορίτσια ακολουθούν το ίδιο την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ερώτηση 9

- Αν όχι για ποιο λόγο;

Το 75% του συνολικού πληθυσμού των ερωτώμενων που απάντησαν ότι δεν ακολουθούν την εκπαιδευτική διαδικασία στον ίδιο βαθμό τα κορίτσια με τα αγόρια, δικαιολόγησαν αυτή την άποψή τους, λέγοντας ότι η μουσουλμανική θρησκεία θέλει τη γυναίκα κατώτερη του άνδρα. Αυτός είναι ο λόγος που αναγκάζει τα περισσότερα κορίτσια να μένουν σπίτι και να τελειώνουν μόνο το δημοτικό.

Γ. Κατοικία

Ερώτηση 10

- Η πλειοψηφία των Μουσουλμάνων κατοικεί κυρίως:

- α. Στις πόλεις
- β. Στα χωριά
- γ. Δεν γνωρίζω

Πίνακας 8

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Στις πόλεις		16,7		16,7
Στα χωριά		16,7	66,7	83,3
Δεν γνωρίζω				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Στον πίνακα 8 φαίνεται ότι όλοι οι ερωτώμενοι εκτός από δυο Χριστιανούς (16,7%), απάντησαν ότι η πλειοψηφία των Μουσουλμάνων κατοικεί κυρίως στα χωριά των νομών της Θράκης.

Ερώτηση 11

- Οι περισσότεροι Μουσουλμάνοι διαμένουν σε ιδιόκτητες κατοικίες;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 9

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
ΝΑΙ	33,3	66,7	100
ΟΧΙ			
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Από τον πίνακα 9 προκύπτει ότι όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν πως οι Μουσουλμάνοι της Θράκης μένουν σε ιδιόκτητες κατοικίες.

Ερώτηση 12

- Οι περισσότεροι Μουσουλμάνοι κατοικούν σε:

α. Παλιά σπίτια (πριν τη δεκαετία του '60)

β. Καινούργια σπίτια

γ. Και στα δυο

δ. Δεν γνωρίζω

Πίνακας 10

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
Παλιά σπίτια	33,3	66,7	100
Καινούργια σπίτια			
Και στα δυο			
Δεν γνωρίζω			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Ο πίνακας 10 μας δείχνει ότι όλοι οι ερωτώμενοι συμφωνούν στο ότι οι κατοικίες των Μουσουλμάνων είναι παλιά κτίσματα που κτίστηκαν πριν τη δεκαετία του 1960.

Δ. Κινητή – ακίνητη περιουσία

Ερώτηση 13

- Στην πλειοψηφία τους οι Μουσουλμάνοι είναι ιδιοκτήτες γης;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Πίνακας 11

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		33,3	66,7	100
ΟΧΙ				
ΔΕΝ ΞΕΡΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Στον πίνακα 11 φαίνεται ότι όλοι οι ερωτώμενοι πιστεύουν ότι οι Μουσουλμάνοι είναι ιδιοκτήτες γης.

Ερώτηση 14

- Πιστεύετε ότι υπάρχουν προβλήματα στην απόκτηση κινητής ή ακίνητης περιουσίας των Μουσουλμάνων;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 12

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ				
ΟΧΙ		33,3	66,7	100
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Ο πίνακας 12 μας δείχνει πως όλοι οι ερωτώμενοι πιστεύουν ότι οι Μουσουλμάνοι της Θράκης σήμερα δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα στην απόκτηση περιουσίας, κυρίως ακίνητης.

Ερώτηση 15

- Αν ναι ποια είναι αυτά;

Εξαιτίας του ότι όλες οι απαντήσεις στην προηγούμενη ερώτηση είναι αρνητικές, η ερώτηση 15 δεν απαντήθηκε.

Ε. Οικονομική Εξέλιξη

Ερώτηση 16

- (Διατυπώστε με αριθμό προτεραιότητας ποια από τα παρακάτω συμβαίνουν).

Οι Μουσουλμάνοι συγκεντρώνουν τα χρήματά τους για:

- α. Να αγοράσουν ακίνητη ή κινητή περιουσία στην Ελλάδα
- β. Να εγκατασταθούν στην Τουρκία
- γ. Να εγκατασταθούν σε άλλες χώρες του εξωτερικού
- δ. Να μεταναστεύσουν στο εσωτερικό
- ε. Κάτι άλλο
- στ. Δεν γνωρίζω

Πίνακας 13

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Να αγοράσουν ακίνητη ή κινητή περιουσία στην Ελλάδα		33,3	58,3	91,6
Να εγκατασταθούν στην Τουρκία		16,7	50,0	66,7
Να εγκατασταθούν σε άλλες χώρες του εξωτερικού				
Να μεταναστεύσουν στο εσωτερικό			25,0	25,0
Κάτι άλλο				
Δεν γνωρίζω				

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι απάντησαν πως οι Μουσουλμάνοι της Θράκης συγκεντρώνουν τα χρήματά τους για την αγορά ακίνητης περιουσίας στην Ελλάδα. Ένα μικρότερο ποσοστό αλλά πολύ σημαντικό, απάντησε πως συγκεντρώνουν τα χρήματά τους με σκοπό την εγκατάλειψη της Θράκης και την εγκατάστασή τους στην Τουρκία. Τέλος, ένα μικρό ποσοστό Μουσουλμάνων ερωτώμενων (25%) απάντησε ότι οι Μουσουλμάνοι της Θράκης συγκεντρώνουν τα χρήματά τους για να μεταναστεύσουν στο εσωτερικό της χώρας.

Στ. Κρατική αντιμετώπιση

Ερώτηση 17

- Η κρατική μέριμνα όσον αφορά στην οικονομική αντιμετώπιση για τους Μουσουλμάνους είναι επαρκής;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Πίνακας 14

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		16,7	25,0	41,7
ΟΧΙ		16,7	41,7	58,3
ΔΕΝ ΞΕΡΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Ο πίνακας 14 μας δείχνει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων απάντησε πως δεν είναι επαρκής η κρατική μέριμνα όσον αφορά στην κρατική αντιμετώπιση για τους Μουσουλμάνους. Οι απαντήσεις των ερωτώμενων Χριστιανών ήταν ισάριθμες οι θετικές με τις αρνητικές. Αντίθετα, στις απαντήσεις των Μουσουλμάνων ερωτώμενων υπερτερούν οι αρνητικές.

Ερώτηση 18

- Αν όχι, ποια προβλήματα υπάρχουν;

Οι ερωτώμενοι (58,3%) που στην προηγούμενη ερώτηση απάντησαν πως δεν είναι επαρκής η κρατική αντιμετώπιση για τους Μουσουλμάνους, υποστήριξαν ότι υπάρχουν τα εξής προβλήματα:

- α. Δεν προωθείται η ανάπτυξη επιχειρήσεων και δεν δίνονται κίνητρα για επενδύσεις σε Μουσουλμάνους επιχειρηματίες.
- β. Δεν δίνονται δάνεια από τις τράπεζες σε Μουσουλμάνους.
- γ. Υπάρχει αδυναμία κάλυψης εξειδικευμένων θέσεων εργασίας από τους Μουσουλμάνους λόγω του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου τους.
- δ. Υπάρχει απραξία στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων με σκοπό την ανάπτυξη της Θράκης.

1. Κοινωνικός Τομέας

A. Σχέσεις Μουσουλμάνων – Χριστιανών

Ερώτηση 19

- Νομίζετε ότι υπάρχουν προβλήματα στις σχέσεις Μουσουλμάνων και Χριστιανών πολιτών;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 15

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		8,3	8,3	16,7
ΟΧΙ		25,0	58,3	83,3
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Από τον πίνακα 15 προκύπτει ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων συμφωνεί ότι δεν υπάρχουν προβλήματα στις σχέσεις μεταξύ Μουσουλμάνων και Χριστιανών. Δύο μόνο απάντησαν θετικά, ένας Μουσουλμάνος και ένας Χριστιανός.

Ερώτηση 20

- Αν ναι, ποια νομίζετε ότι είναι αυτά;

Το 16,7% των ερωτώμενων που στην προηγούμενη ερώτηση απάντησε θετικά, δικαιολόγησε αυτή την απάντησή του ως εξής:

- Ο Χριστιανός ερωτώμενος απάντησε πως οι σχέσεις μεταξύ Μουσουλμάνων και Χριστιανών χαρακτηρίζονται από έλλειψη εμπιστοσύνης με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα.
- Ο Μουσουλμάνος ερωτώμενος απάντησε πως τα προβλήματα οφείλονται στην ύπαρξη του αισθήματος της υπεροχής, στη στάση και στη δράση γενικά των Ελλήνων Χριστιανών απέναντι στους Μουσουλμάνους.

Ερώτηση 21

- Αν όχι, η επαφή μεταξύ τους είναι:
(Σημειώστε και πάνω από μια απάντηση).

- α. Φιλική
- β. Τυπική
- γ. Αδιάφορη
- δ. Κάτι άλλο
- ε. Δεν γνωρίζω

Πίνακας 16

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
Φιλική	16,7	33,3	50,0
Τυπική	16,7	33,3	50,0
Αδιάφορη	16,7	50,0	66,7
Κάτι άλλο	Επαγγελματική 16,7	Επαγγελματική 16,7	33,3
Δεν γνωρίζω			

Στον πίνακα 16 φαίνεται πως το είδος των σχέσεων που υπάρχει σε μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ των Μουσουλμάνων και Χριστιανών της Θράκης είναι αδιάφορη σε ποσοστό 66,7%, ενώ τα άλλα είδη σχέσεων υπάρχουν σε μικρότερο βαθμό. Έτσι, έχουμε τη φιλική και τυπική σχέση σε ποσοστό 50%, ενώ προέκυψε και η επαγγελματική στην ερώτηση «κάτι άλλο», με ποσοστό 33,3%.

B. Κοινωνική Τάξη-Θέση

Ερώτηση 22

- Η πλειοψηφία των Μουσουλμάνων σε ποια κατά τη γνώμη σας κοινωνικοοικονομική τάξη ανήκει;

Παρ' όλο που η ερώτησή μας διατυπώθηκε ανοιχτά, ομοφωνία υπήρξε στο ότι η πλειοψηφία των Μουσουλμάνων της Θράκης ανήκει στην πιο χαμηλή κοινωνικοοικονομική τάξη.

Γ. Ψυχαγωγία-Ενημέρωση

Ερώτηση 23

- Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο τρόπος ψυχαγωγίας που επιλέγουν;

- α. Ομαδικές εκδηλώσεις (γιορτές, γάμοι, κ.τ.λ.)
- β. Κέντρα ψυχαγωγίας (μπαρ, ταβέρνες, κ.τ.λ.)
- γ. Καφεενεία
- δ. Μέσα στο σπίτι (τηλεόραση, ραδιόφωνο)
- ε. Αθλητικές εκδηλώσεις
- στ. Κάτι άλλο
- ζ Δεν γνωρίζω

Πίνακας 17

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Ομαδικές εκδηλώσεις	25,0	58,3	83,3
Κέντρα ψυχαγωγίας	8,3	25,0	33,3
Καφεενεία	33,3	41,7	75,0
Μέσα στο σπίτι	25,0	50,0	75,0
Αθλητικές εκδηλώσεις			
Κάτι άλλο			
Δεν γνωρίζω			

Από τον πίνακα 17 προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των Μουσουλμάνων επιλέγουν κατά σειρά προτεραιότητας:

- α. Ομαδικές εκδηλώσεις (γιορτές, γάμοι) 83,3%
- β. Μέσα στο σπίτι 75%
- γ. Καφεενεία 75%
- δ. Κέντρα διασκέδασης (μπαρ, ταβέρνες) 33,3%

Αξιοσημείωτο υπήρξε το γεγονός πως κανείς από τους ερωτώμενους δεν απάντησε πως οι αθλητικές εκδηλώσεις αποτελούν τρόπο ψυχαγωγίας για τους Μουσουλμάνους της Δ. Θράκης, παρ' όλο που η ερώτησή μας ήταν προκατασκευασμένη και αναφερόταν και αυτός ο τρόπος ψυχαγωγίας. Και αυτό σε μια εποχή που προβάλλεται έντονα ο αθλητισμός και προστατεύεται και από το ίδιο το κράτος.

Ερώτηση 24

- Καλύπτονται κατά τη γνώμη σας οι ανάγκες τους σ' αυτό τον τομέα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 18

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
ΝΑΙ	33,3	58,3	91,7
ΟΧΙ		8,3	8,3
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Στον παραπάνω πίνακα 18, φαίνεται πως η πλειοψηφία των ερωτώμενων (91,7%), απάντησε θετικά στην ερώτησή μας. Μόνο ένα μικρό ποσοστό της τάξης των 8,3% απάντησε πως δεν καλύπτονται οι ανάγκες των Μουσουλμάνων στον τομέα της ψυχαγωγίας και ενημέρωσης.

Ερώτηση 25

- Αν ΟΧΙ, ποιες ελλείψεις πιστεύετε ότι υπάρχουν;

Ο μόνος Μουσουλμάνος ερωτώμενος που απάντησε αρνητικά στην προηγούμενη ερώτηση δικαιολόγησε την απάντησή του λέγοντας ότι:

- α. Υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση των Μουσουλμάνων από τους Χριστιανούς στις αθλητικές εκδηλώσεις.
- β. Γίνεται παρενόχληση της μετάδοσης τηλεοπτικών εκπομπών από την Τουρκία, και,
- γ. Δεν επιτρέπεται η κυκλοφορία τουρκικών εφημερίδων και περιοδικών στη Θράκη στο εύρος που επιθυμούν οι Μουσουλμάνοι.

Ερώτηση 26

- Από ποιες πηγές γίνεται η ενημέρωση των Μουσουλμάνων;

- α. Τηλεόραση
- β. Ραδιόφωνο
- γ. Ελληνικός Τύπος
- δ. Τουρκικός Τύπος
- ε. Κάτι άλλο
- στ. Δεν γνωρίζω

Πίνακας 19

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Τηλεόραση	16,7	50,0	66,7
Ραδιόφωνο	16,7	33,3	50,0
Ελληνικός Τύπος		16,7	16,7
Τούρκικος Τύπος	25,0	16,7	41,7
Κάτι άλλο	(Προξενείο) 8,3		8,3
Δεν γνωρίζω			

Ο πίνακας 19 μας δείχνει πως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων πιστεύει πως η μουσουλμανική μειονότητα ενημερώνεται μέσω της τηλεόρασης (66,7 %) και του ραδιοφώνου (50%). Επίσης γίνεται χρήση του τουρκικού τύπου (41,7%). Αυτή η απάντηση δόθηκε κύρια από τους Χριστιανούς ερωτώμενους και μόνο από δύο Μουσουλμάνους. Ακόμα ένα ποσοστό (16,7%) Μουσουλμάνων απάντησε ότι χρησιμοποιούν και τον ελληνικό τύπο για την ενημέρωση τους. Τέλος, ένας μόνο Χριστιανός ερωτώμενος απάντησε πως οι Μουσουλμάνοι μπορούν να ενημερωθούν και από το Τουρκικό Προξενείο.

Δ. Γάμοι

Ερώτηση 27

- (Σημειώστε όσα ισχύουν)

Όσον αφορά στη μουσουλμανική μειονότητα τελούνται γάμοι μεταξύ:

- α. Των τριών εθνολογικών στοιχείων (Τουρκογενείς, Πομάκοι, Αθίγγανοι).
- β. Των Τουρκογενών
- γ. Των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων
- δ. Κάτι άλλο
- ε. Δεν γνωρίζω

Πίνακας 20

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
Τριών εθνολογικών στοιχείων	25,0	66,7	91,7
Τουρκογενών	8,3		8,3
Χριστιανών και Μουσουλμάνων			
Κάτι άλλο			
Δεν γνωρίζω			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Από τον πίνακα 20 προκύπτει ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων (91,7%) πιστεύει πως τελούνται γάμοι μεταξύ και των τριών εθνολογικών μουσουλμανικών στοιχείων: Πομάκων, Τουρκογενών, Αθίγγανων.

Ερώτηση 28

- Υπάρχουν διαζύγια ανάμεσα στους Μουσουλμάνους;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 21

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		25,0	58,3	83,3
ΟΧΙ			8,3	8,3
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ		8,3		8,3
Σύνολο		33,3	66,7	100

Στον πίνακα 21 φαίνεται ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων γνωρίζει πως υπάρχει ο θεσμός του διαζυγίου στη μουσουλμανική κοινωνία (εκτός από ένα ποσοστό 8,3% που είναι Μουσουλμάνοι και έδωσαν αρνητική απάντηση).

Ερώτηση 29

- Αν ΟΧΙ, για ποιους λόγους;

Ο ένας Μουσουλμάνος που έδωσε αρνητική απάντηση, δικαιολόγησε αυτήν λέγοντας πως η μουσουλμανική κοινωνία είναι συντηρητική και τα μέλη της διατηρούν πιστά τις επιταγές του Ισλάμ.

Ε. Οικογένεια

Ερώτηση 30

- Οι οικογένειες των Μουσουλμάνων είναι κυρίως πυρηνικές;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 22

Ερωτώμενοι Απαντήσεις	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ	25,0	58,3	83,3
ΟΧΙ	8,3	8,3	16,7
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Ο πίνακας 22 μας δείχνει πως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων πιστεύει πως οι οικογένειες των Μουσουλμάνων σήμερα είναι κυρίως πυρηνικές. Ένα μικρό μόνο ποσοστό (16,7%) έδωσε αρνητική απάντηση.

Ερώτηση 31

- Όσον αφορά στη λήψη αποφάσεων μέσα στη μουσουλμανική οικογένεια συνήθως κυριαρχεί η γνώμη:

- α. Του άνδρα
- β. Της γυναίκας
- γ. Των δύο εξίσου
- δ. Κάτι άλλο

Πίνακας 23

Ερωτώμενοι Απαντήσεις	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Του άνδρα	33,3	66,7	100
Της γυναίκας			
Των δύο εξίσου			
Κάτι άλλο			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Από τον πίνακα 23 είναι φανερό πως υπήρχε ομοφωνία στους ερωτώμενους για το ποιος λαμβάνει τις αποφάσεις μέσα στη μουσουλμανική οικογένεια. Όλοι (100%) απάντησαν πως αυτό γίνεται από τον άνδρα.

Ερώτηση 32

- Πιστεύετε ότι η γυναίκα κατέχει ισότιμη θέση με τον άνδρα όσον αφορά στη λειτουργία της οικογένειας και ειδικότερα στην οικονομική διαχείριση, στη λύση προβλημάτων και στις κοινές δραστηριότητες;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 24

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
ΝΑΙ			
ΟΧΙ	33,3	66,7	100
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ			
Σύνολο	33,3	66,7	100

Από τον πίνακα 24 προκύπτει πως ομόφωνα οι ερωτώμενοι απάντησαν πως η γυναίκα δεν κατέχει ισότιμη θέση με τον άνδρα στην οικονομική διαχείριση, στη λύση προβλημάτων και στις κοινές δραστηριότητες.

3. Θρησκευτικός Τομέας

A. Ήθη - Έθιμα

Ερώτηση 33

- Ποια θρησκευτικά έθιμα υπάρχουν στη μουσουλμανική μειονότητα;

Τα κυριότερα θρησκευτικά έθιμα τα οποία διατηρεί η μουσουλμανική μειονότητα ως και σήμερα είναι τα εξής:

- α. Κουρμπάν, το οποίο είναι αντίστοιχη γιορτή με τα Χριστούγεννα,
- β. Σεκίρ Μπαϊράμ, γιορτή που αντιστοιχεί με το δικό μας Πάσχα
- γ. Ραμαζάν, που είναι μια περίοδος αυστηρής νηστείας που προηγείται του Μπαϊράμ,
- δ. Υπάρχουν, τέλος, πέντε (5) θρησκευτικές εορτές που είναι αφιερωμένες στον Μωάμεθ.

Ερώτηση 34

- Ποια εθνικά έθιμα τελούνται; (π.χ. εθνικές εορτές, κ.τ.λ.)

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων (όλοι οι Μουσουλμάνοι και τρεις Χριστιανοί) απάντησε ότι δεν έχουν κάποια εθνικά έθιμα, αλλά γιορτάζουν τις ελληνικές εθνικές εορτές. Μόνο ένας Χριστιανός ερωτώμενος απάντησε ότι δεν γνωρίζει.

Ερώτηση 35

- Η παράδοση των Μουσουλμάνων διατηρείται έντονα και αναλλοίωτα από τους σημερινούς νέους;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Πίνακας 25

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		16,7	25,0	41,7
ΟΧΙ		16,7	41,7	58,3
ΔΕΝ ΞΕΡΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Ο πίνακας 25 μας δείχνει ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων απάντησαν πως οι νέοι δεν διατηρούν έντονα και αναλλοίωτα τα ήθη και έθιμά τους. Υπήρξε όμως ένα σημαντικό ποσοστό (25% Μουσουλμάνοι και 16,7% Χριστιανοί) που υποστήριξαν πως οι Μουσουλμάνοι νέοι της Δυτικής Θράκης είναι πιστοί στους κανόνες του Ισλάμ, στα ήθη και έθιμά τους και παρουσιάζουν μικρές αποκλίσεις απ' αυτά.

B. Ρόλος Θρησκείας στη ζωή τους

Ερώτηση 36

- Η μουσουλμανική θρησκεία απαγορεύει κάποιες δραστηριότητες;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Πίνακας 26

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		25,0	66,7	91,7
ΟΧΙ		8,3		8,3
ΔΕΝ ΞΕΡΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Ο πίνακας 26 δείχνει πως η πλειοψηφία των ερωτώμενων απάντησε πως πράγματι η μουσουλμανική θρησκεία υπαγορεύει ορισμένες απαγορεύσεις στους πιστούς της.

Ερώτηση 37

- Αν ΝΑΙ, ποιες είναι αυτές οι απαγορεύσεις;

Οι απαγορεύσεις οι οποίες τους επιβάλλονται και που τηρούνται, όπως δήλωσαν οι ερωτώμενοι, είναι:

- α. δεν τους επιτρέπεται να τρώνε χοιρινό κρέας
- β. δεν τους επιτρέπεται να καταναλώνουν αλκοόλ
- γ. πρέπει οι γυναίκες της μουσουλμανικής μειονότητας να φοράνε φερετζέ.

Γ. Θρησκευτικός Ηγέτης

Ερώτηση 38

- Ποια είναι η θρησκευτική ιεραρχία της μουσουλμανικής θρησκείας;

Όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν ομόφωνα πως η ιεραρχία της μουσουλμανικής θρησκείας είναι η εξής:

- α. Μουφτής: ανώτατος θρησκευτικός ηγέτης
- β. Ιμάμης
- γ. Χότζας-Ψάλτης

Ερώτηση 39

- Με ποιόν τρόπο εκλέγεται ο ανώτατος θρησκευτικός ηγέτης;

Ο ανώτατος θρησκευτικός ηγέτης Μουφτής, διορίζεται από 11μελή επιτροπή η οποία αποτελείται από δέκα (10) επιφανείς Μουσουλμάνους και τον Νομάρχη του κάθε νομού στον οποίο εκλέγεται ο Μουφτής.

Ερώτηση 40

- Ποιες είναι οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του ανώτατου θρησκευτικού ηγέτη;

Οι αρμοδιότητες του Μουφτή είναι οι ρυθμίσεις οικογενειακού δικαίου (γάμοι, διαζύγια) και ρυθμίσεις κληρονομικού δικαίου .Οι αποφάσεις του Μουφτή για να έχουν ισχύ θα πρέπει να επικυρωθούν από ελληνικό δικαστήριο.

Ερώτηση 41

- Συνήθως ποιες είναι οι σχέσεις του θρησκευτικού ηγέτη και της πολιτείας;

Οι σχέσεις του Μουφτή με το επίσημο ελληνικό κράτος όπως προέκυψε από τις απαντήσεις, είναι γενικά καλές. Υπέρ αυτής της άποψης συνηγορούν και οι δώδεκα (12) ερωτώμενοι. Η θέση του Μουφτή βαθμολογικά αντιστοιχεί σε θέση δημοσίου υπαλλήλου με βαθμό Διευθυντή Α΄.

Δ. Εθνική – Θρησκευτική Συνείδηση

Ερώτηση 42

- Κατά τη γνώμη σας η πλειοψηφία των Μουσουλμάνων νιώθει σαν Έλληνες ή σαν Τούρκοι;

Αξιοσημείωτο είναι ότι τόσο οι Χριστιανοί όσο και οι Μουσουλμάνοι ερωτώμενοι, απάντησαν ότι οι Μουσουλμάνοι νιώθουν σαν Τούρκοι.

2. Πολιτικός Τομέας

A. Στάση Τουρκίας

Ερώτηση 43

- Επηρεάζει κατά τη γνώμη σας η Τουρκία τη μουσουλμανική μειονότητα στη στάση της απέναντι στην ελληνική πολιτεία;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Πίνακας 27

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		33,3	66,7	100
ΟΧΙ				
ΔΕΝ ΞΕΡΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Ο πίνακας 27 δείχνει ότι όλοι οι ερωτώμενοι πιστεύουν ότι η Τουρκία επηρεάζει τη στάση της μουσουλμανικής μειονότητας απέναντι στην ελληνική πολιτεία.

Ερώτηση 44

- Αν ΝΑΙ, αναφέρατε σε ποιους τομείς.

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων προέκυψε ότι οι τομείς επίδρασης της Τουρκίας στη μουσουλμανική μειονότητα είναι οι εξής:

- α. Επηρεάζει την πολιτική θέση της μειονότητας απέναντι στο επίσημο ελληνικό κράτος.
- β. Επηρεάζει τον οικονομικό τομέα όσον αφορά στις επενδύσεις της μειονότητας στην Ελλάδα.
- γ. Επηρεάζει τη στάση τους πάνω σε θρησκευτικά θέματα, όπως στο θέμα της εκλογής του Μουφτή.
- δ. Επηρεάζει τις κοινωνικές δραστηριότητες των Μουσουλμάνων.

Ερώτηση 45

- (Σημειώστε όσα ισχύουν)

-Οι εκάστοτε σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας επηρεάζουν τη μουσουλμανική μειονότητα στο να:

- α. Συνεργάζονται αρμονικά Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι
- β. Ενισχύονται τα αντιεθνικά συναισθήματα
- γ. Ενισχύονται φιλελληνικά συναισθήματα
- δ. Φεύγουν στην Τουρκία οι Μουσουλμάνοι
- ε. Διαταράσσονται οι σχέσεις μεταξύ Μουσουλμάνων-Χριστιανών της Θράκης
- στ. Δεν γνωρίζω
- ζ. Κάτι άλλο

Πίνακας 28

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Συνεργάζονται αρμονικά Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι		8,3	25,0	33,3
Ενισχύονται τα αντιεθνικά συναισθήματα		8,3	16,7	25,0
Ενισχύονται φιλελληνικά συναισθήματα			25,0	25,0
Φεύγουν στην Τουρκία οι Μουσουλμάνοι			16,7	16,7
Διαταράσσονται οι σχέσεις μεταξύ Μουσουλμάνων-Χριστιανών της Θράκης		25,0	58,3	83,3
Δεν γνωρίζω				
Κάτι άλλο				

Από τον πίνακα 28 προκύπτει ότι οι περισσότεροι ερωτώμενοι απάντησαν πως κύρια η Τουρκία επηρεάζει τη Μουσουλμανική μειονότητα με στόχο τη διατάραξη των σχέσεων Χριστιανών-Μουσουλμάνων (83,3%).

Όμως και οι άλλες υποθέσεις συγκέντρωσαν υψηλά ποσοστά απαντήσεων. Αυτό σημαίνει ότι ανάλογα με το αν οι σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας είναι καλές, είναι και οι επηρεασμοί, θετικοί ή αρνητικοί, της Τουρκίας στη μειονότητα.

Β. Ο Ρόλος των Μουσουλμάνων Βουλευτών

Ερώτηση 46

(Σημειώστε όσα ισχύουν)

- Οι Μουσουλμάνοι βουλευτές πιστεύετε ότι σε σχέση με τη μουσουλμανική μειονότητα επηρεάζουν ώστε να:

- α. Συνεργάζονται οι Μουσουλμάνοι με τους Χριστιανούς πολίτες στη Θράκη
- β. Συνειδητοποιούν τις ανάγκες τους οι Μουσουλμάνοι
- γ. Καλύπτονται οι ανάγκες-δικαιώματά τους
- δ. Χρησιμοποιείται η μειονότητα για προσωπικές τους φιλοδοξίες
- ε. Αποδέχονται την κρατική οικονομική πολιτική
- στ. Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θέματα παιδείας
- ζ. Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θρησκευτικά θέματα
- η. Δεν γνωρίζω
- θ. Κάτι άλλο

Πίνακας 29

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
Συνεργάζονται οι Μουσουλμάνοι με τους Χριστιανούς πολίτες στη Θράκη	8,3	8,3	16,7
Συνειδητοποιούν τις ανάγκες τους οι Μουσουλμάνοι		8,3	8,3
Καλύπτονται οι ανάγκες-δικαιώματά τους			
Χρησιμοποιείται η μειονότητα για προσωπικές τους φιλοδοξίες	25,0	41,7	66,7
Αποδέχονται την κρατική οικονομική πολιτική		25,0	25,0
Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θέματα παιδείας		16,7	16,7
Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θρησκευτικά θέματα	8,3	41,7	50,0
Δεν γνωρίζω		8,3	8,3
Κάτι άλλο			

Από τον πίνακα 29 προκύπτει ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων πιστεύει πως οι Μουσουλμάνοι βουλευτές χρησιμοποιούν τη μειονότητα, για την επίτευξη προσωπικών φιλοδοξιών.

Γ. Τουρκικό Προξενείο

Ερώτηση 47

(Σημειώστε όσα ισχύουν)

- Πιστεύετε ότι το Τουρκικό Προξενείο σε σχέση με τη μουσουλμανική μειονότητα επηρεάζει, ώστε να:

- α. Συνεργάζονται Μουσουλμάνοι με Χριστιανούς πολίτες στη Θράκη
- β. Διεκδικούν κάποια δικαιώματά τους
- γ. Έχουν επικοινωνία και επαφή οι Μουσουλμάνοι με την Τουρκία
- δ. Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θέματα που αφορούν στη μειονότητα
- ε. Ενισχύονται οικονομικά οι Μουσουλμάνοι για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας
- στ. Δεν γνωρίζω
- ζ. Κάτι άλλο

Πίνακας 30

Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
Απαντήσεις			
Συνεργάζονται Μουσουλμάνοι με Χριστιανούς πολίτες στη Θράκη	8,3	8,3	16,7
Διεκδικούν κάποια δικαιώματά τους	8,3	8,3	16,7
Έχουν επικοινωνία και επαφή οι Μουσουλμάνοι με την Τουρκία	16,7	50,0	66,7
Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θέματα που αφορούν στη μειονότητα		25,0	25,0
Ενισχύονται οικονομικά οι Μουσουλμάνοι για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας	25,0	33,3	58,3
Δεν γνωρίζω			
Κάτι άλλο			

Ο πίνακας 30 δείχνει πως η πλειοψηφία των ερωτώμενων πιστεύει ότι το Τουρκικό Προξενείο βοηθά κύρια τους Μουσουλμάνους της Δ. Θράκης στο να έχουν επαφή με την Τουρκία. Επίσης, σημαντικό ήταν το ποσοστό (58,3%) των ερωτώμενων που απάντησαν ότι το Προξενείο ενισχύει οικονομικά τη μουσουλμανική μειονότητα.

Δ. Προοπτικές – Προτάσεις για το Μέλλον

Ερώτηση 48

- Πιστεύετε ότι στο μέλλον υπάρχουν κάποιοι κίνδυνοι για τη Θράκη;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Πίνακας 31

Απαντήσεις	Ερωτώμενοι	Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Συνολικός Πληθυσμός
ΝΑΙ		25,0	16,7	41,7
ΟΧΙ		8,3	50,0	58,3
ΔΕΝ ΞΕΡΩ				
Σύνολο		33,3	66,7	100

Ο πίνακας 31 δείχνει ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων (58,3%) με μεγαλύτερο ποσοστό τους Μουσουλμάνους (41,7%) πιστεύει ότι δεν υπάρχουν κίνδυνοι για τη Θράκη στο μέλλον.

Ερώτηση 49

- Αν ΝΑΙ, ποιοι είναι αυτοί οι κίνδυνοι κατά τη γνώμη σας;

Σύμφωνα με τον πίνακα 31 υπήρξε ένα ποσοστό (41,7%) των ερωτώμενων που διαβλέπουν κινδύνους για τη Θράκη στο μέλλον. Κατά την άποψη αυτών λοιπόν, οι κίνδυνοι αυτοί είναι οι εξής:

- α. Εγκατάλειψη της Θράκης τόσο από Χριστιανούς, όσο και από Μουσουλμάνους.
- β. Η διατάραξη των σχέσεων των Μουσουλμάνων και των Χριστιανών της Δ. Θράκης και η έκρηξη της μειονότητας.
- γ. Υλοποίηση των επεκτατικών σχεδίων της Τουρκίας.
- δ. Ο κίνδυνος αυτονομησης και αυτοδιάθεσης των Μουσουλμάνων της Δ. Θράκης όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν.

Ερώτηση 50

- Ποιες είναι οι απόψεις σας και οι προτάσεις σας για την καλύτερη αντιμετώπιση των κινδύνων στο μέλλον;

Οι προτάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων που δόθηκαν από αυτούς που βλέπουν την ύπαρξή τους είναι:

- α. Να υπάρξει μέριμνα της ελληνικής πολιτείας ειδικά για τη Θράκη.
- β. Οικονομική ενίσχυση και επιπλέον οχύρωση της Δ. Θράκης. Επίδειξη ειδικού ενδιαφέροντος από το επίσημο ελληνικό κράτος για τη μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης με στόχο την αφομοίωση αυτής από το ελληνικό στοιχείο.
- γ. Αντιμετώπιση του κινδύνου της έκρηξης της μουσουλμανικής μειονότητας. Να σταματήσει η καταπίεση των δικαιωμάτων της μουσουλμανικής μειονότητας της Δ. Θράκης και να αντιμετωπιστεί αυτή αμοιβαία με την Ελληνική μειονότητα της Τουρκίας (θεωρώντας ότι η Ελληνική μειονότητα της Τουρκίας χαίρει ιδιαίτερης αντιμετώπισης από τους Τούρκους).
- δ. Χάραξη ενιαίας πολιτικής του ελληνικού κράτους η οποία δεν θα μεταβάλλεται από την εκάστοτε πολιτική κατάσταση και που θα χαραχθεί όχι από τα εκλογικά επιτελεία των κομμάτων, αλλά από ειδικούς σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, οικονομίας και άμυνας. Η υλοποίησή τους δε, θα πραγματοποιηθεί από Θράκες διπλωμάτες ειδικά εκπαιδευμένους στα θέματα αυτά.

Ε. Προβλήματα – Ανάγκες

Ερώτηση 51

- Πιστεύετε ότι υπάρχουν κάποια προβλήματα ή ανάγκες που δεν έχουν αναφερθεί προηγούμενα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Όλοι οι ερωτώμενοι έδωσαν αρνητική απάντηση.

Ερώτηση 52

- Αν ΝΑΙ, ποια είναι αυτά;

Εφόσον όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν αρνητικά στην προηγούμενη ερώτηση, η παρούσα ερώτηση δεν απαντήθηκε.

2.	ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	
Πίνακες	Τίτλοι	Σελ.
1 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας του τρόπου άσκησης των επαγγελματιών των μουσουλμάνων της Θράκης.	52
2 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας της συμμετοχής της γυναίκας της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη.	52
3 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας της συμμετοχής στην παραγωγική διαδικασία των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας.	53
4 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας της βαθμίδας εκπαίδευσης που ακολουθούν τα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας	53
5 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας της προτίμησης των μουσουλμάνων για τα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης.	54
6 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας της επιλογής των μουσουλμάνων για τη χώρα πραγματοποίησης ανώτατων σπουδών.	55
7 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας της συμμετοχής των κοριτσιών της μουσουλμανικής μειονότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία σε σχέση μ' αυτή των αγοριών της μειονότητας.	55
8 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για τον τόπο κατοικίας των μουσουλμάνων.	56
9 ^{ος} & 10 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για το είδος των κατοικιών των μουσουλμάνων.	57
11 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας της κτίσης ή όχι γης από τους μουσουλμάνους.	58
12 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για την ύπαρξη προβλημάτων στην απόκτηση περιουσίας από τους μουσουλμάνους.	59
13 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας του σκοπού συγκεντρώσεως χρημάτων από τους μουσουλμάνους.	60
14 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για την επάρκεια της κρατικής μέριμνας στην οικονομική αντιμετώπιση των μουσουλμάνων.	61
15 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για την ύπαρξη προβλημάτων στις σχέσεις μουσουλμάνων- χριστιανών.	62
16 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για το τύπο επαφής των μουσουλμάνων με τους χριστιανούς.	63
17 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για τον τρόπο ψυχαγωγίας που επιλέγουν οι μουσουλμάνοι.	64

18 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας της κάλυψης ή όχι των αναγκών στον τομέα της ψυχαγωγίας των μουσουλμάνων.	65
19 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των πηγών ενημέρωσης της μουσουλμανικής μειονότητας.	66
20 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για τους γάμους που τελούνται στη μουσουλμανική μειονότητα.	67
21 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των απόψεων για την ύπαρξη διαζυγίων στη μουσουλμανική μειονότητα.	68
22 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των απόψεων για το είδος των οικογενειών των μουσουλμάνων.	69
23 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των απόψεων για τη λήψη αποφάσεων μέσα στην οικογένεια.	69
24 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των γνωμών για τη θέση της γυναίκας στη μουσουλμανική οικογένεια.	70
25 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των απόψεων για τη διατήρηση της παράδοσης από τους νέους στη μουσουλμανική μειονότητα.	71
26 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας για τις απαγορεύσεις που θέτει η μουσουλμανική θρησκεία.	72
27 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των απόψεων για τον επηρεασμό της μουσουλμανικής μειονότητας από την Τουρκία.	75
28 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των γνωμών για τον επηρεασμό της μουσουλμανικής μειονότητας από τις σχέσεις χριστιανών-μουσουλμάνων.	76
29 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των απόψεων για τον επηρεασμό της μουσουλμανικής μειονότητας από τους ανεξάρτητους μουσουλμάνους βουλευτές.	77
30 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των γνωμών για τον επηρεασμό της μουσουλμανικής μειονότητας από το Τουρκικό Προξενείο.	78
31 ^{ος}	Πίνακας ποσοστιαίας αναλογίας των απόψεων για την ύπαρξη ή όχι κινδύνων στη Δ. Θράκη.	79

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Συμπεράσματα

Η βιβλιογραφική μελέτη και η έρευνα που πραγματοποιήσαμε μας έδωσαν τη δυνατότητα να διεξάγουμε κάποια συμπεράσματα. Αυτά είναι τα εξής:

- Οι εξελίξεις στα Βαλκάνια κατέχουν σημαντική θέση στη διεθνή σκηνή. Τα Βαλκάνια είναι ένας γεωγραφικός χώρος με σημαντική αξία καθώς ενώνει το Βορρά με το Νότο, την Ανατολή με τη Δύση. Κατά συνέπεια τα γεγονότα που διαδραματίζονται στο χώρο αυτό τραβούν την προσοχή όλου του κόσμου. Τα προβλήματα που κατά καιρούς δημιουργούνται εξαιτίας της έντονης παρουσίας των διαφόρων μειονοτήτων στις βαλκανικές χώρες καθιστούν τις σχέσεις ανάμεσα στις χώρες αυτές τεταμένες. Αυτό σε συνάρτηση με τα γεγονότα των τελευταίων χρόνων και τα εθνικά προβλήματα στο βαλκανικό έδαφος (π.χ. Κοσσυφοπέδιο, Μακεδονία, Βορειοηπειρωτικό) κάνει πολλούς να υποθέσουν πως υπάρχει πιθανότητα τα Βαλκάνια πραγματικά να εκραγούν.
- Οι μειονότητες είναι παρά πολλές στο χώρο των Βαλκανίων. Οι μουσουλμανικές αποτελούν και το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών, και τις συναντάμε στη Βουλγαρία, τη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα. Σήμερα πολλές είναι οι μειονότητες που προσπαθούν να αυτονομηθούν. Το γεγονός αυτό προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στη θέση και δράση των μειονοτήτων για τη διατήρηση της ειρήνης τόσο των χωρών των οποίων είναι πολίτες όσο και της παγκόσμιας ειρήνης γενικότερα.
- Λίγοι είναι οι Έλληνες που γνωρίζουν για τη μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης. Οι περισσότεροι γνωρίζουν ότι στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο της Θράκης υπάρχουν μουσουλμάνοι, αλλά δεν ξέρουν περισσότερα ούτε για την καταγωγή ούτε για τη σύνθεση των μουσουλμανικών μειονοτήτων.
- Η μουσουλμανική μειονότητα απαρτίζεται από τρία εθνολογικά φύλα. Τους Τουρκογενείς, τους Πομάκους και τους Αθίγγανους. Όμως παρά τις σημαντικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους, ουσιαστικά δεν γίνεται διάκριση.
- Οι Πομάκοι είναι Έλληνες. Όμως αυτό δεν το γνωρίζουν και οι ίδιοι. Πιστεύουν ότι κατάγονται από τους Τούρκους, ενώ το μόνο κοινό που έχουν είναι η θρησκεία. Δεν υπάρχει μια οργανωμένη κίνηση που στόχο να έχει αυτό ακριβώς: Τη διδασχή της ιστορίας σε ανθρώπους που ζουν μέσα σε μια πλάνη και δεν έχουν τα μέσα για να μάθουν. Όσες δε κινήσεις έχουν γίνει, είναι αποτέλεσμα μεμονωμένων ατόμων, όπου με κάποια συγγράμματα προσπαθούν να δώσουν την αλήθεια. Όμως αυτό δε φτάνει. Γιατί αρκεί και μόνο να σκεφτεί κανείς ότι οι

Πομάκοι μαθαίνουν την αραβική γραφή και πολλοί λίγοι είναι αυτοί που γνωρίζουν και την ελληνική γραφή. Κατά συνέπεια τα συγγράμματα αυτά τους είναι άγνωστα και άχρηστα.

- Στην πλειοψηφία τους οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης δεν ασχολούνται με τη δευτερογενή και τριτογενή παραγωγή, παρά μόνο με την πρωτογενή και ειδικότερα με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και περιπτώσεις ατόμων που εργάζονται ως ανειδίκευτοι εργάτες ή τεχνίτες. Οι περιπτώσεις όμως αυτές δεν συγκρίνονται αριθμητικά με τους γεωργούς και τους κτηνοτρόφους.
- Στην παραγωγική διαδικασία λαμβάνουν μέρος τόσο ο άνδρας, όσο και η γυναίκα και τα παιδιά μέσα στη μουσουλμανική μειονότητα. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με ό,τι αναφέραμε παραπάνω για την επαγγελματική απασχόληση των μουσουλμάνων, φανερώνει πως τα πλαίσια της επαγγελματικής τους ζωής είναι παρόμοια με τα ανάλογα των Χριστιανών – Θρακιωτών, η πλειοψηφία των οποίων ανήκει στην πρωτογενή παραγωγή. Κατά την παραγωγική διαδικασία λαμβάνουν μέρος οι άνδρες, οι γυναίκες και τα παιδιά.
- Το μορφωτικό επίπεδο των μουσουλμάνων της Δ. Θράκης είναι χαμηλό. Οι περισσότεροι είναι απόφοιτοι δημοτικού σχολείου. Όμως, και το οικονομικό επίπεδο δεν είναι καλό επίσης. Η πολιτιστική ζωή τόσο της μειονότητας, όσο και ολόκληρου του πληθυσμού της Δ. Θράκης δεν είναι ιδιαίτερα υψηλή και λείπει η ποικιλία και η ποιότητα. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ανεπάρκεια ερεθισμάτων. Ο συνδυασμός όλων αυτών των παραγόντων δεν μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα, παρά μόνο τη δημιουργία ατόμων χωρίς κριτική στάση και άποψη. Ατόμων δηλαδή, που μπορούν εύκολα να μεταβληθούν σε άβουλα και πειθήνια όργανα του καθενός. Κατά συνέπεια ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να βρει πρόσφορο έδαφος στη μουσουλμανική μειονότητα για την προώθηση των συμφερόντων του. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση αναφερόμαστε στη Τουρκία, στους μουσουλμάνους βουλευτές και στο τουρκικό προξενείο, στον οποίων τη δράση έχουμε αναφερθεί.
- Η κρατική μέριμνα όσον αφορά στην οικονομική αντιμετώπιση των μουσουλμάνων είναι ανεπαρκής. Όταν όμως, κάποιοι μουσουλμάνοι έχουν χρήματα προτιμούν να αγοράζουν ακίνητη περιουσία στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό δείχνει έμπρακτα την θέλησή τους να μείνουν στην Ελλάδα και μέσω της αύξησης των περιουσιών τους, να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους.
- Η ψυχαγωγία και η ενημέρωση των μουσουλμάνων της Δ. Θράκης γίνεται περίπου με τον ίδιο τρόπο που γίνεται όχι μόνο στη Θράκη αλλά και σε όλη την ελληνική επαρχία. Βέβαια, υπάρχει μια μικρή διαφορά: η ψυχαγωγία τους δεν περιλαμβάνει αθλητική δράση.

- Η μουσουλμανική οικογένεια επίσης είναι πυρηνική και η γυναίκα συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία στον ίδιο βαθμό με τον άνδρα. Παρ' όλα αυτά όμως, δεν κατέχει ισότιμη θέση μ' αυτόν. Συγκεκριμένα, η γνώμη της δεν έχει την ίδια βαρύτητα με τον άνδρα σε θέματα οικονομικής διαχείρισης, λύσης προβλημάτων, καθώς και στις κοινές δραστηριότητες της οικογένειας.
- Οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης σήμερα αισθάνονται ως Τούρκοι και όχι ως Έλληνες. Οι ευθύνες βαραινουν και τις δύο πλευρές, Ελλάδα – Τουρκία. Όμως, η διερεύνηση του «γιατί» καθώς και των μελλοντικών εξελίξεων απέναντι σε αυτή τη θέση που έχουν οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης βαραινει την Ελλάδα.
- Υπάρχουν ενδείξεις ότι η Τουρκία έχει επεκτατικές βλέψεις. Μια γρήγορη μάτια στις κινήσεις και στις δηλώσεις των Τούρκων αρκεί να μας πείσει γι' αυτό. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στο κεφάλαιο «Ελλάδα και Τουρκία στον αγώνα για την Θράκη» όπου αριθμός τουρκικών κινήσεων και δηλώσεων φανερώνει την επίσημη τουρκική επεκτατική πολιτική.
- Η ύπαρξη της μουσουλμανικής μειονότητας στο χώρο της Δ. Θράκης δεν συνιστά από μόνη της κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα ή κίνδυνο. Ο κίνδυνος υπάρχει μόνο στην περίπτωση που η μειονότητα γίνει δέκτης της τουρκικής προπαγάνδας και μέσο για την πραγμάτωση των επεκτατικών βλέψεων της Τουρκίας.
- Τα προβλήματα της Δ. Θράκης δεν διαφέρουν απ' αυτά των υπολοίπων ελληνικών επαρχιών. Αυτά αποτελούν το δημογραφικό, το αναπτυξιακό και το πολιτιστικό. Άλλη μια παραμελημένη ελληνική επαρχία, δηλαδή. Αυτό που επιτείνει τη σημασία τους όμως, είναι η γεωγραφική θέση της Θράκης καθώς και η Τουρκία, η οποία εποφθαλμιά τη συγκεκριμένη περιοχή.
- Ο συγκεντρωτισμός του μισού πληθυσμού της Ελλάδας στην υδροκέφαλη Αθήνα και η μη πραγματοποίηση της πολυπόθητης αποκέντρωσης, είναι κυριότερες αιτίες του μαρασμού της ελληνικής επαρχίας και της Δ. Θράκης ειδικότερα. Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα πρέπει κάποτε να γνωρίσει την ανάπτυξη που του ταιριάζει.

Αυτά ήταν τα βασικά συμπεράσματα που διεξάχθηκαν από τη μελέτη που πραγματοποιήσαμε πάνω στο θέμα της μουσουλμανικής μειονότητας της Δ. Θράκης.

Βέβαια, συμπεράσματα προκύπτουν και από πολλά ακόμη επιμέρους ζητήματα, καθώς το θέμα μας ήταν και ιδιαίτερα πολύπλοκο και με πολλές συνιστώσες.

2. Προτάσεις

Τόσο από τη βιβλιογραφική μελέτη που πραγματοποιήσαμε, όσο και από την έρευνα γνώμης που διενεργήσαμε, για την υλοποίηση αυτής της εργασίας, εντοπίσαμε την ύπαρξη πληθώρας προβλημάτων, τα οποία αναφέρονται τόσο στη μουσουλμανική μειονότητα, όσο και στο χώρο της Θράκης γενικότερα. Εξάλλου η Θράκη είναι ο χώρος διαμονής της μειονότητας και η ύπαρξη προβλημάτων επηρεάζει και αφορά άμεσα και αυτή. Τα προβλήματα αυτά, η σοβαρότητά τους και το πώς επηρεάζουν την ύπαρξη ή όχι άλλων δευτερευόντων προβλημάτων, την ύπαρξη ή όχι της ελληνικής Θράκης, έχουν δοθεί σε προηγούμενα κεφάλαια αυτής της εργασίας. Καθώς επίσης και η διαπίστωσή μας ότι αυτά θα πρέπει να γίνουν αντικείμενο άμεσης και έγκαιρης προσοχής και αντιμετώπισης για να μην αποβούν σε σοβαρούς κινδύνους για την περιοχή της Θράκης και της Ελλάδας γενικότερα.

Σ' αυτήν την ενότητα αποσκοπούμε να αναφερθούμε σε κάποιες προτάσεις οι οποίες κατά την άποψή μας μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί. Αυτές οι προτάσεις είναι οι εξής παρακάτω:

1. Τουριστική ανάπτυξη της Θράκης. Δημιουργία οργανωμένων τουριστικών και ξενοδοχειακών μονάδων. Αξιοποίηση του πανέμορφου όρους της Ροδόπης που προσφέρεται τόσο για χειμερινές, όσο και για θερινές διακοπές, καθώς και του υπόλοιπου φυσικού τοπικού πλούτου. Επίσης, για την επίτευξη της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής θα πρέπει κάποιος επίσημος κρατικός φορέας, πιθανότατα ο Ε.Ο.Τ. , να αναλάβει τη διενέργεια μιας μεγάλης διαφημιστικής καμπάνιας με στόχο την προβολή της Θράκης, τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό. Μόνο έτσι θα επιτευχθεί μεγάλη προσέλκυση τουριστών και κατά συνέπεια οικονομική ενίσχυση της Θράκης.

2. Η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για να σταματήσει η μετανάστευση και να μπορέσουν να έρθουν και να ενταχθούν στη Θράκη όχι μόνο όσοι έφυγαν αλλά και νέοι κάτοικοι καθώς και ομογενείς από το εξωτερικό. Κάθε ευρο που διατίθεται στη Θράκη θωρακίζει αμυντικά την Ελλάδα και αποτρέπει το ενδεχόμενο πολιτικής περιπέτειας πολύ περισσότερο από το αν δινόταν για αγορά σύγχρονων πολεμικών αεροσκαφών ή άλλων σύγχρονων όπλων. Η επένδυση στη Θράκη είναι ταυτόχρονα και επένδυση στην εθνική άμυνα. Θα πρέπει επομένως να διατεθούν για την ανάπτυξη της Θράκης χρηματικά ποσά ανάλογα των απαιτήσεων της περιοχής.

3. Ανάπτυξη υπηρεσιών και αύξηση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων, των αστυνομικών, αγροφυλάκων κ.λ.π. στη Θράκη. Σχολές αστυνομίας, αγροφυλακής, δασοφυλάκων κ.α. μπορούν αντί να γίνονται αλλού να γίνονται στη Θράκη. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι αν στο σύνολο της επικράτειας θεωρείται ότι έχουμε πολλούς δημοσίους υπαλλήλους, στη Θράκη παρατηρούνται δραματικά κενά. Αλλά και να μην υπήρχαν τα κενά, εδώ οι υπερβάλλοντες υπάλληλοι θα ήταν για δημογραφικούς και εθνικούς λόγους περισσότερο επιθυμητοί από οπουδήποτε αλλού στη χώρα.

Μελέτη της Ακαδημίας Αθηνών τονίζει το πρόβλημα της ανεπάρκειας των δημοσίων υπηρεσιών της Θράκης και ζητεί την ενίσχυσή τους σε προσωπικό με διορισμούς, μεταθέσεις και μισθολογικά κίνητρα ώστε να πάψει η Θράκη να θεωρείται τόπος δυσμενούς μετάθεσης. Τα κατά καιρούς αναπτυξιακά προγράμματα που εφαρμόστηκαν στη Θράκη δεν ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικά. Προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα οποιουδήποτε αναπτυξιακού προγράμματος στη Θράκη είναι για τους ακαδημαϊκούς, η επαρκής στελέχωση των υπηρεσιών.

4. Κρατικά εργοστάσια (όπου οι προσλήψεις προσωπικού ελέγχονται), όπως π.χ. στρατιωτικού υλικού, μπορούν και πρέπει να γίνουν στη Θράκη. Σημειώνεται ότι στα ιδιωτικά εργοστάσια όπως και στα διάφορα έργα, οι περισσότεροι εργάτες είναι μουσουλμάνοι. Η παράμετρος αυτή πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη στα μέτρα ενίσχυσης της βιομηχανίας και στα δημόσια έργα.

5. Να ληφθεί μέριμνα για την πολιτιστική ανάπτυξη της Θράκης. Μεγάλος είναι ο αρχαιολογικός πλούτος της Θράκης που μένει αναξιοποίητος. Είναι καιρός λοιπόν να : α) δημιουργηθούν κάποια μουσεία για τη συλλογή των ήδη υπαρχόντων ευρημάτων και για την προστασία τους, τόσο από τη φθορά του χρόνου, όσο και από τους αρχαιοκάπηλους, β) να δημιουργηθούν βιβλιοθήκες και να συγκεντρωθεί το απαραίτητο ιστορικό υλικό όπου θα δίνονται απαντήσεις τόσο για την ιστορία των Ελλήνων χριστιανών, όσο και των μουσουλμάνων Ελλήνων. Εκεί να υπάρχουν βιβλία γραμμένα στη μειονοτική, δηλαδή την τουρκική γλώσσα, και γ) να διενεργηθούν ανασκαφές για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και της ιστορίας της Θράκης. Επίσης, όσον αφορά στην πολιτισμική ανάπτυξη : α) δημιουργία βιβλιοθηκών, ωδείων, αθλητικών εγκαταστάσεων, και, β) παρουσίαση θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών, με στόχο την κάλυψη των αναγκών των νέων ανθρώπων για μόρφωση και ψυχαγωγία στον τόπο τους.

6. Ανάπτυξη του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Θα πρέπει

να δημιουργηθούν και άλλα, νέα, τμήματα. Η δημιουργία αυτών να έπεται έρευνας, με στόχο τη διερεύνηση των τμημάτων που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν καλύτερα στην περιοχή, σε συνάρτηση με τις κοινωνικοοικονομικές και γαιοπεριβαλλοντικές συνθήκες, καθώς και τις ανάγκες των κατοίκων. Μ' αυτόν τον τρόπο, και θα αυξηθεί το επιστημονικό προσωπικό του Πανεπιστημίου και κατά συνέπεια ο "ποιοτικός-ειδικός" πληθυσμός της Θράκης, αλλά και ο αριθμός των φοιτητών, η παρουσία των οποίων θα τονώσει οικονομικά και δημογραφικά τη Θράκη.

7. Μια άλλη πρόταση στην ίδια κατεύθυνση με την προηγούμενη θα ήταν ίδρυση Τ.Ε.Ι. (Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος) στη Θράκη, όπου τομείς όπως η γεωργία, δασοπονία, ιχθυοκαλλιέργεια προσφέρονται για πρακτική εξάσκηση.

8. Θα πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα για το μεγάλο θέμα που λέγεται "Πομάκοι". Πολλά θα πρέπει να γίνουν ώστε να αποκατασταθεί η αλήθεια σχετικά με την πλάνη που υπάρχει σήμερα όσον αφορά στην καταγωγή των Πομάκων. Έτσι : α) θα πρέπει να διαφωτιστούν οι Πομάκοι για την καταγωγή τους από την αρχαία ελληνοθρακική φυλή των Αγριάνων και όχι από τους Τούρκους όπως προσπαθούν να τους πείσουν, β) για την εκπαίδευση των παιδιών των μουσουλμάνων Πομάκων να δημιουργηθούν σχολεία που θα διδάσκονται την ελληνική, όπως και στα άλλα ελληνικά δημόσια σχολεία, αλλά και την πομακική γλώσσα, την οποία θα μαθαίνουν να γράφουν με την ελληνική γραφή. Έτσι θα πάψουν να διδάσκονται την τουρκική γλώσσα όπως γίνεται ως σήμερα. Να δίνονται υποτροφίες σε παιδιά που αριστεύουν στα δημοτικά για τη συνέχιση σε σχολεία μέσης εκπαίδευσης, αφού όπως είπαμε πολλές φορές ο λόγος που δεν συνεχίζουν είναι η οικονομική αδυναμία. Επίσης, υποτροφίες να δίνονται και για ανώτερες και ανώτατες σπουδές σε ελληνικά πανεπιστήμια. Μ' αυτούς τους τρόπους θα αποφευχθεί και να πηγαίνουν στα υπάρχοντα μειονοτικά σχολεία όπου διδάσκονται την τουρκική γλώσσα και να προτιμούν τα τουρκικά πανεπιστήμια για ανώτερες σπουδές.

9. Εναισθητοποίηση των Ελλήνων, τόσο για τη Θράκη και τα προβλήματά της, όσο και για τη μουσουλμανική μειονότητα και τις ιδιαιτερότητες που συνιστά η ύπαρξή της σ' αυτόν τον χώρο. Είναι γεγονός ότι πολλοί λίγοι Έλληνες γνωρίζουν τα προβλήματα της Θράκης, καθώς και τα προβλήματα της μουσουλμανικής μειονότητας και τις συνθήκες συμβίωσης χριστιανών και μουσουλμάνων. Πρέπει κάποτε ολόκληρος ο ελληνικός πληθυσμός να γίνει γνώστης αυτής της κατάστασης και των κινδύνων που караδοκούν, γιατί μόνο έτσι θα μπορέσει να τους κατανοήσει και να αγωνιστεί για την αποφυγή τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί: α) μέσω της εκπαίδευσης. Θα πρέπει

να υπάρξει ειδικό μάθημα ή προσάρτηση επιπλέον ωρών στο μάθημα της ιστορίας, όπου θα γίνεται διδασκαλία των εθνικών θεμάτων της σύγχρονης και παλαιότερης ιστορίας μας. Αυτό το μάθημα θα πρέπει να ξεκινά από τις τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου και να συνεχίζεται και στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης, και, β) μέσω της ενημέρωσης. Τόσο το επίσημο κράτος, όσο και οι ιδιώτες οι οποίοι έχουν γνώση του θέματος, θα μπορούσαν να επιχειρήσουν την ενημέρωση των υπολοίπων συμπατριωτών μας με χρήση όλων των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

10. Ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινότητας. Αυτή τη στιγμή η διεθνής κοινότητα βομβαρδίζεται με διαμαρτυρίες των μουσουλμάνων βουλευτών της Θράκης περί καταπατήσεων των δικαιωμάτων της μειονότητας ενώ η Ελλάδα σιωπά. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες είναι φανερό ποια είναι η άποψη της διεθνούς κοινής γνώμης για την κατάσταση που επικρατεί στη Θράκη. Θα πρέπει λοιπόν η Ελλάδα (οι κυβερνήσεις της) να δράσει γρήγορα, αλλά και οργανωμένα, για να ανατρέψει τη γνώμη που έχουν σχηματίσει οι ξένοι, παρουσιάζοντας την κατάσταση όπως πραγματικά έχει. Να διαφωτιστεί η διεθνής κοινότητα σχετικά με τη θέση της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη, τη στάση του επίσημου ελληνικού κράτους, τις συνθήκες διαβίωσης μουσουλμάνων και χριστιανών και τη στάση και τον ρόλο της Τουρκίας μέσω του τουρκικού προξενείου. Μ' αυτούς τους τρόπους θα ανασκευαστούν οι κατηγορίες κατά της ελληνικής στάσης απέναντι στη μειονότητα και θα δημιουργηθεί το κατάλληλο κλίμα όπου δεν θα βρίσκουν πρόσφορο έδαφος οι λασπολογίες και οι κάθε είδους κατηγορίες.

11. Ιδιαίτερη προσοχή του τρόπου που παρουσιάζεται το ζήτημα της Θράκης και της μουσουλμανικής μειονότητας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Δίκαια τα μέσα μαζικής ενημέρωσης χαρακτηρίζονται ως η τέταρτη εξουσία λόγω της δύναμης επηρεασμού που διαθέτουν πάνω στο κοινό τους. Όμως δυστυχώς δεν γίνεται πάντα ορθή χρήση αυτής της δύναμης, ούτε και σε περιπτώσεις που έχουν να κάνουν με θέματα τόσο ευαίσθητα όπως αυτό που πραγματευόμαστε τώρα. Η απόκτηση του κέρδους, που πολλές φορές γίνεται μοναδικός σκοπός και κίνητρό τους, τους οδηγεί να δρουν προπαγανδιστικά, να μεταδίδουν ανακρίβειες, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα κλίμα φανατισμού. Στη συγκεκριμένη δε περίπτωση θα πρέπει να δρουν και να κινούνται περισσότερο από την ιδέα της δημιουργίας ενός κλίματος συμφιλίωσης και προώθησης των συμφερόντων όλων των κατοίκων της Θράκης (χριστιανών, μουσουλμάνων). Γιατί αν μοναδικός στόχος ή κύριος είναι το κέρδος, αυτό που θα επιτύχουν είναι η παραπληροφόρηση και η δημιουργία ενός κλίματος εντάσεων που δεν θα εξυπηρετήσει κανέναν.

12. Δημιουργία και άλλων μειονοτικών σχολείων, αφού τα υπάρχοντα δεν επαρκούν λόγω του μεγάλου αριθμού των μουσουλμάνων μαθητών. Τα σχολεία αυτά θα πρέπει να εφαρμόζουν το ίδιο αναλυτικό πρόγραμμα με τα υπόλοιπα δημόσια ελληνικά σχολεία, μόνο που σ' αυτά θα διδάσκεται επιπλέον η μειονοτική τουρκική γλώσσα και οι κανόνες του Ισλάμ. Αυτός είναι ένας τρόπος για να δείξει η ελληνική πολιτεία ότι στόχος της είναι η ενσωμάτωση της μουσουλμανικής μειονότητας στο ελληνικό στοιχείο και όχι η καταπάτηση και εξάλειψη των ιδιαιτεροτήτων της (ήθη, έθιμα, γλώσσα, θρησκεία).

13. Ευαισθητοποίηση και κατάρτιση των δασκάλων που διδάσκουν σε μειονοτικά σχολεία. Αν πολλά πρέπει να είναι τα εφόδια του κάθε δασκάλου λόγω της ιδιαίτερης φύσης τόσο του επαγγέλματός του όσο και του πληθυσμού στον οποίο απευθύνεται, πολύ περισσότερα θα πρέπει να είναι τα εφόδια και η ευαισθητοποίηση των δασκάλων που θα διδάξουν στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης. Θα πρέπει να γίνεται μια σύντομη αλλά περιεκτική εκπαίδευση πριν την τοποθέτησή τους στα σχολεία, η οποία θα βασίζεται στην εκμάθηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της μειονότητας, της ιστορίας της, της σύνθεσής της, του τρόπου σκέψης-δράσης των μελών της και των αναγκών της.

14. Εγκατάσταση στην περιοχή της ελληνικής Θράκης των Ελληνοποντίων που ήρθαν από τη Ρωσία στην Ελλάδα. Έχει προταθεί από διάφορες πλευρές η εγκατάσταση των Ελληνοποντίων στη Θράκη από τη στιγμή που άρχισαν να φτάνουν στην Ελλάδα. Και βέβαια είναι ευνόητο πως αν γίνει κάτι τέτοιο δύο μεγάλα εθνικά προβλήματα θα βρουν ικανοποιητικές λύσεις. Από τη μια θα δοθεί λύση στο πρόβλημα εγκατάστασης και στέγης των Ελληνοποντίων. Από την άλλη, με την εγκατάστασή τους στη Θράκη, θα ενισχυθεί το ελληνικό στοιχείο της περιοχής το οποίο έχει αισθητά μειωθεί τις τελευταίες δεκαετίες και θα δοθεί έτσι μια λύση για το δημογραφικό πρόβλημα της περιοχής.

15. Δημιουργία κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπική βάση υπό την αιγίδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αυτό θα είχε σκοπό την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών των κατοίκων κάθε περιοχής η οποία έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες. Έτσι, θα επιτυγχανόταν παρέμβαση σε τοπικό επίπεδο, πράγμα που ίσως βοηθούσε τους Έλληνες μουσουλμάνους της Θράκης και τους υπόλοιπους Θρακιώτες πιο άμεσα και έμπρακτα στις καθημερινές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.

16. Κοινωνικός σχεδιασμός και οργανωμένη δράση με στόχο την αφομοίωση της μουσουλμανικής μειονότητας από το ελληνικό στοιχείο.

Βέβαια πριν την εκπόνηση του σχεδίου και την εφαρμογή του θα πρέπει να προηγηθεί κοινωνική έρευνα με στόχο τη διερεύνηση των αναγκών και των χαρακτηριστικών της μουσουλμανικής μειονότητας

αλλά και των χριστιανών της περιοχής.

17. Επιτακτική ανάγκη χάραξης της κοινωνικής πολιτικής σε νέες βάσεις και από ειδικούς επιστήμονες. Μια κοινωνική πολιτική που θα στοχεύει: α) στην ενδυνάμωση της κοινωνικής δικαιοσύνης και στην εξάλειψη της κοινωνικής ανισότητας, β) στην εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης για όλους τους πολίτες, και, γ) στην ισότιμη κατανομή κοινωνικών δυνάμεων με στόχο την αποφυγή βιαιοπραγιών και στη συγκεκριμένη περίπτωση της εξέγερσης της μουσουλμανικής μειονότητας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

A. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Ερώτηση 1

- Ποια επαγγέλματα κυρίως εξασκούν οι Μουσουλμάνοι;

Ερώτηση 2

- Το επάγγελμά τους εξασκείται μετά από :

- A. Φοίτηση σε κάποια σχολή
- B. Εμπειρική μάθηση
- Γ. Κάτι άλλο

Ερώτηση 3

- Η γυναίκα της μουσουλμανικής μειονότητας προσφέρει στην παραγωγική διαδικασία;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Ερώτηση 4

- Στην παραγωγική διαδικασία προσφέρουν τα παιδιά;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- ΔΕΝ ΞΕΡΩ

B. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ερώτηση 5

- Τα παιδιά των Μουσουλμάνων είναι συνήθως απόφοιτοι:
- α.. Δημοτικού
 - β. Γυμνασίου
 - γ. Λυκείου
 - δ. Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
 - ε. Δεν πάνε σχολείο

Ερώτηση 6

- Η εκπαίδευση των παιδιών των Μουσουλμάνων μετά το δημοτικό συνεχίζεται σε:
- α. Μειονοτικό σχολείο
 - β. Ελληνικό σχολείο
 - γ. Και στα δύο

- Για ποιούς λόγους;

Ερώτηση 7

-Οι ανώτατες σπουδές που γίνονται συνήθως;

- α. Στην Ελλάδα
- β. Στην Τουρκία
- γ. Άλλη χώρα
- δ. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 8

- Ακολουθούν την εκπαιδευτική διαδικασία στον ίδιο βαθμό τα κορίτσια με τα αγόρια;

ΝΑΙ	☐
ΟΧΙ	☐
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	☐

Ερώτηση 9

- Αν όχι, για ποιο λόγο;

Γ. ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Ερώτηση 10

- Η πλειοψηφία των Μουσουλμάνων κατοικεί κυρίως:

α. Στις πόλεις	☐
β. Στα χωριά	☐
γ. Δεν γνωρίζω	☐

Ερώτηση 11

- Οι περισσότεροι Μουσουλμάνοι διαμένουν σε ιδιόκτητες κατοικίες;

ΝΑΙ	☐
ΟΧΙ	☐
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	☐

Ερώτηση 12

- Οι περισσότεροι Μουσουλμάνοι κατοικούν σε:

- α.. Παλιά σπίτια (πριν τη δεκαετία του '60)
- β. Καινούργια σπίτια
- γ. Και στα δύο
- δ. Δεν γνωρίζω

Δ. ΚΙΝΗΤΗ - ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Ερώτηση 13

- Στην πλειοψηφία τους οι Μουσουλμάνοι είναι ιδιοκτήτες γης;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Ερώτηση 14

- Πιστεύετε ότι υπάρχουν προβλήματα στην απόκτηση κινητής ή ακίνητης περιουσίας των Μουσουλμάνων;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Ερώτηση 15

- Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Ε. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Ερώτηση 16

- (Διατυπώστε με αριθμό προτεραιότητας ποια από τα παρακάτω συμβαίνουν)

Οι Μουσουλμάνοι συγκεντρώνουν τα χρήματά τους για :

- α. να αγοράσουν ακίνητη ή κινητή περιουσία στην Ελλάδα
- β. να εγκατασταθούν στην Τουρκία
- γ. να εγκατασταθούν σε άλλες χώρες του εξωτερικού
- δ. να μεταναστεύσουν στο εσωτερικό
- ε. κάτι άλλο: _____

στ. δεν γνωρίζω

ΣΤ. ΚΡΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Ερώτηση 17

- Η κρατική μέριμνα όσον αφορά στην οικονομική αντιμετώπιση για τους Μουσουλμάνους είναι επαρκής;

- ΝΑΙ
- ΟΧΙ
- ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Ερώτηση 18

- Αν όχι, ποια προβλήματα υπάρχουν;

2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

A. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ - ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Ερώτηση 19

- Νομίζετε ότι υπάρχουν προβλήματα στις σχέσεις Μουσουλμάνων και Χριστιανών πολιτών;

- ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Ερώτηση 20

- Αν ΝΑΙ, ποια νομίζετε ότι είναι αυτά;

Ερώτηση 21

- Αν ΟΧΙ, η επαφή μεταξύ τους είναι:
(Σημειώστε και πάνω από μία απάντηση)

- α. φιλική
β. τυπική
γ. αδιάφορη
δ. κάτι άλλο
ε. δεν γνωρίζω

B. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ - ΘΕΣΗ

Ερώτηση 22

- Η πλειοψηφία των Μουσουλμάνων σε ποια κατά τη γνώμη σας κοινωνικοοικονομική τάξη ανήκει;

Γ. ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Ερώτηση 23

- Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο τρόπος ψυχαγωγίας που επιλέγουν;

α. Ομαδικές εκδηλώσεις (γιορτές, γάμοι κ.τ.λ.)

β. Κέντρα ψυχαγωγίας (μπαρ, ταβέρνες κ.τ.λ.)

γ. Καφενεία

δ. Μέσα στο σπίτι

ε. Αθλητικές εκδηλώσεις

στ. Κάτι άλλο: _____

ζ. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 24

- Καλύπτονται κατά τη γνώμη σας οι ανάγκες τους σ' αυτόν τον τομέα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Ερώτηση 25

- Αν ΟΧΙ, ποιες ελλείψεις πιστεύετε ότι υπάρχουν;

Ερώτηση 26

- Από ποιες πηγές γίνεται η ενημέρωση των Μουσουλμάνων;

- α.. Τηλεόραση
- β. Ραδιόφωνο
- γ. Ελληνικός Τύπος
- δ. Τουρκικός Τύπος
- ε. Κάτι άλλο: _____
- στ. Δεν γνωρίζω

Δ. ΓΑΜΟΙ

Ερώτηση 27

- (Σημειώστε όσα ισχύουν)

Όσον αφορά στη μουσουλμανική μειονότητα τελούνται γάμοι μεταξύ:

- α.. Των τριών εθνολογικών στοιχείων (Τουρκογενείς , Πομάκοι, Αθίγγανοι)
- β. Των Τουρκογενών
- γ. Των χριστιανών και των μουσουλμάνων
- δ. Κάτι άλλο: _____
- ε. Δεν γνωρίζω

Ερώτηση 28

- Υπάρχουν διαζύγια ανάμεσα στους Μουσουλμάνους;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Ερώτηση 29

- Αν όχι, για ποιους λόγους;

Ε. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ερώτηση 30

- Οι οικογένειες των Μουσουλμάνων είναι κυρίως πυρηνικές; (εξήγηση)

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Ερώτηση 31

- Όσον αφορά στη λήψη αποφάσεων μέσα στη μουσουλμανική οικογένεια συνήθως κυριαρχεί η γνώμη

α. Του άνδρα

β. Της γυναίκας

γ. Των δύο εξίσου

δ. Κάτι άλλο: _____

Ερώτηση 32

-Πιστεύετε ότι η γυναίκα κατέχει ισότιμη θέση με τον άντρα όσον αφορά στη λειτουργία της οικογένειας και ειδικότερα στην οικονομική διαχείριση, στη λύση προβλημάτων και στις κοινές δραστηριότητες;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΞΕΡΩ

3. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

A. ΗΘΗ - ΕΘΙΜΑ

Ερώτηση 33

- Ποια θρησκευτικά έθιμα υπάρχουν στη μουσουλμανική μειονότητα;

Ερώτηση 34

- Ποια εθνικά έθιμα τελούνται; (π.χ. εθνικές εορτές, κ.τ.λ.)

Ερώτηση 35

- Η παράδοση των μουσουλμάνων διατηρείται έντονα και αναλλοίωτα από τους σημερινούς νέους;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΞΕΡΩ

B. ΡΟΛΟΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥΣ

Ερώτηση 36

- Η μουσουλμανική θρησκεία απαγορεύει κάποιες δραστηριότητες;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

Ερώτηση 37

- Αν ΝΑΙ, ποιες είναι αυτές οι απαγορεύσεις;

Γ. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΗΓΕΤΗΣ

Ερώτηση 38

- Ποια είναι η θρησκευτική ιεραρχία της μουσουλμανικής θρησκείας;

Ερώτηση 39

- Με ποιόν τρόπο εκλέγεται ο ανώτατος θρησκευτικός ηγέτης;

Ερώτηση 40

- Ποιες είναι οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του ανώτατου θρησκευτικού ηγέτη;

Ερώτηση 41

- Συνήθως ποιες είναι οι σχέσεις του θρησκευτικού ηγέτη και της πολιτείας;

Δ. ΕΘΝΙΚΗ - ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Ερώτηση 42

- Κατά τη γνώμη σας η πλειοψηφία των μουσουλμάνων νιώθει σαν Έλληνες ή σαν Τούρκοι;

4. ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Α. ΣΤΑΣΗ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Ερώτηση 43

- Επηρεάζει κατά τη γνώμη σας η Τουρκία τη μουσουλμανική μειονότητα στη στάση της απέναντι στην ελληνική πολιτεία;

ΝΑΙ
ΟΧΙ
ΔΕΝ ΞΕΡΩ

Ερώτηση 44

- Αν ΝΑΙ, αναφέρατε σε ποιους τομείς.

Ερώτηση 45

- (Σημειώστε όσα ισχύουν)

Οι εκάστοτε σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας επηρεάζουν τη μουσουλμανική μειονότητα στο να:

- α. Συνεργάζονται αρμονικά χριστιανοί και μουσουλμάνοι
- β. Ενισχύονται τα αντιεθνικά συναισθήματα
- γ. Ενισχύονται φιλελληνικά συναισθήματα
- δ. Φεύγουν στην Τουρκία οι μουσουλμάνοι
- ε. Διαταράσσονται οι σχέσεις μεταξύ Μουσουλμάνων-
χριστιανών της Θράκης
- στ. Δεν γνωρίζω
- ζ. Κάτι άλλο: _____

B. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Ερώτηση 46

(Σημειώστε όσα ισχύουν)

-Οι Μουσουλμάνοι βουλευτές πιστεύετε ότι σε σχέση με τη μουσουλμανική μειονότητα επηρεάζουν ώστε να:

- α. Συνεργάζονται οι Μουσουλμάνοι με τους Χριστιανούς πολίτες στη Θράκη
- β. Συνειδητοποιούν τις ανάγκες τους οι μουσουλμάνοι
- γ. Καλύπτονται οι ανάγκες-δικαιώματά τους
- δ. Χρησιμοποιείται η μειονότητα για προσωπικές τους φιλοδοξίες
- ε. Αποδέχονται την κρατική οικονομική πολιτική
- στ. Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θέματα παιδείας
- ζ. Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θρησκευτικά θέματα
- η. Δεν γνωρίζω
- θ. Κάτι άλλο: _____

Γ. ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ

Ερώτηση 47

(Σημειώστε όσα ισχύουν)

- Πιστεύετε ότι το Τουρκικό Προξενείο σε σχέση με τη μουσουλμανική μειονότητα επηρεάζει, ώστε να:

- α. Συνεργάζονται Μουσουλμάνοι με Χριστιανούς πολίτες στη Θράκη
- β. Διεκδικούν κάποια δικαιώματά τους
- γ. Έχουν επικοινωνία και επαφή οι Μουσουλμάνοι με την Τουρκία
- δ. Αποδέχονται την κρατική πολιτική πάνω σε θέματα που αφορούν στη μειονότητα
- ε. Ενισχύονται οικονομικά οι Μουσουλμάνοι για την απόκτηση ακίνητης περιουσίας
- στ. Δεν γνωρίζω
- ζ. Κάτι άλλο: _____

Δ. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Ερώτηση 48

- Πιστεύετε ότι στο μέλλον υπάρχουν κάποιοι κίνδυνοι για τη Θράκη;

ΝΑΙ	☐
ΟΧΙ	☐
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	☐

(Αν ΟΧΙ, πήγαινε στην ερώτηση 51)

Ερώτηση 49

- Αν ΝΑΙ, ποιοι είναι αυτοί οι κίνδυνοι κατά τη γνώμη σας;

Ερώτηση 50

- Ποιες είναι οι απόψεις σας και οι προτάσεις σας για την καλύτερη αντιμετώπιση των κινδύνων στο μέλλον;

Ε. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ - ΑΝΑΓΚΕΣ

Ερώτηση 51

- Πιστεύετε ότι υπάρχουν κάποια προβλήματα ή ανάγκες που δεν έχουν αναφερθεί προηγούμενα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Ερώτηση 52

- Αν ΝΑΙ, ποια είναι αυτά;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΠΡΑΞΕΙΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΕΙΣΑΙ ΕΝ ΛΩΖΑΝΝΗ

ΤΗ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗ 24 ΙΟΥΛΙΟΥ 1923

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1923

"Αρθρον 25.

Ἡ Τουρκία ὑποχρεοῦται νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν πλήρη ἰσχύον των Συνθηκῶν εἰρήνης καὶ των προσθέτων Συμβάσεων, αἵτινες συνωμολογήθησαν ὑπὸ των λοιπῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων μετὰ των Δυνάμεων, αἵτινες ἐπολέμησαν πρὸς τὸ πλεονὸν τῆς Τουρκίας, νὰ ἀποδεχθῇ τὰς ἀποφάσεις αἵτινες ἐλήφθησαν ἢ θὰ ληρωσῶσιν ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ἐδάφη τῆς τέως Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ νέα Κράτη ἐντὸς των οὕτω καθορισθέντων συνόρων.

"Αρθρον 26.

Ἡ Τουρκία δηλοῖ ἀπὸ τοῦδε ὅτι ἀναγνωρίζει καὶ ἀποδέχεται τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Ῥουμανίας, τοῦ Σερβο-Κροατο-Σλοβενικοῦ καὶ τοῦ Τσεχοσλοβακικοῦ Κράτους, ὡς ταῦτα καθορίζονται ἢ θέλουσι καθορισθῆ ὑπὸ των προβλεπόμενων ἐν ἄρθρῳ 25 Συνθηκῶν ἢ ὑπὸ πάσης συμπληρωματικῆς συμβάσεως.

"Αρθρον 27.

Οὐδεμία πολιτικὴ, νομοθετικὴ ἢ διοικητικὴ ἐξουσία ἢ δικαιοδοσία θέλει ἀσκηθῆ, δι' οἰονδήποτε λόγον, ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἢ των Ἀρχῶν τῆς Τουρκίας ἐκτὸς τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους ἐπὶ των ὑπερκίων ἐδαφῶν διατελούντων ὑπὸ τῆν κυριαρχίαν ἢ τὸ προτεκτοράτην των λοιπῶν Δυνάμεων των ὑπογραψασῶν τὴν παρούσαν Συνθήκην καὶ ἐπὶ των ὑπερκίων ἐδαφῶν ἀποσπασθέντος τῆς Τουρκίας.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πνευματικὴ δικαιοδοσία των Οργανιστικῶν μουσουλμανικῶν Ἀρχῶν δὲν θέλει ποσῶς θιγῆ.

"Αρθρον 28.

Τὰ Ὑψηλὰ Συμβαλλόμενα Μέρη δηλοῦσιν ὅτι ἀποδέχονται, ἕκαστον τὸ καθ' ἑαυτό, τὴν πλήρη καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἐπιφάνειαν κατάργησιν των Διομολογήσεων ἐν Τουρκίᾳ.

"Αρθρον 29.

Οἱ Μαροκίνοι ὑπῆκοοι γάλλοι καὶ οἱ Τυνήσιοι θὰ ὑπόκεινται κατὰ πάντα ἐν Τουρκίᾳ εἰς τὸ αὐτὸ καθεστῶς εἰς ὃ καὶ οἱ λοιποὶ ὑπῆκοοι γάλλοι.

Οἱ ὑπῆκοοι τῆς Λιβύης θὰ ὑπόκεινται κατὰ πάντα ἐν Τουρκίᾳ εἰς τὸ αὐτὸ καθεστῶς εἰς ὃ καὶ οἱ λοιποὶ ὑπῆκοοι Ἰταλοὶ.

Αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος ἄρθρου δὲν προδικάζουσι τὴν ἰθαγένειαν των ἐν Τουρκίᾳ ἐγκατεστημένων προσώπων των καταγομένων ἐκ τῆς Τύνιδος, τῆς Λιβύης καὶ τοῦ Μαρόκου.

Ἀντιστοίχως, οἱ τούρκοι ὑπῆκοοι θὰ ἀπολαύουσιν ἐν ταῖς χώραις, ὧν οἱ κάτοικοι ἐπωρῶνται των διατάξεων των ἐδαφῶν 1 καὶ 2, τοῦ αὐτοῦ καθεστῶτος τοῦ ὁποῦ ἀπολαύουσιν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ.

Τὸ καθεστῶς εἰς ὃ θὰ ὑπάγωνται ἐν Τουρκίᾳ τὰ ἐκ των χωρῶν, ὧν οἱ κάτοικοι ἀπολαύουσι των διατάξεων τοῦ ἐδαφίου 1, προερχόμενα ἐμπορεύματα ἢ τὰ εἰς τὰς χώρας ταύτας κατευθυνόμενα καὶ, ἀντιστοίχως, τὸ καθεστῶς εἰς ὃ θὰ ὑπάγωνται ἐν ταῖς ρηθείσαις χώραις τὰ ἐκ Τουρκίας προερχόμενα ἢ δι' αὐτὴν προοριζόμενα ἐμπορεύματα, θέλει καθορισθῆ ἐκ συμφώνου μεταξὺ των Κυβερνήσεων Γαλλίας καὶ Τουρκίας.

ΤΜΗΜΑ Β΄.

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

"Αρθρον 30.

Οἱ τούρκοι ὑπῆκοοι, οἱ ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ ἐδάφη αὐτίνα, δυνάμει των διατάξεων τῆς προούσης Συνθήκης, ἀποσπῶνται τῆς Τουρκίας, καθίστανται αὐτοδικαίως καὶ κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐγγωρίου νομοθεσίας ὑπῆκοοι τοῦ Κράτους εἰς ὃ τὸ ἔδαφος μεταβιβάζεται.

"Αρθρον 31.

Οἱ ἄγοντες ἡλικίαν ἄνω των 18 ἐτῶν, οἵτινες ἀποβάλλουσι τὴν τουρκικὴν ἰθαγένειαν καὶ ἀποκτῶσιν αὐτοδικαίως νεαν ἰθαγένειαν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 30, ἔχουσι δικαίωμα ἐπιλογῆς ὑπὲρ τῆς τουρκικῆς ἰθαγενείας ἐπὶ δύο ἐτη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς παρούσης Συνθήκης.

"Αρθρον 32.

Οι άγοντες ηλικίαν άνω των 18 ετών, ούτινας είναι εγκατεστημένοι εις έδαφος άποσπώμενον της Τουρκίας συμφώνως προς την παρούσαν Συνθήκην και ούτινας διαφέρουσι φυλετικώς της πλειονότητος του πληθυσμού του ρηθέντος εδάφους, έχουσι δικαίωμα επί δύο έτη από της έναρξεως της ισχύος της παρούσης Συνθήκης να άσκήσωσιν έπιλογήν ύπερ της Ιθαγενείας ενός των Κρατών, ένθα ή πλειονότης του πληθυσμού είνε της αύτης φυλής μετά του άτόμου του άκούοντος τό δικαίωμα της έπιλογής και ύπό τον όρον της συγκαταθέσεως του Κράτους τούτου.

"Αρθρον 33.

Οι άσκήσαντες τό δικαίωμα της έπιλογής, συμφώνως προς τάς διατάξεις των άρθρων 31 και 32, όφείλουσιν, εντός των έπομένων δώδεκα μηνών, να μεταφέρωσι την κατοικίαν των εις τό Κράτος ύπερ ου ήσκησαν την έπιλογήν.

Είνε έλευθερία να διακηρύξωσι την ήν κέντηται κίνητρον παρουσίαν έν τω έδάφει του Κράτους, ένθα είχαν την κατοικίαν των πρό της παρ' αυτών γενομένης έπιλογής.

Δύνανται δέ να άποκομίσωσι τά κίνητρα αυτών πάσης φύσεως, χωρίς να υποβληθώσιν ένακ τούτου εις ουδέν είσπρακτικόν ή εξάγκρακικόν τέλος ή δασμόν.

"Αρθρον 34.

Υπό την έπιούλην των συμφωνιών, κίτινας θά απέβαινον άναγκασίαι μεταξύ των Κυβερνήσεων των άκούσων την έν ταις άποσπορήσεις της Τουρκίας χώρσις έξουσίαν και των Κυβερνήσεων των χωρών ένθα είνε εγκατεστημένοι, οι άγοντες ηλικίαν άνω των 18 ετών τούρκοι υπήκοοι, οι καταγόμενοι εξ εδάφους άποσπώμενου της Τουρκίας δυνάμει της παρούσης Συνθήκης και εγκατεστημένοι εις τό έξωτερικόν κατά την έναρξιν της ισχύος αύτης, δύνανται να άσκήσωσιν έπιλογήν ύπερ της έπικρατούσης έν τη χώρα εξ ής κατάγονται Ιθαγενείας, εάν συνδέωνται φυλετικώς μετά της πλειονότητος του πληθυσμού της χώρας αύτης και εάν ή άκούσα την έξουσίαν Κυβέρνησις συναινέση εις τούτο. Τό δικαίωμα τούτο της έπιλογής δένυ να άσκηθῆ έντός δύο ετών από της έναρξεως της ισχύος της παρούσης Συνθήκης.

"Αρθρον 35.

Αι συμβαλλόμεναι Δυνάμεις άνταλαμβάνουσι την ύποχρέωσιν όπως ουδέν παρεβάλλωσι πρόσκομα εις την άσκυσιν του δικαίωματος έπιλογής του προβλεπομένου ύπό της παρούσης Συνθήκης ή των συνομολογηθεισών Συνθηκών Ειρήνης μετά της Γερμανίας, Αυστρίας, Βουλγαρίας ή Ούγγαρίας, ή ύπό Συνθήκης συνομολογηθείσης μεταξύ των συμβαλλόμενων τούτων Δυνάμεων πάλιν της Τουρκίας, ή μετς εξ αυτών και της Ρωσίας, ή μεταξύ αυτών τούτων των συμβαλλόμενων Δυνάμεων και έπιτροπούσης εις τους ένδιαφερομένους την άπόκτησιν πάσης άλλης περιαιτης αύτοις Ιθαγενείας.

"Αρθρον 36.

Αι σύζυγοι ακολουθούσι την κατάστασιν των συζύγων αυτών και τά ηλικίας κάτω των 18 ετών τέκνα την των γονέων των διά πᾶν ό.τι άφορᾷ εις την εφαρμογήν των διατάξεων του παρόντος Τμήματος.

ΤΜΗΜΑ Γ.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

"Αρθρον 37.

Η Τουρκία άνταλαμβάνει την ύποχρέωσιν όπως αι έν τοις άρθροις 38—44 περιεχόμεναι διατάξεις άναγνωρισθώσιν ως θεμελιώδεις νόμοι, όπως ούδεις νόμος ή κανονισμός ή έπίσημος τις πράξις διατάσσιν έν άντιράσει ή έν άντιθέσει προς τάς διατάξεις τούτας και όπως ούδεις νόμος ή κανονισμός ή έπίσημος τις πράξις κατισχύωσιν αυτών.

"Αρθρον 38.

Η Τουρκική Κυβέρνησις άνταλαμβάνει την ύποχρέωσιν να παρέχη εις πάντας τους κατοίκους της Τουρκίας πλήρη και άπρόσβλητον προστασίαν της ζωής και της έλευθερίας αυτών, άδικαιρίτως γεννήσεως, έθνικότητος, γλώσσης, φυλής ή θρησκείας.

Πάντες οι κάτοικοι της Τουρκίας δικαιοῦνται να προσβώωσιν έλευθερώς, δημοσίαι τε και κατ' ίδίαν, πᾶσαν πίστιν, θρησκείαν ή δοξασίαν έν ή άσκησις δέν ήθελον είναι άσυμβίβαστος προς την δημοσίαν τάξιν και τά χρηστά ήθη.

Αι αι μισσηλαμπανική μειονότητες θά άπολαβώσιν πλήρως της έλευθερίας του όμορους και μετακινήσεως, ύπό την έπιούλην των αρχαιοζουμένων, έπ' όσον ή μέρος του εδάφους, εις άκρυτας τους τούρκους υπήκοους μέτρων, άτινα ήθελον τείναι έπ' ύπό της Τουρκικής Κυβερνήσεως χάριν της εθνικής άμύνης και της τηρήσεως της δημοσίας τάξεως.

Ἄρθρον 39.

Οἱ ἀνήκοντες εἰς μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητες ὑπῆκοι τοῦρκοι θὰ ἀπολαύσῃ τῶν αὐτῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὧν καὶ οἱ μουσουλμάνοι.

Πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Τουρκίας, ἄνευ διακρίσεως θρησκευάτος, θὰ ᾄσιν ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου.

Ἡ διαφορὰ θρησκείας, δοξασίας ἢ πίστεως δὲν οὐδεὶς νὰ ἀποτελέσῃ κώλυμα δι' οὐδένα τοῦρκο ὑπῆκοον ὡς πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἰδίᾳ τὴν παραδοχὴν εἰς τὰς δημοσίας θέσεις, ἀξιώματα καὶ τιμὰς ἢ τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων ἐπαγγελματικῶν καὶ βιομηχανικῶν.

Οὐδεὶς περιορισμὸς θέλει ἐπιβληθῆῖ κατὰ τῆς ἐλευθέρας χρήσεως παρὰ παντὸς τοῦρκο ὑπῆκοῦ οἰκασθῆποτε γλώσσης, εἴτε ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ἢ ἐμπορικαῖς σχέσεσιν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, τὸν τύπον καὶ πάσης φύσεως δημοσιεύματα, εἴτε ἐν ταῖς δημοσίαις συναθροίσεσιν.

Παρὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς ἐπισήμου γλώσσης, θὰ παρέχωνται αἱ προσήκουσαι εὐκολίαι εἰς τοὺς τοῦρκο ὑπῆκοους, τοὺς λαλοῦντας γλώσσαν ἄλλην ἢ τὴν τουρκικὴν, διὰ τὴν προφορικὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης αὐτῶν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων.

Ἄρθρον 40.

Οἱ τοῦρκο ὑπῆκοι, οἱ ἀνήκοντες εἰς μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητας, θὰ ἀπολαύσῃ νομικῶς καὶ πραγματικῶς τῆς αὐτῆς προστασίας καὶ τῶν αὐτῶν ἐγγυήσεων ὧν ἀπολαύουσι καὶ οἱ λοιποὶ τοῦρκο ὑπῆκοι. Θὰ ἔχωσιν ἰδίως ἴσον δικαίωμα νὰ συνιστῶσι, διευθύνωσι καὶ ἐπιτελέωσιν, ἰδίαις δαπάναις, πνευδς εἶδους φιλανθρωπικά, θρησκευτικὰ ἢ κοινωφελῆ ἰδρύματα, σχολεῖα καὶ λοιπὰ ἐκπαιδευτήρια, μετὰ τοῦ δικαιώματος νὰ ποιῶνται ἐλευθέρως ἐν αὐτοῖς χρῆσιν τῆς γλώσσης τῶν καὶ νὰ τιλῶσιν ἐλευθέρως τὰ τῆς θρησκείας τῶν.

Ἄρθρον 41.

Ἐν ταῖς πόλεσι καὶ περιφερείαις, ἔ.θα διαμένει σημαντικὴ ἀναλογία ὑπῆκοῶν μὴ μουσουλμάνων, ἢ Τουρκικῆ Κυβερνήσεως θὰ παρέχῃ, ὡς πρὸς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, τὰς προσήκουσας εὐκολίας πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολεῖαις παροχῆς, ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν γλώσση. τῆς διδασκαλίας εἰς τὰ τέκνα τῶν ἐν λόγῳ τοῦρκο ὑπῆκοῶν. Ἡ διάταξις αὕτη δὲν κωλύει τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν νὰ καταστήσῃ υποχρεωτικὴν τὴν διδασκαλίαν τῆς τουρκικῆς γλώσσης ἐν τοῖς εἰρημένοις σχολεῖαις.

Ἐν ταῖς πόλεσι καὶ περιφερείαις, ἔ.θα ὑπάρχει σημαντικὴ ἀναλογία τοῦρκο ὑπῆκοῶν ἀνήκόντων εἰς μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητας, θέλει ἐξασφαλισθῆῖ εἰς τὰς μειονότητας ταύτας δικαία συμμετοχὴ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν χρηματικῶν ποσῶν, ἅτινα τυχόν θὰ ἐχορηγοῦντο ἐκ τοῦ δημοσίου χρήματος ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἢ τῶν δημοτικῶν καὶ λοιπῶν προϋπολογισμῶν ἐπὶ ἐκπαιδευτικῶ, θρησκευτικῶ ἢ φιλανθρωπικῶ σκοπῶ.

Τὰ ποσὰ ταῦτα θὰ καταβάλλωνται εἰς τοὺς ἀρμόδιους ἀντιπροσώπους τῶν ἐνδιαφερομένων καθιδρυμάτων καὶ ὁργανισμῶν.

Ἄρθρον 42.

Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δέχεται νὰ λάβῃ ἀπέναντι τῶν μὴ μουσουλμανικῶν μειονότητων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκογενειακὴν ἢ προσωπικὴν αὐτῶν κατάστασιν, πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅπως τὰ ζητήματα ταῦτα κανονίζωνται: συμμόνωις πρὸς τὰ ἔθιμα τῶν μειονότητων τούτων.

Τὰ μέτρα ταῦτα θέλουσιν ἐπαξεργασθῆῖ εἰδικαί ἐπιτροπαί, ἀποτελούμεναι ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπων τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν ἐνδιαφερομένων μειονότητων. Ἐν περιπτώσει διαφωνίας, ἢ Τουρκικῆ Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν θέλουσι διαρρίσει, ἀπὸ κοινῆ, ἐπιδικαιτητὴν ἐκλεγόμενον σταθῶ τῶν εὐρωπαϊῶν νομοκθῶν.

Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ παρέχῃ πᾶσαν προστασίαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, συναγωγὰς, νεκροταφεῖα καὶ λοιπὰ θρησκευτικὰ καθιδρύματα τῶν εἰρημένων μειονότητων. Εἰς τὰ εὐκατῆ καθιδρύματα ὡς καὶ τὰ θρησκευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα τῶν αὐτῶν μειονότητων, τῶν ἤδη εὐρισκομένων ἐν Τουρκίᾳ, θὰ παρέχεται πᾶσα εὐλογία καὶ ἄδεια, ἢ δὲ Τουρκικῆ Κυβερνήσεως προκειμένου περὶ ἰδρύσεως νέων θρησκευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, οὐδεμίαν θέλει ἀρνηθῆῖ ἐκ τῶν ἀναγκαίων εὐκολιῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἐξασφαλισθῆῖ εἰς τὰ λοιπὰ ἰδιωτικὰ καθιδρύματα ὁμοίως φύσεως.

Ἄρθρον 43.

Οἱ εἰς τὰς μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητας ἀνήκοντες τοῦρκο ὑπῆκοι δὲν θὰ ᾄσιν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκτελῶσι ἀξίως ἀποτελούσας παράβασιν τῆς πίστεως ἢ τῶν θρησκευτικῶν τῶν ἐθίμων, οὔτε θὰ περιπέτωσιν εἰς ἀνικανότητα νὰ ἀρνοῦμενοι νὰ παραστῶσιν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ἢ νὰ ἐκτελέσωσι νόμιμόν τινα πράξιν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δομαδικῆς τῶν ἀναπαύσεως.

Οὐχ ἤττον, ἢ διάταξις αὕτη δὲν ἀπλάσσει τοὺς τοῦρκο ὑπῆκοους τῶν ὑποχρεώσεων, αἵτινες ἐπιβάλλονται εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς τοῦρκο ὑπῆκοους πρὸς τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως.

Ἄρθρον 44.

Ἡ Τουρκία παραδέχεται ὅπως αἱ διατάξεις τῶν προηγουμένων ἀρθρῶν τοῦ παρόντος Τμήματος, ἐφ' ὅσον ἀφορῶσιν εἰς τοὺς μὴ μουσουλμάνους ὑπῆκοους τῆς Τουρκίας, ἀποτελέσωσιν ὑποχρεώσεις διεθνεῶς συμφέροντες καὶ τεσσιν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν. Αἱ διατάξεις αὗται δὲν δύνανται νὰ τροποποιηθῶσιν ἄνευ τῆς

συγκαταθέσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἡ Βρετανικὴ Αὐτοκρατορία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἰαπωνία ὑποχρεοῦνται διὰ τῆς παρούσης Συνθήκης νὰ μὴ ἀρνηθῶσι τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν εἰς πᾶσαν τροποποίησιν τῶν εἰρημένων ἀρθρῶν, ἣν ἤθελε κατὰ τοὺς νομίμους τύπους ἀποφασίσαι ἡ πλειοψηφία τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Ἡ Τουρκία δέχεται ὅπως πᾶν Μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ πάσης παραβάσεως ἢ κινδύνου παραβάσεως οἰσodήποτε τῶν ὑποχρεώσεων τούτων καὶ ὅπως τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ ἐνεργῇ καθ' οἰονδήποτε τρόπον καὶ παρέχῃ οἰσodήποτε ὁδηγίας κρινόμενας κατὰλλήλους καὶ ἀποτελεσματικὰς ἐν τῇ περιστάσει.

Ἡ Τουρκία δέχεται πρὸς τούτοις ὅπως, ἐν περιπτώσει διχογνωμίας ἐπὶ νομικῶν ἢ πραγματικῶν ζητημάτων ἀφορώντων τὰ ἀρθρα ταῦτα, μεταξὺ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ μιᾶς οἰσodήποτε τῶν λοιπῶν ὑπογραψασῶν τὴν παρούσαν Συνθήκην Δυνάμεων ἢ πάσης ἄλλης Δυνάμεως Μέλους τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἡ αὐτὴ διχογνωμία θεωρηθῇ ὡς διεθνoῦς χαρακτήρος διαφορὰ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ ἀρθρου 14 τοῦ Συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δέχεται ὅπως πᾶσα τοιοῦτου εἶδους διαφορὰ, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐτέρου τῶν Μερῶν, παραπέμπηται εἰς τὸ Διαικὲς Δικαστήριον Διεθνoῦς Δικαιοσύνης. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Διαικοῦς Δικαστηρίου θὰ ἦ ἀνέκκλητος, θὰ ἔχῃ δὲ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κύρος ἀποφάσεως ἐκδοθείσης δυνάμει τοῦ ἀρθρου 13 τοῦ Συμφώνου.

Ἄρθρον 45.

Τὰ ἀναγνωρισθέντα διὰ τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Τμήματος δικαιώματα εἰς τὰς ἐν Τουρκίᾳ μὴ μουσουλμανικὰς μειονότητες, ἀναγνωρίζονται ἐπίσης ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς ἐν τῷ ἐδάφει αὐτῆς εὑρισκομένας μουσουλμανικὰς μειονότητας.

EIKONEΣ

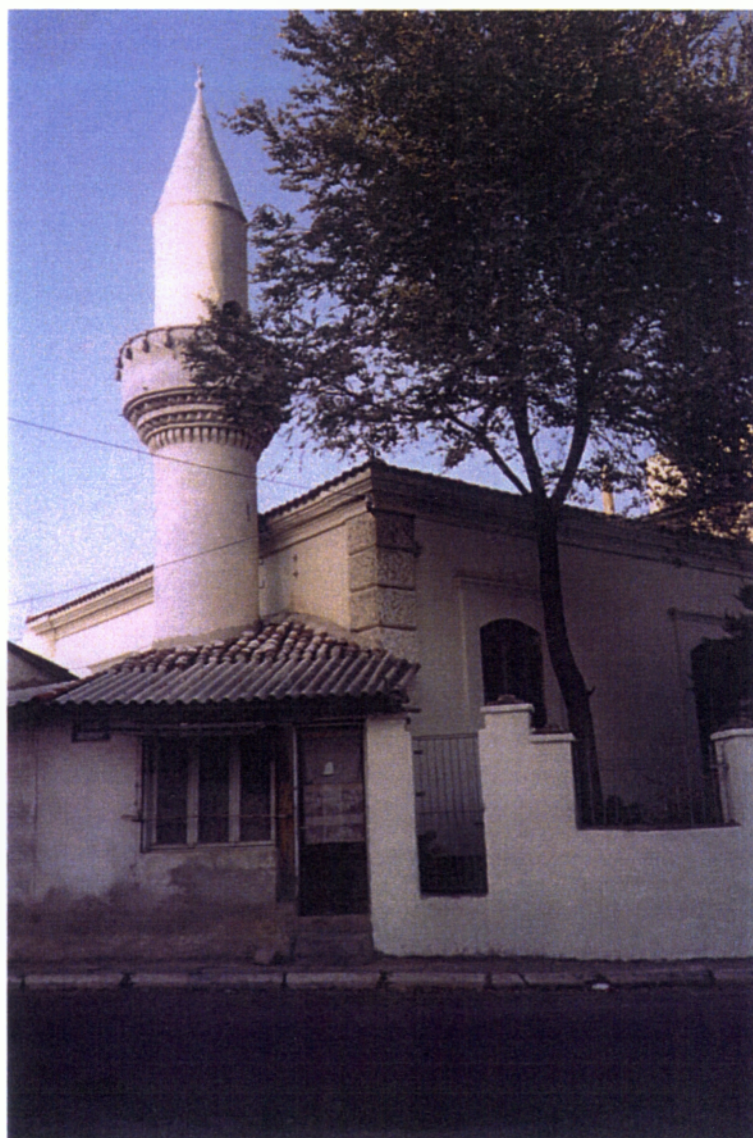
1. Από τα γνωστά χαρακτηριστικά της Κομοτηνής :
το Ηρώο.

2. Γραφικά σοκάκια της Κομοτηνής.

3. Μουσουλμανικό καφενείο σε χωριό, κοντά στην Κομοτηνή.

4. Το Εσκή Τζαμί στην Κομοτηνή.

5. Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης η οποία εδρεύει στην Κομοτηνή.

6. Κομοτηνή: Ο Ιερός ναός Ευαγγελισμού της Θεοτόκου.

7. Το γνωστό Γενί Τζαμί με το δημοτικό ρολόι, στην Κομοτηνή.

8. Η Μουφτεία Κομοτηνής.

9. Πρίν από την προσευχή απαιτείται το πλύσιμο και ο καθαρισμός των μελών του σώματος και του προσώπου.

10. Εδώ, η συντηρητική μουσουλμάνα, φανερά ενοχλημένη από την παρουσία μας, κρύβει το πρόσωπό της από τον φακό.

11. Μουσουλμανικό σπίτι στον Ήφαιστο της Κομοτηνής.

12. Το ιεροσπουδαστήριο Χαΐριγιέ στην Κομοτηνή.

13. Μειονοτικό γυμνάσιο στον οικισμό Ήφαιστο στην Κομοτηνή.

14. Το παζάρι της Τρίτης στην Κομοτηνή.

15. Έλληνες πόντιοι πρόσφυγες και Έλληνες μουσουλμάνοι εκθέτουν τηνπραμάτεια τους στη λαϊκή αγορά.

16. Στο βάθος το τουρκικό προξενείο στην Κομοτηνή: μόνο κακά προξενεί.

17. Δορυφορικές κεραίες για καλύτερη λήψη εικόνας από την τουρκική τηλεόραση σε μουσουλμανικά σπίτια σε χωριό, κοντά στην Κομοτηνή. <<Κάθε κεραία και καρδιά βλέπει προς "τη μητέρα πατρίδα">>, είπε ο Σαδίκ (διετέλεσε βουλευτής στην Κομοτηνή).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Λέσχη των νέων Ελλήνων: Η Συνθήκη της Λωζάνης, 1990
- Ανδριανόπουλος Α.: «Ο Ισλαμικός φανατισμός και οι κίνδυνοι για την Ελλάδα», Αθήνα 1991
- Μαγκριώτης Γ.: «Πομάκοι ή Ροδοπαίοι», Αθήνα 1990
- Μέκος Ζαφείριος: «Θράκη, συνιστώσες του μειονοτικού προβλήματος», 1993
- Περικλής Ροδάκης: «Οι Θράκες Μουσουλμάνοι», Αθήνα 1991
- Ναθαήλ Μ. Παναγιωτίδης: «Μουσουλμανική μειονότητα και εθνική συνείδηση», Αλεξανδρούπολη 1995
- Ευστράτιος Χ. Ζεγκίνης: «Οι Μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης», Θεσσαλονίκη 1994
- Πέτρος Δ. Θεοχάριδης: «Οι Πομάκοι ως μέρος του μειονοτικού προβλήματος της Θράκης», (Διάλεξη στη Θρακική Εστία Θεσσαλονίκης 18/1/1999)
- Σεβαστή Τρουμπέτα: «Κατασκευάζοντας ταυτότητες για τους Μουσουλμάνους της Θράκης», 2001
- Γ. Γκίνης: «Τουρκία, το γειτονικό ηφαίστειο», 1991
- Γ. Μαγκριώτης: «Θράκη, η έπαλξη του ελληνικού Βορρά», 1993
- Π. Χιδίρογλου: «Η Θράκη υπό το φως της Εθνικής Ιδέας των Τούρκων», 1992